

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLAR;
DİYARBAKIR ÖRNEĞİ**

**HAZIRLAYAN
ZEYNEP DEMİR AKÇER**

**TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ.DR. MAZHAR BAĞLI**

**DİYARBAKIR
2006**

ÖZET

Kadına yönelik şiddet, dünyanın her yerinde farklı ırk, dil, din, etnik gruplara mensup kadınların yaşadıkları ortak bir sorundur. Kadına yönelik şiddet, en önemli insan hakları sorunlarından biridir.

Bu çalışmayla, kadının maruz kaldığı çok yönlü şiddet tanımlanmaya, tartışılmaya çalışılmıştır. 75 kadına uygulanan anket sonucunda kadınların tek yönlü değil, çok yönlü aile içi şiddete yani fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu döngü, küçük yaşlardan itibaren başlamakta ve tüm hayatları boyunca devam etmektedir.

Kadınların, eğitim, şiddete uğramama ve adalete erişim gibi haklara yönelik bilgiler erişimleri kısıtlanmaktadır. Bu kısıtlamaların başında okul çağına gelen kız çocuklarının okula gönderilmeyerek eğitim haklarının engellenmesi gelmektedir. Bu hakkı elde edebilen kız çocuklarında ise toplumsal cinsiyet anlayışından yoksun olan eğitim sistemi nedeniyle farkındalık oluşmamaktadır. Çünkü okul kitapları, toplumsal cinsiyet kalıplarını pekiştiren, erkeği lider, kadını ise evle ilgili rollerde göstererek bu rolleri benimseten bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu yüzden, bu çocuklar, mevcut sistemin devamını sağlayan bireyler olarak yetişmektedirler.

Mevcut sistemin kadına en fazla yöneldiği alan olan cinsellik, çoğunlukla kadını kontrol etmek amacıyla kullanılır. Dünyanın çeşitli yerlerinde, bir çok farklı uygulamayla varlığını sürdüren geleneksel; sözde namus kalıplarına göre, kadınların hal ve tavırlarının, ailenin şerefini lekeleme konusunda en büyük gösterge olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmayla, maruz kaldıkları aile içi şiddete karşı, korkarak mücadele etmeye çalışan kadınların yaşadıkları, düşündükleri, yaşam tarzları ve en önemlisi geleceğe yönelik bakış açıları saptanarak daha anlaşılabilir kılınmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayla elde edilen önemli sonuçlardan biri, aile içi şiddete maruz kalan kadınların gelecekleriyle ilgili çok da umutlu olmadıklarıdır. Şu anda içinde buldukları hayattan daha farklı bir hayata sahip olabileceklerini düşünememektedirler. Maruz kaldıkları şiddetin, bir gün sona erebileceği düşüncesi bile onlara çok uzak gelmektedir.

ABSTRACT

Violence against women is a problem affecting women of all races, languages, religions, and ethnic groups all over the world. Violence against women is one of the most important human rights issues.

This study attempts to describe and discuss the varied forms of violence against women. The results of the questionnaire given to seventy-five women show that violence against women is not unidirectional but rather comes in many forms, such as physical, psychological, sexual, and economic violence. This vicious cycle starts at an early age and continues throughout their lives.

Women's knowledge of how to access education, how to avoid violence, and how to apply to legal justice is restricted. At the head of this restriction is the limitation to the right to an education that happens when school-age girls are not sent to school. Even girls who do get to go to school are given an education which does not change the current system. Textbooks are used to intensify social gender roles and are a means by which social gender roles, with men as leaders and women in domestic roles, are reproduced. Therefore these children are being educated as individuals who will maintain this system.

The existing system is used especially as a means of controlling the sexuality of women. In many different parts of the world it is thought that certain behaviors and demeanor of women regarding traditional cultural activities blemishes the honor of the family.

This study attempts to determine and render more comprehensible the lives, thoughts, ways of life, and most importantly, the points of view of women who despite their fear struggle against domestic violence. One of the most important results of this study shows that women who experience domestic violence express no hope for their future. They do not think that they will be able to have a life different from the one they are currently living. The very idea of a life free from violence seems to them very far.

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, en yaygın ve sık olarak rastlanılan kadının insan hakları ihlallerindedir. Kadına yönelik aile içi şiddetin, kadın-erkek ilişkilerinde eşitliğin sağlanması ve özel ve kamusal alanlar arasındaki derin farklılığın dengelenmesi için çözümlenmesi gereken temel bir konudur. Bu dengenin sağlanabilmesinde en temel unsurlardan biri kadınların yasal haklarını, insan haklarını bilmesi, bu bilinci içselleştirip haklarını talep etmesi, bu haklarını uygulamak, hak ihlallerine karşı mücadele etmek ve örgütlenmek için gerekli donanıma sahip olması gereklidir.

Bu anlamda özellikle son dönemde hem dünyada hem de ülkemizde kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında toplumu bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmektedir. Bu kapsamda ülkenin her yerinde, Diyarbakır'da da, faaliyet yürüten özelde kadın kurumları genelde tüm kurumlar kadınlara yönelik eğitimler düzenlemektedirler. Düzenlenen bu eğitimler, çok yönlü olup (hukuk eğitimi, sağlık eğitimi, toplumsal cinsiyet eğitimleri vb.); kadınların kendilerine karşı, topluma karşı farkındalığa sahip olmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Unutulmaması gereken en önemli nokta ise bu eğitimleri sadece kadınların alması çözüm niteliği taşımamaktadır. Başarıya ulaşabilmek için bu eğitimlerin ilköğretim kurumlarında daha küçük yaşta bireylere verilmeye başlanmalıdır.

Çalışmamda bana yol gösteren tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Mahzar BAĞLI'ya, bana destek sunan hocam Yrd. Doç. Dr. Rüstem ERKAN'a ve bu çalışmanın başından beri beni motive etmeye çalışarak çalışmanın sonuçlanmasında aktif rolü olan eşime ve kardeşime teşekkür ederim.

Zeynep DEMİR AKÇER
2006- DİYARBAKIR

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

.....tarafından yapılan “.....” konulu
bu çalışma , jürimiz tarafından ..... Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi
olarak kabul edilmiştir

Jüri Üyesinin

Ünvanı   Adı Soyadı

Başkan:.....

Üye : .....

Üye : .....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: ...../...../.....

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../.../.....

Prof. Dr. ....

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

(MÜHÜR)

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ.....	X

I.BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİĞİ

1. 1. Araştırmanın Konusu.....	1
1. 2. Araştırmanın Kapsamı.....	2
1. 3. Araştırmanın Amacı.....	2
1. 4. Araştırmanın Tekniği.....	3
1. 5. Araştırmanın Evreni.....	3
1. 6. Araştırmanın Örneklemi.....	4
1. 7. Araştırmanın Varsayımları.....	4

II. BÖLÜM

1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET.....	5
1. 1. Özel Alan	5
1. 2. Kamusal Alan.....	6
2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ.....	10
2. 1. Dinsel Etkenler.....	10
2. 2. Yasal Sistemin Etkisi.....	13
2. 3. Ekonomik Sistemin Etkisi.....	15
2. 4. Medyanın Etkisi.....	19
2. 5. Psikolojik Etkenler.....	21

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ VE ŞİDDETİN KADINLAR ÜZERİNDE BIRAKTIĞI ETKİLER.....	23
3. 1. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ.....	23
3 .1. 1. Fiziksel Şiddet.....	24
3. 1. 2. Psikolojik Şiddet.....	25
3. 1. 3. Cinsel Şiddet.....	26
3. 1. 4. Ekonomik Şiddet.....	28
3. 2. ŞİDDETİN KADINLAR ÜZERİNDE BIRAKTIĞI ETKİLER...	30
3. 2. 1. Sosyo-psikolojik Durumları.....	30
3. 2. 2. Kadınların Şiddet Ortamından Kurtulamama Nedenleri	31
4. AİLE İÇİ ŞİDDET.....	34
5. DİYARBAKIR'DA KADIN KURUMLARI.....	41
5. 1. Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evi (BAKEV).....	41
5. 2. Eğitim ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi (EPI-DEM).....	41
5. 3. Diyarbakır Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi (DİKASUM).....	42
5. 4. SELİS Kadın Danışmanlık Merkezi.....	42
5. 5. Umut Işığı Kadın Kooperatifi.....	42
5. 6. Bağlar Kadın Kooperatifi.....	43
5. 7. Kadın Merkezi (KA-MER).....	43

III.BÖLÜM

1. AİLE İÇİ ŞİDDET VE HUKUK.....	44
2. AİLE İÇİ ŞİDDET VE ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER.....	47

IV. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME.....	52
2. SONUÇ.....	81

KAYNAKÇA.....	84
---------------	----

EKLER.....	88
KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCIĞIN ÖNLENMESİ ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMESİ (CEDAW).....	88
5-9 HAZİRAN 2000 TARİHLERİ ARASINDA NEWYORK'TA GERÇEKLEŞTİRİLEN “KADIN 2000: 21.YÜZYIL İÇİN TOPLUMSAL CINSİYET EŞİTLİĞİ, KALKINMA VE BARIŞ” (PEKİN+5) BAŞLIKLIL BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL OTURUMUNUN HAZIRLIK DÖNEMİ VE SONUÇLARI HAKKINDA BİLGİ NOTU.....	101
ANKET FORMU.....	119

TABLoların LİSTESİ

Tablo No:	Sayfa No
1. TABLO 1- İstihdamın Kır-Kent Dağılımı	16
2. TABLO 2- Yaş Grupları.....	52
3. TABLO 3- Öğrenim durumu.....	52
4. TABLO 4- Çalışma Durumları.....	53
5. TABLO 5- Meslek Dağılımları.....	53
6. TABLO 6- Medeni Durum.....	54
7. TABLO 7- Evlilik Yaşları.....	55
8. TABLO 8- Evlilik Biçimi.....	56
9. TABLO 9- Çocuk Sayısı.....	57
10. TABLO 10- Eşlerin Öğrenim Durumları.....	57
11. TABLO 11- Eşlerin Meslekleri.....	58
12. TABLO 12- Evli Kadınların Eşleriyle Akrabalık Durumları.....	58
13. TABLO 13- Aylık Gelir.....	59
14. TABLO 14- Ailede Yaşayan Kişi Sayısı.....	59
15. TABLO 15- Sağlık/Sosyal Güvence Durumu.....	60
16. TABLO 16- Konut Sahipliği.....	60
17. TABLO 17- Diyarbakır'da Yaşama Süresi.....	61
18. TABLO 18- Diyarbakır'a Göç Etme Durumu.....	61
19. TABLO 19- Evetse Göç Nedeni.....	62
20. TABLO 20- Diyarbakır'a Nereden Göç Ettiği.....	62
21. TABLO 21- Şiddet Tanımlaması.....	63
22. TABLO 22- Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu.....	63
23. TABLO 23- Aile İçerisinde Kadına Kimin Şiddet Uyguladığı.....	64
24. TABLO 24- Eşinizle/baba vd. Aranızda Duygu ve Düşünceleri Paylaşım Düzeyi	65
25. TABLO 25- Eşiniz/Baba vd. Karşı Gelmeye veya Farklı Düşündüğünüzü Söylemeye Korkuyor musunuz?.....	65
26. TABLO 26- Eşiniz/Baba vd. Sizi veya Çocuklarınızı Dövdü mü?.....	66
27. TABLO 27- Evde Çocukların Dövülme Sıklığı.....	67
28. TABLO 28- Evde çocukların Kim Tarafından Dövlüdüğü.....	68

29. TABLO 29- Eşinizin/Baba vd.nin Yanında Huzursuzluk Hissi.....	69
30. TABLO 30- Arkadaşların, Ailenin, Çocukların Önünde Alay Edilme Durumu...	69
31. TABLO 31- Toplum İçinde, İstenilmeyen Hitaplarla Karşılaşma Durumu.....	69
32. TABLO 32- Aynı fikirde olmadığınızı söylerken kalbiniz çarpıyor mu?.....	70
33. TABLO 33- Eş,baba vd. ile başkalarının yanındayken ne dediğinize, hareketlerinize dikkat etmek zorunda hissediyor musunuz?.....	70
34. TABLO 34- Eşinizle Cinsel Yaşamındaki Paylaşım Durumu	71
35. TABLO 35- Eşinizden/Baba vd.den Habersiz Harcama Yapabilme Durumu.....	71
36. TABLO 36- İstenildiği Koşulda Bir İşte Çalışabilme Durumu.....	72
37. TABLO 37- Kendinizi Eşinize/baba vd.Hizmet Etmeye Yükümlülük Durumu.....	72
38. TABLO 38- Eşiniz,baba vd.yokken aslında yanlış yapmadığınızı düşündüğünüz bazı durumları nasıl açıklayacağınızı düşünüyor musunuz?.....	72
39. TABLO 39- Eşiniz/Baba vd. Alkollü İçki Kullanma Durumu.....	73
40. TABLO 40- Şiddete Maruz Kalma Süresi.....	73
41. TABLO 41- Şiddetten Kurtulmak İçin Bir Girişimde Bulunup Bulunmadığı.....	74
42. TABLO 42- Evet ise Nasıl Bir Girişimde Bulunduğu.....	74
43. TABLO 43- Maruz Kaldığınız Şiddeti Hakettiğine İnanıp İnanmama Durumu....	75
44. TABLO 44- Maruz Kalınan Şiddetin Sorumlusu	75
45. TABLO 45- Can Güvenliği Durumu.....	76
46. TABLO 46- Maruz kalınan Şiddete Rağmen Evliliğini Sürdürmeye / O Evde Yaşamaya İten Etken	76
47. TABLO 47- Maruz Kalınan Şiddet Sonucunda İntihar Düşüncesi	77
48. TABLO 48- Evetse İntihar Girişiminde Bulunma Durumu.....	77
49. TABLO 49- Evetse Nasıl Bir Girişimde Bulunduğu.....	77
50. TABLO 50- Maruz Kalınan Şiddet Hakkında Konuşma Durumu.....	78
51. TABLO 51- Hayırsa Neden?.....	78
52. TABLO 52- Televizyonda En Fazla İzlenen Program Türü	79
53. TABLO 53- Aile Üyelerinden Biri Zor Durumda Kaldığında Diğer Aile Bireyleri Nasıl Bir Tutum Sergilediği.....	80
54. TABLO 54- Gelecek Düşüncesi.....	80

GİRİŞ

Şiddet, çok yönlü ve etkili bir olgudur. Toplumsal, psikolojik, felsefik, iktisadi, tıbbi vb. boyutları vardır. Çok yönlü ve derinlemesine incelenmesi, araştırılması gereken bir olgudur. Şiddetin hayatımızın her alanında kendini var edebildiğini görmekteyiz. Özel alan olarak nitelendirilen, aile içinde; kamusal alan olarak nitelendirilen, aile dışı hayatımızın her aşamasında şiddetle karşılaşabilmekte, şiddete maruz kalabilmekte ve hatta şiddet uygulayabilmekteyiz.

Önceleri konuşulamaz, tartışılmaz, karşılaşılamaz olan özel alandaki şiddet günümüzde kadın hareketi sayesinde tartışılabilir duruma az da olsa gelebilmiştir. Özel alanda yaşanan şiddet o kadar bastırılmaktaydı ki, böyle bir şiddetin varlığının reddine kadar varabilmekteydi. Özel alanda kadının maruz kaldığı şiddet incelendiğinde, araştırıldığında doğruyu yansıtmayan sonuçlar elde edilebilmektedir. Yapılan araştırmalara katılan kadınlar şiddete maruz kalmadıklarını, şiddeti uygulayan erkekler ise şiddet uygulamadıklarını dile getirmekteydiler. Maruz kalınan şiddet dayanılmaz noktaya gelene kadar kadın tarafından gizlenebilmektedir. Belki değişir umuduyla, belki de rezil olma kaygısıyla. Fakat kadın, özel alanda maruz kaldığı şiddetin aynısına kamusal alanda da maruz kaldığında toplum tarafından aynı tepki verilmemekte, hatta şiddet uygulayan erkekler bile müdahale edebilmektedirler. Bu bilince göre; kadın yabancı birinin cinsel şiddetine maruz kalmaz fakat eşinin cinsel şiddetine maruz kalabilir. Şiddet, evlilik olgusuyla meşru duruma getirilmektedir.

Bu kadar yaygın olan, bu kadar hayatımızda olan şiddet olgusunun nedenleri incelendiğinde böyle komplike bir olguyu tek nedenle açıklayabilmek tabii ki mümkün değildir. Varolan şiddeti açıklamak için bazen çok aransa da bir neden bulunamaz. Yaşanan şiddet o kadar normalize edilmektedir ki; yemek, içmek gibi yaşamın doğal bir parçası sayılmaktadır.

Şiddet denilince yaygın olarak ilk akla gelen fiziksel şiddettir. Yani dayaktır. Son dönemlere kadar fiziksel şiddete maruz kalmayan kadın şiddete maruz kaldığını kabul etmemekteydi. Bu birçok bilimsel çalışmayla da saptanmıştır. Fiziksel şiddetin yanında psikolojik şiddet (en yoğun ve yaygın olan fakat izleri somut olarak görünmediği için çok zor kabul edilen hatta inkar edilen), ekonomik şiddet ve cinsel şiddet kadınların maruz kaldığı şiddet türleridir. Günümüzde hala tabu olarak kabul edilen ve en son açıklanan şiddet türü ise cinsel şiddettir.

Aile içi şiddetin önlenmesi, bitirilmesi sağlıklı bir toplum oluşmasını sağlayabilmek için ilk ve en önemli adımdır. Bu anlamda salt kadınların mücadelesiyle bu kökleşmiş sorunun bitirilmesi söz konusu değildir. Küresel bir sorun olan aile içi şiddetle mücadele için tüm toplum kurumlarının ortaklaşa çabası zorunludur. Devletin yapacağı değişiklikler toplumdaki uzak olmamalı, toplumda yaşanan, varolan sorun ile bütünleşme sağlanmalıdır. Her şeyden önce toplum kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmalı ve geleceğin yetişkini olacak bireyler bu koşullarda yetiştirilmelidir.

Bu araştırmada şiddet olgusu nedenselleştirilirken beş ana başlıkta toplanmıştır. Bunlar toplumun dinamiklerini oluşturan önemli sistemlerdir. Din olgusu, yasal sistem, ekonomik sistem, medya ve psikolojik etkenlerdir. Şiddetin nedenleri açıklanırken salt bu sistemlerin şiddetle ilişkileri açıklanmamış, eleştirel bakış açısıyla yaklaşım sağlanmıştır.

Tüm bu maruz kalınan şiddete rağmen kadınlar yaşamlarını nasıl idame ettiriyorlar? Nasıl bir psikolojiye sahipler? Bu araştırmayla bu soruların cevabı açıklanmaya çalışıldı. Kadınların maruz kaldıkları işkenceye rağmen aynı insanla aynı çatı altında yaşama nedenleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Kamusal alanda maruz kalınan şiddet karşısında hem kadın hem de yetkili kurumlar hemen devreye girmekte ve önüne geçebilmektedirler. Fakat aynı şiddet aile içinde yaşandığında yaşanan olaya, yapıya müdahalenin özele müdahale olacağı düşüncesi oluşmakta ve bu her bireyi durdurmaktadır.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİĞİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Kadınların, sadece kadın oldukları için en güvenli yerde, evlerinde, en güvenilir insanlar tarafından, eş, anne, baba, abi, abla vb., şiddete maruz bırakılmaktadırlar. Kadına yönelik şiddet dünyanın her yerinde farklı ırk, dil, din ve farklı etnik gruba mensup kadınların yaşadığı ortak bir sorundur.

Kadınlar, yaşadıkları her yerde fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kalmaktadırlar. Kadına yönelik şiddet; kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veren ya da verebilecek veya kadınların acı çekmesine neden olabilecek gerek kamu, gerekse özel alanda uygulamaya sokulan bu tip davranışlara yönelik tehditleri ve kadınların özgürlüğünün zorla kısıtlanmasını da içine alan şiddete yönelik her türlü cinsiyetçi davranışı içine alır. (BM, 1993)

Bu çalışmada temel olarak incelenen kadına yönelik şiddet; spesifik olarak ise kadına yönelik aile içi şiddet olarak belirlenmiştir. Kadına yönelik aile içi şiddet, sadece ilimizde değil ülkemizde hatta dünyada çok yaygındır. Kadınlar aile içinde eşlerinden, babalarından, annelerinden vb. aile fertlerinden şiddete maruz kalmaktadırlar. Maruz kalınan bu şiddet farklı şekillerde yaşanmaktadır. Bunlar; fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet olarak görülebilmektedir.

Bu çalışmada kadına yönelik şiddet olgusu ilk etapta genel anlamıyla ele alınmıştır. Kadınların maruz kaldıkları şiddetin nedenleri, bunu takiben kadınların maruz kaldıkları şiddetin türleri ve maruz kalınan şiddetin kadınlar üzerinde bıraktığı etkiler konu edinmiştir.

Spesifik olarak bu çalışmanın temel konusu; kadınların maruz kaldıkları aile içi şiddettir. Çalışma konusunun daha anlaşılabilir olabilmesi için genel olgulardan spesifik olaylara doğru bir gidiş yolu izlenmiştir. Aile içi şiddet tüm boyutlarıyla çalışmaya katılmıştır. Aile içi şiddetin hukukta ve uluslararası sözleşmelerdeki yeri tek tek incelenerek ele alınmıştır.

Diyarbakır yerelini konu alan bu çalışmada değinilen bir diğer nokta ise ilimizde varolan kadın kurumlarıdır. Kadın kurumları hakkında bilgi verilerek ilimizdeki kadınlara yönelik çalışmalara ışık tutması sağlanmaya çalışılmıştır.

1. 2. Araştırmanın Kapsamı

Dünyada ve Türkiye’de yaşanan değişimlerin beraberinde getirdiği eşitsizlikler sosyoloji tarafından nesnel verilere dayanan açıklamalar ve değerlendirmelerle ele alınmaktadır. Sosyologlar disiplinler arası çalışmalarla toplumsal değişmeyi tüm yönleriyle inceleyen, bilimsel yöntemeye uygun bir biçimde veriler ortaya koyarak belirleyici rol oynamalıdır. Bu alanlardan biri de kadına yönelik şiddet; spesifik olarak da kadına yönelik aile içi şiddet konusudur. Sosyolojinin alt disiplinleri olan aile sosyolojisi, demografik sosyoloji, siyaset sosyolojisi, din sosyolojisi, sosyal psikoloji gibi çok geniş inceleme alanlarını kapsamakla beraber salt sosyolojinin değil hukuk, siyaset, psikoloji disiplinleri gibi disiplinlerin de inceleme alanlarına girmektedir.

İncelenen konunun kapsamı itibariyle kadına yönelik aile içi şiddet, salt sosyoloji biliminin çalışma alanına girmemektedir. Bu çalışmayla konu salt sosyolojik olarak değil dinsel, psikolojik, hukuksal vb. birçok farklı açıdan bilimsel çalışmalarla incelenmeye çalışılmaktadır.

1. 3. Araştırmanın Amacı

Şiddet olgusu genel itibariyle yaşamın bir parçası durumundadır. Çok farklı şekillerde; kimi zaman şiddete tanık oluruz, kimi zaman şiddetin uygulayıcısı, kimi zaman da şiddete maruz kalan oluruz. Bu döngü bireyin yaşam anlayışıyla, toplumun oluşumuyla şekillenmekte ve kendini ya göstermekte ya da kapatmakta, gizlemektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddet de kendini toplum içinde gizlemeye çalışan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili ne şiddetin uygulayıcıları ne de şiddete maruz kalanlar konuşmaktadırlar. Şiddetin özellikle aile içi şiddetin mahrem bir olgu olduğu görüşünü açmak ve bu görüşün yanlışlığını ortaya koymak çalışmanın temel amaçlarından biridir. Tabu olan, konuşulmayan şiddetin konuşulabilir, tartışılabilir olduğunu göstermek bu konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmanın da amaçlarından biridir.

Kadınların maruz kaldıkları aile içi şiddeti görünür kılmak ve bu olguyla ilgili geniş bir perspektif çizebilmek, daha çok kadına ulaşarak toplumun şiddet konusunda farkındalığa sahip olmalarını sağlamak hedeflenmektedir.

Bilindiği üzere “özel alan” olarak nitelendirilen aile kurumu bu nitelikle öncelikle olan ve olabilecek olan müdahalelerin önüne set çekmektedir. Kadınların kapatıldığı “özel

alan, aile” kadının hapisanesi konumundadır. Bu çalışmayla kadınların maruz kaldıkları aile içi şiddet sonucunda düşündüklerinin, gösterdiklerinin tepkileri, davranışların ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Aile içi şiddet mağduru kadınlarla görüşülerek kadına yönelik aile içi şiddetin sadece fiziksel şiddetle sınırlı olmadığını, bunun yanında psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddetin de var olduğu gerçeğini gösterebilmektir.

Tüm bunların yanında bu çalışma; Diyarbakır’daki Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evi’ne, Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı DİKASUM’a (Diyarbakır Kadın Sorunlarını Uygulama Merkezi) ve Yenişehir Belediyesi’ne bağlı EPİ-DEM’e (Eğitim ve Psikolojik Danışmanlık Merkezi) başvuran aile içi şiddet mağduru kadınların içinde buldukları zor durumu ortaya koymak ve şiddeti doğuran faktörleri ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.4. Araştırmanın Tekniği

Bu çalışmada hem olgusal hem de yargısal verilerin toplanması hedeflenmiştir. Bu verilere ulaşabilmek için hem birincil hem de ikincil kaynaklardan faydalanılmıştır.

Bu çalışmada veri toplama için kullanılan teknikler;

Çalışma başlamadan önce ve başladıktan sonra daha önce yapılmış olan çalışmalardan ve derlenmiş bilgi kaynaklarından faydalanılmıştır. Bu kaynaklar; kitaplar, dergiler, resmi rapor ve yazışmalar vb. Bunlar yanında vak’a çalışmalarına ilişkin kayıtlar incelenmiştir. Çalışma yürütülen kadın kurumlarının danışmanlarının tuttuğu kayıtlardan faydalanılmıştır.

Bu çalışmada basit ve katılımsız gözlem tekniği kullanılmıştır. Aile içi şiddet mağduru kadınlar başvurular esnasında gözlemlenerek yaşadıkları daha nitelikli şekilde anlaşılmaya çalışılmıştır. Kadınların yaşadıklarını aktarırken yaşadığı problemler, zorluklar gözlem tekniğiyle desteklenerek anlaşılmaya çalışılmıştır.

İçerik çözümlemesi bilindiği üzere yazılı metinler üzerinde uygulanmaktadır. Bunlar; kitap, dergi, mülakatlar vb.’dir. Bu araştırmada kullanılan özellikle mülakat çözümlemeleridir.

1.5. Araştırmanın Evreni

Bağlar Belediyesi Kardelen Kadın Evi’ne başvurmuş aile içi şiddet mağduru 172 kadın, Yenişehir Belediyesi’ne bağlı EPİ-DEM’e başvurmuş aile içi şiddet mağduru 300 kadın ve Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı DİKASUM’a başvurmuş aile içi şiddet mağduru 270

kadın bulunmaktadır. Bu kadınlar Diyarbakır merkez, ilçe ve köylerden bu kurumlara başvurmuşlardır. Bu nedenle araştırmanın evrenini Diyarbakır ili oluşturmaktadır.

Aile içi şiddet başvuruları ne yazık ki bu kadarla sınırlı değildir. Bu başvurular sadece belirtilen üç kuruma yapılmış, ulaşabilmiş başvurulardır. Bunlar yanında yaşadıklarını tüm gerçekliğiyle gizleyen daha yüzlerce kadın bulunmaktadır. Bazı kadınlar ise kendisi ve yaşadıklarıyla ilgili yeterince bilgi vermemekte ve maruz kaldığı şiddetin üzerini örtmekte, gizlemektedir.

1.6. Araştırmanın Örnekleme

Bu çalışmanın örneklem grubunu Kardelen Kadın Evi'ne, EPİ-DEM'e ve DİKASUM'a aile içi şiddet problemiyle başvuran, psikolojik danışmanlık alan, faaliyetlerine katılan kadınlar oluşturmaktadır. Örneklem grubu seçilirken her kuruma eşit oranda yüzdeler pay ayrılmıştır. Toplam başvurucu sayısına göre ayrılan bu payla her üç bölgede aile içi şiddete maruz kalan kadınların kendilerini ifade imkanı sağlanması amaçlanmıştır. Her üç kurum için bu oran %10 olarak belirlenmiştir. Buna göre; Kardelen Kadın Evi'ne başvuran 172 kadından 18'ine, EPİDEM'e başvuran 300 kadından 30'una, DİKASUM'a başvuran 270 kadından 27'sine hazırlanan 56 soruluk anket cetveli tarafımızdan uygulanarak varsayımlar sınanmaya çalışılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan 75 aile içi şiddete maruz kalmış kadın bu kadın kurumlarına 2006 yılı içinde Ocak-Nisan ayları arasında başvurmuş ve görüşmelerin devam ettiği kadınlardır.

1.7. Araştırmanın Varsayımları

- 1- Ailenin ekonomik gelir düzeyi arttıkça aile içi şiddet azalmaktadır.
- 2- Kadınlar, maruz kaldıkları aile içi şiddeti hak etmediklerini düşünmektedirler.
- 3- Ailede alkol kullanımı arttıkça şiddet uygulayıcılığı da artmaktadır.
- 4- Kadınlar, ekonomik bağımlıktan maruz kaldıkları şiddete rağmen yaşadıkları evden ayrılamamaktadırlar.
- 5- Genç yaşta kadınlar, aile içi şiddete daha çok uğramaktadırlar.
- 6- Görücü usulü evlilik şiddeti artırıcı bir faktördür.

II. BÖLÜM

1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Kadına yönelik şiddeti açıklamak için bu bölümde kadının maruz kaldığı şiddetin alanları olan özel alan ve kamusal alanı tanımlayacağız.

1.1. Özel Alan

Kadına yönelik şiddetin en yaygın, en meşru görülen ve en bulaşıcısı kadının aile içinde maruz kaldığı şiddettir. Kadına yönelik aile içi şiddetin bir diğer özelliği ise; kadınların maruz kaldıkları şiddeti dile getirmeyerek görünmez kılmalarıdır. Kadın hareketinin en zor mücadele alanlarından biridir kadına yönelik aile içi şiddet. Maruz kalınan şiddet, kadınlar tarafından dile getirilemediği için yok sayılmaktadır. Kadınlar maruz kaldıkları şiddet hakkında konuşmamaktadırlar çünkü; yaşadıkları şiddetin sorumlusu olarak görülmekte ve şiddetin hak edildiği inancı yaygın olarak kabul edilmektedir.

Ataerkil yapının etkisiyle evin reisi olarak kabul edilen erkek, aile içinde kadının cinselliğine, emeğine, doğurganlığına hükmeder. Aile içinde erkeğin tartışılmaz bir üstünlüğü vardır. Geleceğin mirasçısı çocuklar da bu ataerkil değerlerle büyütüldüğü için; erkek çocukları; (babaları gibi) hükmedici ve karar merkezi olmayı, kız çocukları ise; (anneleri gibi) boyun eğmeyi öğrenmektedirler. Kabul etmek gerekir ki her aile yapısı aynı değildir. Unutmamak gerekir ki; toplumun en temel kurumlarından biri aile kurumudur. Toplum tarafından “özel alan” olarak nitelendirilmektedir. Kadın aile içinde maruz kaldığı dayak, tecavüz, tehdit, dayatma, baskı, hakaret “özel alan”da yani kişiler arasında geçtiği için toplumsal bir sorun olarak nitelendirilmemektedir. Kadın yabancı bir erkek tarafından tecavüze uğradığında, dayak yediğinde vb. cezalandırılması bunun en açık örneğidir. Fakat son dönemde TCK’da yapılan düzenlemelerle “özel alan” olarak kabul edilen aile kurumunda maruz kalınan şiddet ile mücadelenin güçlenmesi için kadınların bilinçlendirilmesi ve bu maruz kaldıkları şiddeti dillendirmeleri zorunludur. Her bireyin mücadeleye öncelikle kendi ailesinden başlaması gerekmektedir.

1.2. Kamusal Alan

Kadına yönelik şiddetin en çok görünür olduğu alanlar; sokaklar, iş yerleri, savaş vb.dir. Kadınların bu alanlarda maruz kaldığı şiddet, kendini çok farklı şekillerde göstermektedir. Kadın kimi zaman iş yerinde tacize uğramakta, kimi zaman da sadece “kadın” olduğu için içinde yaşadığı toplum tarafından ikinci plana atılmaktadır. Özel alan konusunda açtığımız ataerkil aile yapısı, devlet sistemini de oluşturmaktadır. Devlet sistemi eril bir yapıya sahiptir. Bu yapı da, kadını tüm alanlarda ikincil olmaya zorlamaktadır.

Kadın her alanda iktidar (erkek) tarafından denetlenmektedir. Kamusal alanda kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran ve yaygın hale getiren iki temel nokta vardır: Bunlardan birincisi; kamusal alanın halâ erkeğin iktidar alanı olması, erkek egemenliğinin halâ çok güçlü olması... İkincisi; aslında birinciyle paralel olarak, erkek egemenliğinin bu olağanlaşmış şiddetin karşısında kadınların sindirilmiş olması, özel alanda yaşadıkları sindirilmeyi, ezilmeyi kamusal alana taşırmalarıdır (Amargi, 2005; 15).

Kadının, sadece “kadın” olduğu için içinde yaşadığı toplum tarafından ikinci plana atılmasını toplumsal cinsiyet eşitsizliği çerçevesinde açıklayabiliriz. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği çerçevesinden baktığımızda, ülkemizde kadınların bir çok alanda sadece cinsiyetlerinden kaynaklı engellemelere, baskılara, şiddete maruz kaldıklarını görmekteyiz.

Eğitim alanına baktığımızda, hukuksal düzenlemelerle kadınların eğitime eşit katılımını destekleyen yaklaşım (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 3 Mart 1924) düzenli olarak artan kadın okur-yazar sayısı, kadınların temel eğitime katılımını arttıracakları düşünülen sekiz yıllık eğitime geçiş (1997’de), yüksek öğrenim görmüş kadınların işgücüne yüksek katılımı, kadınların bazı meslek alanlarına katılımının erkeklerden daha yüksek oluşu, geleneksel olarak erkek mesleği kabul edilen alanlarda ve akademik alanda bir çok sanayileşmiş ülkeye kıyasla yüksek kadın sayısı kadınların eğitim alanındaki kazanımları arasında sayılabilir. Bununla beraber Türkiye’nin uluslararası taahhütleri de kız ve erkek çocuklarının eğitiminde eşit haklara sahip olmalarını gerektirmektedir. Bunlar arasında; Pekin Eylem Planı, BM Kadınların Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Çocuk Hakları Sözleşmesi gösterilebilir.

Tüm bunlara rağmen, Türkiye’de tam anlamıyla eğitimde kadın-erkek eşitliğinden bahsedilemez. Bu eşitliğin sağlanabilmesi için bir çok kampanyalar yürütülmektedir. “Haydi

Kızlar Okula” kampanyası, bu kampanyalar arasında en geniş kapsamlısıdır. Fakat bu kampanyalara rağmen aileler özellikle babalar kızlarını okula göndermek yerine küçük yaşta evlendirmektedirler. Unutulmaması gereken en önemli nokta, eğitimin toplumsal cinsiyet üzerindeki olumlu rolüdür.

Bir diğer konu da eğitimde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, sadece sayısal büyüklükleri eşitlemekten geçmemektedir, bunu sağlamak görece daha kolaydır. Eğitimi sorunları çözen, bağımsız bir yapı gibi düşünmek yanlış bir tutumdur. Üzerinde durulması gereken asıl konu; eğitimin cinsiyetçi içeriğidir. Önemli olan eğitim yoluyla aktarılan toplumsal cinsiyet rollerinin dönüştürülmesidir. Bu toplumsal / kültürel değerlerin aktarıcısı ve yeniden üreticisi olarak olur, toplumsal cinsiyete dayalı kimliklerin oluşumunda da tayin edici bir mekandır. Dolayısıyla eğitimin öneminin ötesinde “nasıl bir eğitim” sorusuna odaklanmak gerekir (Kerestecioğlu, 2004; 41).

Türkiye’de istihdamdaki cinsiyet eşitsizliği, uluslararası karşılaştırmalar açısından dikkat çekicidir. Türkiye, OECD (Ekonomi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) ülkeleri arasında en düşük kadın iş gücü katılım oranına sahip ülkedir. Genel olarak kentli kadın istihdamının en yoğun olduğu imalat sanayinde dahi çalışma oranı benzer sanayileşme ve ekonomik kalkınma seviyesinde olan Güney Kore, Malezya, Venezüella gibi ülkelerle, hatta daha az sanayileşmiş Tunus veya Fas gibi ülkelerle karşılaştırıldığında düşük kalmaktadır (İlkkaracan İ. , 2003; 285).

Kadınların, kırsal ve kentsel iş gücüne katılım oranı farklılıklar göstermektedir. Kırsal alanda iş gücüne katılım oranı fazla iken, kentte bu oran düşmektedir. Kadınların eğitim düzeyi iş gücüne katılımında etkilidir. Kadınların kentlerde iş gücüne katılmaları yaşlarına göre değişiklik göstermektedir. Kadınların yaşı ilerledikçe, farklı sorumluluklar (özel alan) çalışmalarının önünde engel teşkil etmektedir.

Sektörler arası dağılımda, kadın-erkek iş gücünde eşitsizlikler vardır. Çalışan kadınların çoğu ücretsiz aile işçisidir. Kadın ve erkeklerin meslek dağılımlarında da dengesizlik vardır. Kadınlar daha çok tarım yada sanayi işçiliğinde çalışmaktadırlar. Bazı alanlar tamamen erkek alanı gibidir. Yöneticilik, girişimcilik gibi. Çalışan kadınların ücretleri, erkeklerin ücretlerinden düşüktür.

Kadınların çalışma yaşamında evrensel bir sorun olarak da karşımıza çıkan cinsel taciz, işten çıkarılma veya terfi yollarının tıkanmasıdır. Türkiye’de cinsel tacize uğrayan kadın çalışanları bir ölçüde koruyabilecek olan yasal düzenleme İş Kanun’undaki 13. maddedir. Bu maddeye göre “kişinin ahlâkına, şerefine, ... ve kişilik haklarına saldırıda bulunup, istifaya zorlanması” halinde, altı gün içinde iş mahkemesine başvurursa kıdem tazminatı alabilme

hakkı bulunmaktadır. Kadınlar, çalışma yaşamında ailevi sorumluluklarından kaynaklı geçici olarak görüldüğü için ya işe alınmamakta ya çok düşük ücret karşılığı geçici olarak çalıştırılmaktadır. Fakat Avrupa topluluğunun çalışma yaşamında kadın-erkek eşitliği ilkesine dair içerisinde yer alan “Aile ve Çalışma Yaşamı” başlıklı 10 şartın konuyla ilgili bir diğer maddesi, “Dayanışma” başlığı altında dördüncü bölümde yer almaktadır. Aile; hukuki, ekonomik ve sosyal korunmadan yararlanır. Ailevi ve mesleki yaşamı bağdaştırabilmek üzere herkes analıkla ilgili bir nedenle işten çıkarılmaya veya evlat edinme sonrası ebeveyn iznine sahiptir (madde. 33) , (Süral, 2002; 65).

Kadınların eğitim ve çalışma yaşamında karşılaştıkları şiddeti, eşitsizlikleri ancak devlet siyaseti bağlamında mücadele edilirse başarıya ulaşabilecektir. Alınan siyasal kararlarda, oluşturulan kanunlarda toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Kadın mücadelesinin somut olarak çözüm üretebilmek için siyasette kadın bakış açısını var etmesi gerekmektedir. Bu gerekliliğin önemi göz önüne alındığında, kadınların eğitim ve çalışma yaşamında karşılaştığı eşitsizliklerle siyasi arenada da karşılaşmaktadırlar.

Kadınlar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde farklı yayın organlarıyla eşitlik isteklerini dile getirmişlerdir. Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti ve yayın organı, Kadınlar Dünyası, Osmanlı toplumunda kadının durumunu feminist bir perspektifle sorunsallaştırıyor ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadele ediyordu... Türkiye’de kadınlar daha 1923 yılında, henüz “Cumhuriyet Halk Fırkası” kurulmadan önce, bir “Kadınlar Halk Fırkası” kurmak için müracaat ediyorlar ama henüz siyasal hakları bulunmadığı gerekçesiyle bu talepleri reddediliyordu (Berktaş, 2004; 24).

Kadınların, siyasete aktif katılımı kadın-erkek eşitliğinin oluşumunda önemli bir konuma sahiptir. Oy hakkı mücadelesiyle başlayan kadın hareketi bugün dünyanın her yerinde “siyasetin feminizasyonu” mücadelesi vermektedir.

Türkiye’de kadınlar, 1934 yılında bir çok ülkeden önce oy hakkına kavuştular. İlk seçimlerde parlamentoya 18 temsilci soktular. Kadınların seçme ve seçilme hakkını elde edişleri dönem itibariyle bir devrimdi. Fakat kadın hareketi çerçevesinden bakıldığında karar alma süreçlerinde var olmaları çok önemli olmasına rağmen, kişi sayısı ile varolmaları yetersizdir. Siyasette kadının “varlığı” demokratikleşmenin olmazsa olmaz bir ilkesidir.

Bugün, parlamentoda kadın temsilci oranı % 4,4 ile dünya ortalamasının altındadır. 2002 seçimlerinde 24 kadın milletvekili meclise girebilmiştir. 1930’da yerel, 1934’te genel seçimlerde birçok batı ülkesinden ve bütün Müslüman ülkelerinden önce bu hakkı elde etmişlerdir. Fransa’da 1944, İtalya’da 1945, Kanada’da 1948’de bu hakkın tanındığı

hatırlanırsa Türkiye'nin önemli adımlar attığı daha iyi anlaşılır. Buna rağmen, kadınların parlamento temsili anlamında yol almadıkları görülmektedir (Kerestecioğlu, 2004; 48).

Dünya ortalamasında kadınların siyasete katılım oranı % 12,7 iken; Türkiye'de bu oran % 4,4'tür. Kadınların bu düşük temsil oranı sadece parlamento katılımıyla sınırlı değildir. Yerel yönetimlerde temsil oranı eskiden % 1 iken; 2004 yılında yapılan yerel seçimler sonucunda bu oran binde 4,6'ya inmiştir (Kerestecioğlu, 2004; 49).

Türkiye'de siyasal temsiliyet cinsiyetçiliğin, ayrımcılığın çok yoğun olduğu bir alandır. Eğitimli ve meslek sahibi kadın oranında görülen artışa rağmen siyasal temsiliyet oranının hiç artmamış olması düşündürücüdür. Siyasal temsiliyette kadın oranının düşük oluşunun toplumsal yapıdan kaynaklanan nedenler dışında, partilerin örgütlenme yapısından da kaynaklandığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Siyasi partilerin örgüt yapısına baktığımızda eril bir yapıya sahip olduklarını görüyoruz. Partilerin kadın kolları hiç bir karar alma süreçlerinde etkili olmamaktadırlar, erkek egemen partilerin vitrinleri şeklindedir. Kadınların az da olsa siyasal hayata katılımını arttıran yine kadınlardır. Bu noktada çok önemli bir işleve sahip olan, 1997 yılında kurulan KA-DER (Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği) siyasal temsiliyet mücadelesinde öne çıkmaktadır. "Kadınsız demokrasi, demokrasi değildir!" savından hareketle bir araya gelen siyasal ve sosyal bilimci, hukukçu, gazeteci ve halkla ilişkiler uzmanı vb. bir grup kadın 1997 yılında KA-DER'i kurdu (Tekeli, 1999; 32).

AB'de Kadınlar ve Erkekler için Eşit Fırsatlar Yıllık Raporu'nda (2002) belirtildiği gibi, "toplumsal cinsiyet eşitliği, herkes için bir insan hakkıdır ve bu hakka sahip olmayan kadınlara yönelik somut, uluslararası dayanışma ve destek gereklidir. (Com (2003) 98, akt. Berktaş, 2004; 31). Murray Goot ve Elizabeth Reid'in siyaset bilimindeki ana akımda yerleşik toplumsal cinsiyet körlüğü ve ataerkil önyargı karışımına ilişkin klasik tanıtlamaları bir dizi eleştirinin örneklerinden biridir. Bu eleştiriler toplumsal cinsiyet ilişkilerinin temel kurumlarda (yukarıda değindiğimiz gibi) mevcut olduğunu kanıtlanmakla kalmayıp aynı zamanda bu kurumlar için sistematik bir öneme sahip olduklarını da göstererek seçim sosyolojisinden refah devleti dolayısıyla sınıf analizine kadar uzanırlar... Toplumsal cinsiyet ilişkileri her tür kurumda bulunur. Belirli bir örnekte en önemli yapı olmayabilirler ama önemli örneklerde kesinlikle temel yapılardır. Belirli bir kurumdaki toplumsal cinsiyet ilişkilerinin etkileşim durumu, o kurumun "toplumsal cinsiyet rejimidir" (Connell, 1998; 166).

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN NEDENLERİ

Kadınlar hem aile içinde hem de toplum içerisinde şiddete maruz kalmaktadırlar. Maruz kalınan bu şiddetin nedenlerini anlamaya çalıştığımızda karşımıza tek bir neden çıkmamaktadır. Bu çalışmada, bu bölümde şiddet beş nedenle açıklanmıştır. Bunlar; dinsel etkenler, yasal sistemin etkisi, ekonomik sistemin etkisi, medya ve psikolojik etkenlerdir.

2. 1. Dinsel Etkenler

Toplumsal eşitsizlikler ile dinin karşılıklı ilişkileri eskiden beri önemli tartışma konularından biridir. Burada kadının yaşadığı şiddetin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplum nezdinde din ile meşrulaştırma ilişkisi ele alınacaktır.

Din, davranış ve düşüncelerimize kutsallık kazandırmak; bireyin iç dünyasında olup bitenleri, ferdin inanç ve bilinçlerini, bilgi ve tezlerini, toplumsal kurumları, siyasal ve toplumsal düzeni, onlara nihaî olarak geçerli ontolojik statüler bahşetmekle, yani onları kutsal ve kozmik referanslar çerçevesine yerleştirmek suretiyle meşrûlaştırır. Başka bir ifadeyle beşerî açıdan tanımlanan realiteyi, nihaî, evrensel ve kutsal bir realiteye bağlayarak sübjektif ve objektif düzlemlerde haklılaştırır. Din, sosyal düzeni legal, moral ve gelenek normları vasıtasıyla meşrûlaştırır. Bu nedenle dinî meşrûlaştırm, toplumların düzenleri için çok önemli görülmüştür. Din, marjinal durumları dahi her şeyi kuşatan kutsal ve aşkın realiteye uygun olarak meşrûlaştırmak suretiyle toplumsal olarak tanımlanan gerçekliği muhafaza eder (Okumuş, 2003; 53).

Dine sosyolojik yaklaşımlar en çok üç klasik düşünürün; Marx, Durkheim ve Weber'in düşüncelerinden etkilenmiştir. Üçü de dinin en temel anlamda bir yanılısama olduğunu kabul etmişlerdir. Dinin yarattığı öteki dünyanın, din simgeleri, lensleri aracılığıyla çarpıtılmış bizim dünyamız olduğuna inanmışlardır (Giddens, 2002; 564).

- Marx'a göre din, güçlü bir ideolojik öge içerir: Din toplumda görülen güç ve zenginlik eşitsizliği için temellendirme sağlar.
- Durkheim'a göre din, özellikle insanların düzenli olarak ortak inanç ve değerlerini beyan etmek için toplanmalarını temin etmekte ki, hizmetinin bağlayıcı işlevinden dolayı önemlidir.
- Weber'e göre din, toplumsal değişimde, özellikle Batı kapitalizminin gelişmesinde oynadığı rolden dolayı önemlidir.

Günümüzde kadınların karşı çıktıkları ve mücadele ettikleri bir çok sorun, kadın ve erkek kimlikleri ve rolleri konusunda toplum ve kültür tarafından belirlenmiş ön kabuller ve kalıp yargılarla diğer bir deyişle toplumsal cinsiyetle ilgilidir. Bu, toplumsal olarak verilmiş kadınlık ve erkeklik kalıpları ve imgeleri varoluşumuz açısından can alıcı bir önem taşır. Bu imgeler, dinlerin ve kültürlerin uzun yüzyıllar boyunca oluşturduğu geleneklerin hem ürünü, hem de parçasıdır. Kendini dindar saymayan insanlar bile bu imgeleri benimserler, onlar aracılığı ile düşünürler ve gene onlar aracılığı ile kendilerini “kurarlar”(Berktaş, 2000; 16).

Egemen tarihsel söylemin kadınları büyük oranda dışarıda bıraktığı, mücadelelerini yok saydığı bugün tarihçilerin de kabul ettiği bir gerçektir. Foucault'nun kavramsal çerçevesinden baktığımızda kadınların bu yok sayılma durumlarının aslında bir iktidar sorunu olduğunu söyleyebiliriz. Ataerkil sistem, karmaşık hiyerarşik ilişkilerin işlevsel sistemi olarak meşrulaştırdıktan sonra toplumsal, ekonomik ve cinsel ilişkileri dönüştürdü ve bütün düşünce sistemlerine egemen olarak özellikle cinsiyet kimlikleri ve rolleri konusunda bir dizi ön kabulün yerleşmesine yol açtı. Ön kabulleri şöyle özetleyebiliriz (Berktaş, 2000; 26-27):

- Kadınlar ve erkekler yalnızca, biyolojik olarak değil, ihtiyaçları işlevsel ve yetenekleri bakımından da farklıdır. Ayrıca; kadınlar ile erkekler arasında nasıl yaratıldıkları ve Tanrı'nın onlara verdiği toplumsal işlevler açısından da fark vardır.

- Erkekler “doğal olarak” daha güçlü ve alalcıdır, dolayısı ile egemen olmak, hükmetmek için yaratılmışlardır. Buradan iktidarın erkeklerin elinde olması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

- Erkekler; rasyonel, zihinsel yetenekleri ile dünyayı yorumlar ve düzene sokarlar. Kadınlar; çocuk doğurma ve yetiştirme yetenekleri dolayısıyla günlük yaşamın ve türün yeniden üretilmesi işlevini üstlenirler.

- Erkeklerin, kadınların cinselliğini ve üreme yetilerini denetleme hakları vardır, kadınların böyle bir hakkı söz konusu değildir. Erkekler, insanlar ile Tanrı arasındaki dolayımı kuran öznelerdir; kadınlar Tanrı'ya erkekler dolayımıyla ulaşırlar.

Yukarıda sayılan varsayımlar veya ön kabuller her ne kadar tam olarak kanıtlanmamış olsa da aslında hayatımızı şekillendiren toplumsal kuralların oluşturduğunu görebilmekteyiz. İslamiyet'te kadın, dinsel açıdan eksik bir varlıktır. Bizzat Peygamber tarafından uygulanan yada uygun bulunan evlilik türü erkeğin çok eşliliğini (poligami) ve dokuz yada on yaşındaki küçük kızlarla evlenmeyi içermekteydi.... Türkiye'de İslamcıların ünlü isimlerinden İsmet Özel'de “İslami ölçülere sadık kalındığı takdirde çok kadınlı evlilik toplum hayatında sakıncalar doğurmak bir yana, o toplumun daha sağlıklı işleminin bir zarureti olur”

demektedir. İsmet Özel; inanan bir Müslüman olarak Kur-an'ın hükümlerine uymak zorunluluğunu zikrederek “kadınların dinen noksan olduğunu” belirtmektedir:

“Müslümanlıkta; kadın ay halindeyken Kuran-ı Kerim tutamaz, oruç tutamaz onun için kadınların dini noksan denir. Ben de buna inanıyorum çünkü, Müslüman olmak bu demektir... ben Allah'a teslim oluyorum... Öte yandan da kadının ikinci sınıf olduğunu söylüyorum” (Özel,1986; akt. Berktaş, 2000;122).

Kuran'daki “erkeğin bir derece üstünlüğü”, yaşamda ona birden fazla üstünlük ve hak kazandırmaktadır. Erkeklerin bu üstünlük ve haklarına inanmaları kadınlar tarafından da içselleştirilmektedir. Kadınların hiçbir tercih alternatifinin bulunmayışı, dinsel olguların tartışmazlığı, direk kabulü bu olguların yerleşmesini kolaylaştırmaktadır. Din; kadının konumunu, görevlerini, nasıl yaşaması gerektiğini kısacası her şeyini belirtmiştir. İslam'ın, şeriatın ve içtihadın oluşturduğu biçimiyle; erkek arzusu çevresinde kurulmuş, ataerkil evreninde kadın; erkeği doyuma ulaştırmak için yaratılmış bir zevk nesnesidir. İslam anlayışına göre kadın; iç mekan olan Harim'e yani yasak mekana aittir ve bu mekansal bölünmeye uygun olarak kadınlar, esas olarak aile içinde varolabilirler... bu bağlamda “örtünme” Müslüman kadının dış dünyaya çıkışını sağlamaktadır (Berktaş, 2000; 150-151). Buradan anlaşılacağı gibi, kadın sürekli savunma durumunda olmalıdır. Kendisini örterek korumalı, kendini bakışlardan korumak için kısıtlanmakta, zorla kapatılmak zorunda bırakılmaktadır.

Kadının sosyalleşmesi, konuşması, haklarını savunması engellenmektedir. İmam Gazali; İhya ül-ulum id-din'de kadını şöyle tanımlar: Kadın... Kendine ait özel bölmede kalmalı ve iğnin başından ayrılmamalıdır. Dama gereğinden fazla çıkmamalı ve buradan sağa sola bakmamalıdır. Ayrıca komşularıyla çok az konuşmalı ve onların evine gitmemelidir (Berktaş, 2000; 153). Kadınların bırakalım topluma karışma, kendi çevrelerinde hem cinsleriyle ilişki kurmaları engellenmeye çalışılmaktadır. Bu, kadının denetim altına alınmasını kolaylaştırmaktadır. Günümüzde kadınlar, kendi hayatları için mücadele etmeye başlamış olsa bile üzerinde var olan denetim mekanizmalarının genişliği ölçüsünde sosyalleşebilmektedirler.

İslam toplumu “ümme” ve “ailesel alan” olarak ikiye ayrılmış durumdadır. Ümme; kamusal güç ve iktidarın var olduğu erkek alanıdır. Ailesel alan ise; kadının ve cinselliğin alanıdır. Burada kamusal iktidar söz konusu olmamakla birlikte, cinsiyete dayalı katı bir ayırım ve hiyerarşi vardır. İslam toplumu, iki cins ve iki alan arasında iletişimi ve etkileşimi mümkün olduğunca engelleyecek kurumlar içinde yapılandırılmıştır... Her konu gibi, cinselliğin ve aileye ilişkin düzenlemelerin Kuran'da yer almasının, İslam ailesinin hukuksal

ve ideolojik tarihini ve cinsler arası ilişkileri ve onlara belli bir değışmezlik kazandırmış olması, İslamiyet'e özgü bir niteliktir. İslami söylem içindeki bir yoruma göre, "antropolojik doğaları farklı olan" kadınlar toplumda bazı görevlere uygun değildirler; kadının asıl görevi "ilahi kanunlara göre çok kutsal ve aziz olan analık görevi"dir; bu yüzden ev dışındaki alanlara ilişkin sorumluluklar erkeğe yüklenmekte ve erkek, ev dışındaki sorumlu konumundan dolayı, aile birliğinin reisi kılınmaktadır (İlkkaracan İ. , 2003; 301).

Bu yapının varolduğu toplumlarda, çok katı namus anlayışı hâkimdir. Kadın yaşadığı her olayın sorumlusudur. Kadının erkeğe karşı sorumluluğu vardır. Kadının tek sorumluluğu erkeğin onurunu korumaktır. Toplumun ahlâkı, kadının bedenini korumasıyla ilgilidir. Foucault'ya göre beden; güç ilişkilerini ve hiyerarşiyi bağrında taşıyan toplumsal, tarihsel ve imgesel bir uzamdır. Tüm bu söylemler ve inanışlara rağmen toplum içerisinde kadınlar kendilerini var etme mücadelesi vermektedirler. İslam'da kadın haklarını savunan, bu tür çözümlere karşı çıkan kadınlar da vardır. Bunlardan biri olan Cihan Aktaş; "kadının İslam'a hizmetini, cihadını, insani etkinliklerini eviyle sınırlandırdığını ve bu tür kısıtlamaların kişide, hayata gerçek anlamda ve dolaysız katılım imkânlarını yok edeceğini ve psikolojik rahatsızlıklara yol açacağını" söyleyerek eleştirmektedir. Aktaş, eleştirilerini çok da fazla derinleştirememektedir. Bunu yaptığı takdirde Tanrı'nın yarattığı ilahi düzeni sorgulamış ve fitne çıkarmış olur (Berktaş, 2000; 157).

Dinin sorgulanamayan, eleştirilemeyen, itiraz edilemeyen bir olgu olmasından kaynaklı genel kabul görülmesi zorunlu bir olgudur. Bu olgunun keskinliğine rağmen günümüzde toplumda kadın yer edebilmek için mücadele vermektedir. Erkeğin kendinden üstün olduğunu kabul etmeyerek, bunu göstermeye çalışmaktadır. Kadınların en zor mücadele alanlarından biri dinsel alandır diyebiliriz.

2. 2. Yasal Sistemin Etkisi

Kadınlar yıllardır hayatın her alanında maruz kaldıkları şiddete, eşitsizliklere karşı mücadele etmektedirler. Yaşadığımız topluma baktığımızda, eril bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz. Kadınlar içinde yaşadıkları toplumda yer alabilmek için her alanda mücadelelerine hız vermişlerdir. Bu mücadele alanlarından biri de yasal alandır.

Türkiye'de kadınların Cumhuriyet'in kurulmasından bugüne hukuk alanında kâğıt üzerinde kazandıkları haklar, güncel yaşamda hayata geçirilmemiştir. Yasalarla uygulama arasındaki bu açıklık sürdükçe, kadınların yaşamı üzerinde belirleyici olmaya ve zarar vermeye devam eden geleneklerin ve törelerin etkilerinin kırılması da mümkün olmayacaktır.

Kadınların sorununu, sadece kadın-erkek eşitsizliği açısından ele almak, tek boyutlu bir çözümlerdir. Kadınlar; eril yasalara, eril iktidar anlayışına, eril iktisadi sisteme karşı mücadele vermektedirler. Kadın haklarının güvence altına alınmasında, (gerek Yeni Medeni Yasa, gerekse de Yeni Türk Ceza Yasa'sında) kadın derneklerinin çalışmaları, baskısı çok önemli bir dayanışma ve başarı örneğidir.

Geçmişten günümüze, verilen bu mücadele sonucunda kazanılan tüm haklar elbetteki çok önemli. Buna rağmen alınması gereken daha çok yol olduğu da tartışmasızdır. Kadınların eşit haklara sahip olmaları , kadının insan hakları için kabul edilen yasalarla işler bitmemekte, bu yasaların işlerliği üzerinde çalışılması gerekmektedir.

Yasalar önünde “kadın-erkek eşitliği Anayasal düzenlemeyle güvence altına alınmıştır. Kadını birey olarak kabul ediyor, kadın-kız ayrımını reddediyor, töre cinayetleri nitelikli adam öldürme eylemi olarak kabul ediliyor” gibi ileride daha ayrıntılı değineceğimiz kanunlar yer almıştır. Bu kanunlar tabii ki önemli fakat yetersiz gelişmelerdir. İçinde yaşadığımız toplumun, bu yasaları benimsemesi ve uygulanabilirliklerini artırması gerekmektedir. Yasalarla kadın hakları sağlanmaya çalışılsa da, geleneklerin kendi yasa hükümünü verir. Bunu engellemenin tek yolu yasaları değiştirmek veya yeni yasalar kabul etmek değildir; toplumun eğitilmesi zorunludur. Bu noktada yasalarla ne kadar çok yaptırım olursa olsun eğitimsiz toplumlarda, bunlar sadece kâğıt üzerinde kalacaktır.

Türkiye şartlarına baktığımızda; insanlar daha çok görünmeyen yasalara göre hayatlarını şekillendirmektedir. Bunların temel özelliği; hepsinin eril ve hiyerarşik öğeleri içinde barındırmasıdır. Bu yaşamda kadının toplum içinde yeri yoktur. Kadın bu görünmeyen yasalara uymadığında, yasa uygulayıcıları (erkekler) tarafından cezalandırılmaktadır. Kadının maruz kaldığı en büyük ceza ölüm cezasıdır. Fakat bu ölüm, topluma hak edilmiş ölüm olarak yansıtılmaktadır ve namus kisvesi altında kadınlar ölümle cezalandırılmaktadır. Kısa bir dönem öncesine kadar namus saikiyle işlenen cinayetlerde hafifletici nedenler göz önüne alınarak karar verilmekteydi. İşlenen bu cinayet bireye karşı işlenen suçlar kapsamına da girmemekteydi. Fakat son dönemde kadın hareketinin yoğun mücadeleleri sonucunda namus saikiyle işlenen cinayet, bireye karşı işlenen suçlar kapsamına alında ve hafifletici, tahrik edici unsurların kalkması sağlandı.

Peki bu yasa değişikliği “namus cinayetlerini” engelledi mi veya azalttı mı? Bu sorunu cevabını okuduğumuz gazetelerden, izlediğimiz televizyon haberlerinden alabiliyoruz. Ne yazık ki; “hayır”. İşin en kötü tarafı bunlar medyaya yanlış yansıtılıyorlar. Acaba “namussuzluk” gerekçesiyle her gün kaç kadın öldürülüyor?

Bu cinayetlerin önüne geçebilmek için öncelikle toplumun eğitilmesi gerekmektedir. Okullarda toplumsal cinsiyet eğitimleri verilmeli. Ders kitaplarındaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya koyan tanımlamalar, yaklaşımlar çıkarılmalıdır. Toplumda “kadın bilincini” geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu eğitimler sadece erkeklere değil, kadınlara da verilmelidir. Çünkü toplumda kadın yer edinebilmek, belirli bir konuma gelebilmek için, erkek gibi düşünmeye başlamakta, erkek gibi yaşamını şekillendirmektedir.

Avrupa Birliği’ne uyum aşamasında yasalarla kadın-erkek fırsat eşitliğinin gözetilmesinin sağlanabilmesi için, ilk kez sivil toplum kuruluşlarının da içinde olduğu “Kadın-Erkek Eşitliği Danışma Komisyonu” kuruldu. Bu komisyon dışında yasalar da kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için 1999 yılında “Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)” kuruldu. TÜBAKKOM’un amaçları; Medeni Kanun başta olmak üzere, Ceza Kanunu, İş Kanunu ve diğer kanunlarda yer alan eşitliğe aykırı hükümlerin günümüz koşullarında ortaya çıkmış ihtiyaçları karşılayacak şekilde değiştirilmesini sağlamak için güçlü baskı grubu oluşturmak... Türkiye’nin onayladığı başta Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi olmak üzere çalışmalar yapmak... Aile içi şiddet de dahil olmak üzere, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılıktan kaynaklanan sorunlara çözüm getirilmesi ve uygulamada çeşitli kurumlarda kadınların başvuruları değerlendirilirken karşılaşılan aşağılama vb. ayrımcı davranış biçiminin ortadan kaldırılması için çalışmalar yürütmek şeklinde sıralayabiliriz (www.bianet.org).

Kadın-erkek eşitliğini sağlayan yasaların çıkarılmasının yanında uygulanabilirliğinin sağlanmasının önemi çok büyüktür. Ülkemizde özellikle Avrupa Birliği’ne giriş tartışılmaya başlandığından beri uygulanabilirliğin artması yönünde toplum içinde itici güçler oluşmaya başlamıştır. Kadınlar maruz kaldıkları bu ikililikten sıyrılmak için mücadele etmeye başlamışlardır. Eğer bu mücadele verilmezse kadına yönelik şiddetin durdurulabilmesi için daha uzun yıllara ihtiyacımız olacaktır.

2. 3. Ekonomik Sistemin Etkisi

Ülkemizde kendini her alanda hissettiren eril yapı ekonomik sistemde de varlığını hissettirmektedir. Erkekler mülkiyetin büyük bir kısmına hakimdirler. Kadınlar ise daha çok ücretlendirilmeyen ev kadınlığı yapmaktadırlar.

19. yüzyılda, kadınların ev sektöründen sonra en çok çalıştırıldıkları alan tekstil sanayi idi. Vasıfsız çalışanların yarısını kadınlar oluştururken, vasıflı işlerse erkeklere ayrılmıştı. Fabrikalardaki kadın ve erkek arasındaki iş ayrımı çok fazlaydı.

“Hem hukuk hem de genel ahlak ilkelerine göre kadın, aile içinde açıkça halâ kocanın altındadır... öncelikle ekonomik bağımsızlıktan yoksundur ve bu yüzden hukuk, ister iyi isterse kötü olsun, erkeğe kadın üzerinde korkunç bir iktidar verir. Kısmen bu nedenle, kısmen de uygarlığımızın dayanıksız eteklerine yapışmayı sürdüren her türden yarı uygar inanç yüzünden, çalışan kadının yaşamı ile asli görevlerinin başı ve sonu, halâ evin tüm bakımı, erkeğin arzularının tatmin edilmesi ve çocukların yetiştirilmesi olarak kabul edilir... yetmiş yıl önce yazılan bu yazı İngiltere’deki Ortak Kadın Birliği’nin (Women’s Cooperative Guild) genel sekreteri ve hem feminizmin, hem de sosyalizmin tanıdığı en etkili örgütçülerden biri olan Margaret Llewelyn Davies’e aittir (Connell, 1998; 346). Bu yazı yetmiş yıl önce yazılmış olmasına rağmen halâ aynı düşünceler kendini kadınların son dönemde verdikleri mücadelelere rağmen korumaktır.

Ülkemizde kadınlar ekonomik alanda halâ ikinci plandadırlar. 2004 yılı DİE verilerine göre, Türkiye genelinde 15 ve üzerindeki yaş grubunda yer alan ve istihdam edilen erkek sayısı, kadın sayısının bir hayli üzerindedir. İstihdamın kır-kent dağılımında da aynı sonuçla karşılaşmaktayız. Kentte ve kırdaki istihdam edilen erkek sayısı, kadın sayısından yaklaşık üç kat daha fazladır.

Tablo 1- İSTİHDAMIN KIR-KENT DAĞILIMI

15 yaş ve üzeri	Kadın	%	Erkek	%	Toplam
Türkiye	5.768.000	26	16.024.000	74	21.792.000
Kır	3.443.000	35	6.505.000	65	9.948.000
Kent	2.325.000	20	9.519.000	80	11.844.000

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı, 2004 Tablo 10,2’den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Verilere göre, kentsel yerlerde kadın istihdamının toplam istihdam içindeki payı %20 iken, bu oran kırsal yerlerde %35 olarak gerçekleşmiştir. Kentsel yerlerdeki kadın istihdamının toplam kadın istihdamının toplam kadın istihdamındaki payı ise %60 olarak gerçekleşmiştir. Köyden kente göçü yoğun olarak yaşanan ülkemizde, köyde iş gücü içinde görülen kadın, kente geldiğinde yeterli eğitim ve mesleki bilgi, beceriye sahip olmaması nedeniyle kent iş gücü piyasasına girememektedir.

Gelir azlığı nedeniyle çalışmak zorunda olan bu kadınlar sosyal güvencesi olmayan enformel sektöre kaymakta ve düşük statü ve gelirli işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.

Kadın iş gücünün kentte en çok istihdam edildiği sektör hizmet sektörüdür. Bu sektördeki bazı iş alanları vardır ki toplum tarafından kadınlar için uygun görülen alanlar (öğretmenlik, hemşirelik, temizlikçilik, çocuk bakıcılığı, vb.) olarak kabul edilmektedir.

Kadınların yer aldığı bir diğer sektör ise sanayi sektörüdür. Sanayide yoğun emek, düşük ücretli iş gücü olarak kadınlar tercih edilmektedir. Özellikle kayıt dışı iş yerlerinde, çoğunlukla kadın ve çocuk iş gücü, her türlü sosyal güvenceden yoksun şekilde çalıştırılmaktadır. En acı ve gerçek örneğini geçtiğimiz yıl (2005) 30 Aralık'ta Bursa'da yaşları 15 ile 32 arasında değişen beş kadın gece çıkan fabrika yangını sonucu hayatlarını kaybetmişlerdir.

Eğitimsiz ve donanımsız kadın nüfusunun yanında, eğitilmiş ve genç kadın nüfusunda da işsizlik oranının yüksek olması, kadın istihdamında yaşanan sorunlar açısından önemli bir göstergedir. Kentte yaşayan, en az lise mezunu olan genç kadınlar arasında işsizlik oranı, aynı durumda olan erkeklerin iki katından fazladır (kentte yaşayan lise mezunu kadınlar için işsizlik oranı %25, erkekler için ise %12'dir). Bu durum büyük ölçüde gelir dağılımına da yansımaktadır. Kadın ve kız çocuklarının yaşamlarının her alanında gelir dağılımındaki bozulmadan en fazla etkilenen grup olduğu açıktır (Devlet Bakanlığı, TEBİAT, 2004).

Genel olarak kadınların iş gücü piyasasına girmeme nedenleri şu başlıklar altında toplanabilmektedir (Şenol vd., 2004; 84-85, akt. Kadınlarla Dayanışma Vakfı, 2005; 1-2):

1) Kadınların Eğitim Düzeylerinin Düşük Olması: 2004 Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu'na göre; ilk, orta ve yüksek öğretimde kız çocuklarının okullaşma oranları %68'dir ve bu oran Türkiye'yi dünya sıralamasında 110. sıraya itmiştir. Bu durumda Türkiye'de okul çağındaki 600.000'den fazla kız çocuğu, eğitim olanaklarından yararlanamamaktadır.

2) Kadınların Ücretlerinin Düşük Olması: 2004 Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Raporu hesaplamalarına göre, Türkiye'de kadınlar, erkeklerin kazandığı ücretin ancak %60'ını kazanmaktadır. Kadın haklarının çok ileri düzeylere ulaştığı AB ülkelerinde bile kadınlar hala eşit işe, eşit ücret almamaktadır.

3) Kadınların Ev Ve İş Yaşamlarını Uyumlaştırmalarına Yardımcı Olacak Destekleyici Mekanizmaların Bulunmaması: Cinsiyete göre ev içi üretim faaliyetlerine ayrılan zamana ilişkin verileri ortaya koyan bir çalışma, çalışan kadınların ev içi üretim faaliyetlerine günde ortalama 2 saat 43 dakika ayırdıklarını buna karşılık erkeklerin ise sadece 54 dakika ayırdıklarını göstermektedir. Kadınların dışarıda da çalışmaları durumunda bile ev, aile, çocuklar ve diğer aile fertlerinin her türlü bakımını kadınlar açısından zorunlu kılan toplumsal rol dağılımı, çalışan kadınları dışarıda çalışmayı ikinci bir yük şeklinde hissetmelerine neden

olmaktadır. Bu da pek çok kadının ev dışında çalışma yaşamına katılmalarına veya işten ayrılmalarına yol açan önemli sebeplerden birini oluşturmaktadır.

4) İş Yerlerinde Cinsel Taciz: “İş Yaşamında Üst Yönetim Ve Siyasette Kadın” araştırması çalışan kadınların %14 ile %15’inin iş yerinde cinsel tacize uğradığını ortaya koymaktadır. Aynı araştırma cinsel tacize uğrayan kadınların yarısının bu nedenle işten ayrıldığına da dikkat çekmektedir. Kadınların bedenleri ve cinsellikleri üzerindeki baskılar ve taciz, kadınları tüm kamusal ve ortak alanlardan olduğu gibi iş yaşamından da uzaklaştırmaktadır.

5) Aileden İzin Alamama: Kadınların iş hayatına girişleri önündeki bir diğer engel de eşlerinden veya aile büyüklerinden izin alamamalarıdır. 2002 yılında yürürlüğe giren Yeni Medeni Kanun’a göre böyle bir izin alma zorunluluğu kalmamıştır, ancak yapılan bir çalışmada evlendikten sonra koca veya babalarının işi bırakma baskısıyla karşılaştıklarını belirten kadınların oranı %24’tür (Çalışmaya Hazır İş Gücü Olarak Kentli Kadınlar Ve Değişimi Araştırması, KSSGM Yayınları). Ayrıca ailedeki erkekler; eşlerinin, kız kardeşlerinin veya diğer kadın akrabalarının başka bir erkeğin yanında çalışmasını neredeyse bir namus meselesi haline getirmekte ve bu durum, çıkan yasaları işletmeyecek denli güçlü bir kabul görmüş ve geleneğe dönüşmüştür.

Birçok araştırmayla bu saptanmıştır. Birçok araştırmada kadınların dışarıda çalışmamasında ve evde çalışmasında başlıca etken olarak, dışarıda çalışmalarına izin verilmemesi ve çocuklara bakma zorunluluğu bulgulanmıştır. Dilek Hattatoğlu’nun “ev eksenli çalışan kadınlar” üzerine yaptığı bir araştırmada koca/baba dışarıda çalışmaya izin vermediği için evde çalıştığını belirten kadınların sayısı düşük değildir. 24 kadın içinde 7 kadın, dışarıda çalışmamasını kocasının izin vermemesiyle açıklamıştır. Bu yüksek bir sayıdır. Burada her şeyden önce, koca/baba izninin söz konusu edildiği bir sosyal kültürel ortamın varlığı önemlidir (Hattatoğlu, 2001;177). Ama yakından bakıldığında iki nokta dikkat çekmektedir. İlki; kocaları izin vermediği için dışarıda çalışmadığını belirten bazı kadınların aslında aynı kocayla evlilikleri içinde dışarıda çalışmış olmaları olgusudur... dışarıda çalışmasına izin verilmediği söylenen kadınların hemen hepsi, kocalarının evde iş yapmalarına da müdahale ettiğini, hatta evde gizliden çalıştıklarını anlatmıştır. Aynı kocanın bir dönem izin vermesi ama başka bir dönem izin vermemesi, kocaların çalışma iznini, mutlak bir yetki olarak değil, iktidar ilişkisinde bir avantaj, bir tür “Demokles’in Kılıcı” gibi kullandıklarına işaret etmektedir. İkinci nokta ise, kadınların kocalarının müdahalesini açıklama tarzıdır. Bu açıklama her şeyden önce töresel değil, nedenseldir... Ayrıca çalışma izni vermeyen kişinin hangi psikolojiyle böyle davrandığını analiz eden ve bunun üzerine tavrı alan kadınlar da oldu. Kadınlar kocanın kendilerine çalışma izni verme hakkının

varlığını görünürde sorgulamamakta, fakat bunu asla karşılıksız, tek taraflı bir hak olarak görmemektedir (Hattatoğlu, 2001, 177-178).

Kadın istihdamı çalışmalarında sıkça karşılaşılan bir sorun çalışan kadınların oranını tam olarak saptayamamaktır. Tarım ya da tarım dışı sektörlerde ücretsiz aile işçisi olarak çalışanlar ya da diğer sektörlerde ücretli çalışsalar bile düzensiz çalışan veya ev içinde gelir getiren işler yapan kadınlar, kendilerini “çalışıyor” olarak değil de, “ev kadını” olarak tanımlamaktadırlar. Zira, ailede ve toplumda egemen olan cinsiyete dayalı iş bölümüne bağlı olarak, evin geçimi kocanın görevidir ve birçok kadın ücretli çalışmanın ancak aile içi görevlerinden sonra ikincil konumda geldiğini içselleştirmiştir...Kadının çalışması toplum tarafından olduğu kadar, kadınların kendileri tarafından da “çalışma” ya da “iş” olarak görülmemektedir. Bu da kadın istihdamı çalışmalarında bir “görünmezlik” sorununa yol açmaktadır (İlkkaracan İ. , 2003; 289).

Kadınların hangi alanda, hangi sektörde olursa olsun çalışması, istihdam edilmesi çok önemlidir. Kadının ekonomik alanda yaşadığı yüzlerce sorun olduğu gerçeği, kadının ekonomik alandaki mücadelesinin önüne geçmemelidir. Kadınların kendi çalışmaları üzerinden strateji uygulayarak, bu çalışmanın kendisini araç halinde kullanarak, özgürleşmeler bile, bir özgürleşme alanı, bir hareket alanı açtıkları söylenebilir.

2. 4. Medyanın Etkisi

Medya, yalnızca ülkemizde değil tüm dünyada gücü olan etkin yapılardan biridir. Toplumun her tabakasına ulaşabilmek için kullanılan en önemli araçtır. Bu anlamda doğru kullanılması gereken bir araçtır.

Ülkemiz açısından baktığımızda bilmekteyiz ki; kitle iletişim araçları içinde en çok televizyonu izleyen bir toplumuz. Bu anlamda ülkemizde toplumun her kesimine ulaşmak için televizyonu kullanmak büyük bir önem taşımaktadır. Bilindiği üzere bir çok kitle iletişim araçları mevcuttur. Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı televizyondur. Televizyon, hangi sosyo-ekonomik durumda olursa olsun tüm kesimlerde varolan bir iletişim aracıdır. Bununla beraber son yıllarda çok hızlı yaygınlaşan internet kullanıcılığı görülmektedir. İnsanlar internet üzerinden tüm istediklerini gerçekleştirebilmektedir. Özellikle yüzyılımızda insanlara ulaşmada kullanılan ikinci önemli araç konumundadır. Diğer kitle iletişim araçları ise dergi, gazete, radyo gibi televizyon ve internetle yarışamayacak durumdadırlar.

Yapısal olarak yaklaştığımızda medyanın cinsiyetçi bir yapıya sahip olduğunu görüyoruz. Kadına sürekli toplumsal, geleneksel rollerini hatırlatan, bunları uygulaması

gerektiğini dayatan bir yapıya sahiptir. Şiddet olgusunu normalize eden programlar veya haberlerle şiddetin yayılmasında etkilidir. Medyanın etki gücü tartışmasız kabul edilmektedir. Bu güçlü etki gücünü doğru şekilde kullandığı tartışılmalıdır. Verilen programlarla erkeğin üstünlüğü, kadının ikincilliği gösteriliyor. Erkek ve kadının rollerinin benimsenmesi için dizilerde bunlar üzerinde duruluyor. Son dönemde televizyon kanallarında hızla yaygınlaşan kadın programları kadınları ifşa etmekten başka hiçbir yarar sağlamamaktadır. Salt bu programlara çıktığı için aileleri tarafından öldürülen, yaralanan kadınlar oldu. Fakat bu programlar durmadan devam etmektedirler. Bu programlar, izlendiğinde insanın ruhsal dengesini bozabilecek türdendir.

Aile Araştırma Kurumunun, 1994 yılında yaptığı “Aile İçi Şiddetin Sebep Ve Sonuçları” adlı araştırmada ele alınan “Medya Ve Aile İçi Şiddet” bölümünün bulgularına göre, görüşülen toplam 12.027 kişinin %62’si “hemen her gün”, %33’ü “arada sırada” televizyon izlemektedir. Görüldüğü gibi televizyon toplumun çoğunluğunu etkisi altına almış bulunmaktadır. Bu durum, televizyonun aile hayatı üzerindeki etkisini oldukça önemli hale getirmektedir. Bu nedenle televizyonda yayınlanacak olan tüm programların aile hayatı üzerindeki olumlu ve olumsuz yönlerin üzerinde durulması gerekmektedir (TBMM Tutanak Dergisi, 50. Birleşir, 4.2.1998 Çarşamba, Dönem: 20, Cilt: 44, Yasama Yılı:3).

Yayın organlarındaki denetim birimleri, halkın alışkanlıklarına yakın bir yaklaşımla olayları değerlendirmektedirler. Bazı yayın organları ticari kaygı nedeniyle kamu yararını göz ardı ediyorlar. Ve bu da insanların ruh sağlığını olumsuz yönde etkiliyor. Toplumdaki tüm bireyler, çocuklar ve yetişkinler, şiddet görüntülerini bütünlük içinde algılamamakta, sadece çarpıcı görüntüler akılda kalmakta ve bu da özentiye yol açmaktadır. Medya aracılığıyla şiddet şiddeti doğurmaktadır.

Saldırganlık ve şiddet uygulayıcılığının öğrenilen bir davranış olduğu göz önünde bulundurulduğunda toplumun ne büyük tehlikeyle karşı karşıya olduğunu görmemek mümkün değildir. İzleyici televizyondan temel olarak model alma yoluyla etkilenmektedir.

Bir diğer etkilenme biçimi duyarsızlaşma şeklinde kendini göstermektedir. Duyarsızlaşma korku ve kaygı verici uyarıcılardan kaçınmak yada onun etkisini en aza indirmek için bilinçli yada bilinçsiz olarak benimsenen bir yoldur. Şiddet ve cinsellik abartılı bir biçimde ve çok sık olarak ekranlarda görüldüğünde, bu görüntülerin neden olduğu, rahatsızlık veren duygulardan kaçınmak için bir duyarsızlık oluşur. Bu nedenle film ve program yapımcıları, özellikle bu iki temel konuda duyguları uyarabilmek için dozu giderek arttırmaktadırlar. Bu durum duyarsızlaşmanın daha çok pekişmesi sonucunu getirmektedir (<http://www.rtuk.org.tr/calismaras/sonucraporu.doc>).

Kitle iletişim araçlarıyla toplumun davranış kalıpları, değerleri ve düşünce tarzları bireylere kazandırılır ve öğrenilenlerin içselleştirilmesine yardımcı olunur. Kitle iletişim araçlarının gücü aynı iletiyi çok farklı bireye, çok sayıda ve farklı mesajlarla iletebilme yetisinden kaynaklanır.

Şiddet-medya üzerine Türk Psikologlar Derneği'nin yorumu şöyle:

“Şiddete maruz kalma ya da izleme sonucunda, bu tür davranışların model alma yolu ile öğrenildiği ve şiddet içeren davranışların frekansının arttığı bilinmektedir... Özellikle kadınlara yönelik ‘Reality’ programlarının bazılarında hem programa katılan konuklar hem de programa katılmayan ancak konuya dahil edilen diğer kişiler ve televizyon izleyicileri açısından sakıncalar doğmakta; konuklar ve üçüncü şahıslar istismar edilmekte, patolojik aile ilişkileri, tecavüz, aile içi cinsel sevi gibi algılanmasına yol açabileceği düşünülmektedir. Yine bu tip yaşam hikâyeleriyle televizyon ekranına çıkmak özendirici hale de gelebilir” (www.rtuk.org.tr/calismarap/sonucraporu.doc).

Kadınlara yönelik programlar, izleyiciler üzerinde güçlenen bir alışkanlık yaratır. İnsanlar sıkıntılar yaşadıkça; aile içi şiddet mağdurları, yarışmacılar arasında yaşananlar vb. izlenme unsurlarını arttıran faktörlerdir. Bu programları seyreden kadınlar da yalnız olmadıklarını, kendi başlarına gelen olayların daha ağırlarının başkalarının da başına geldiğini göstererek rahatlama duygusu yaratabilmektedir.

2. 5. Psikolojik Etkenler

İnsanlar neden saldırgan davranışlar sergilerler? Bu sorunun cevabı oldukça zordur. Bu sorunun cevabını bulabilmek için, insanı çok yönlü ele almak gereklidir.

İnsan saldırganlığının nedenlerini açıklayan en eski görüşte; saldırganlığın insanların biyolojik yapısında varolan bir özellik olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüşün en ünlü savunucuları arasında Freud vardır. Freud'un kuramına göre; tüm insan davranışlarının kökeninde eros veya libidonun yani yaşam enerjisinin olduğunu öne sürmektedir. O'na göre saldırganlık da libidinal dürtülerin doyurulmasının engellenmesinden doğan ikincil bir tepkidir... Freud'a göre saldırganlık dahil tüm insan davranışları eros ve thanatas arasındaki karmaşık ilişkiden ve gerilimden doğmaktadır. Ölüm iç güdüsü eğer kısıtlanamazsa kişinin kendini tahrip etmesiyle sonuçlanır. Bu nedenle ölüm iç güdüsünü kısıtlayabilmek amacıyla insanlar değişik savunma mekânizmalarına başvururlar. Bu savunma mekânizmalarıyla, örneğin yer değiştirme (displacement) savunmasıyla bu enerji dışarıya aktarılır ve böylece saldırganlık ortaya çıkar. Freud'un bakış açısına göre saldırganlık, birincil olarak kişinin

kendisini tahrip etmeye yönelik ölüm iç güdüsünün diğer insanlara yönlendirmesinden kaynaklanmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 10).

İnsan dünyaya geldiğinde potansiyel olarak belli bir davranış kapasitesine sahiptir. Erken dönemlerden başlayarak bu kapasite, çevreyle etkileşim biçimlerine göre yaşantılarla şekillenir. Sosyal öğrenme modeline göre; saldırganlık, diğer karmaşık sosyal davranışlar gibi öğrenilmektedir.

Saldırganlık, doğrudan yada dolaylı yollarla, Bandura'nın sosyal öğrenme modeline göre (Kağıtçıbaşı, 1999; 354):

- 1) Hangi gruplara veya kişilere daha kolay saldırganca davranılabileceği,
- 2) Başkalarının ne tür davranışlarının saldırgan tepki gerektirdiği,
- 3) Hangi durum veya bağlamların saldırganlık için uygun veya uygunsuz olacağı öğrenilir.

Şiddet ve saldırganlığa maruz kalmış kişilerin kendilerinin de sonraki yaşamlarında şiddete başvurmalarının bireyin fonksiyon gösterdiği bütün alanlarla, yani bilişsel, duygusal ve fizyolojik alanlarla ilişkili olduğu düşünülmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 11).

Bir kişinin belli bir durumda saldırganca davranışlarda bulunup bulunmayacağı bir çok etkene bağlıdır. Kişinin geçmiş deneyimleri, durumsal pekiştirici etkenler (engellenme, silah vs. gibi saldırganlığı uyaran etkenler), kişinin saldırganlıkla ilgili düşünceleri ve algısı, sosyal ve çevresel bir takım değişkenler bu etkenlerdir (Kağıtçıbaşı, 1999; 354).

Saldırganlığın izlenmesi; öğrenilmesi için yeterlidir. Aile içinde şiddete tanık olan çocukların kendi çerçevelerinde ve ileride kendi ailelerinde şiddet uygulama potansiyeline sahiptirler.

Sayıları giderek artan birçok araştırmacı, devamlı şekilde saldırgan davranışlar sergileyen bir grup insanda bunun nedenin bireyin sinir sistemindeki hasar olduğunu savunmaktadır. Bu saldırganlığın öğrenilmiş bir davranış olduğu görüşüyle de birleştirerek şöyle bir açıklama getirilmektedir: Şiddetli fiziksel istismara maruz insanlarda buna bağlı olarak sinirsel bir harabiyet oluşur. Bu sinirsel harabiyet de, bu kişilerin biyolojik olarak şiddete yatkın olmasına yol açar (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998;12).

Saldırganlığın öğrenilmiş bir davranış olduğu göz önünde bulundurulursa yerine farklı bir davranış şeklini koymak mümkündür. Saldırgan davranışların cezalandırılması yada ciddi düzeyde değilse göz ardı edilmesi ve saldırgan olmayan, yapıcı, uyumlu davranışların ödüllendirilmesi saldırganlığı azaltıcı etkilere sahip olabilir. Bununla beraber çocuğa sosyalleşme sırasında saldırgan olmayan modeller sunmak da, saldırganlığın oluşmasını engellemede önemli bir yoldur. Eğer ana-baba birbirine saldırgan davranışlarda bulunuyor,

çocuk sürekli televizyonda şiddet içeren programlar izliyor veya etrafında sorunların saldırganlık yoluyla çözüldüğünü görüyorsa, saldırganlığı sorun çözücü bir davranış olarak öğrenir. Saldırgan davranışların yaşamın bir parçası olduğunu düşünür ve bunu kendi yaşamında da koyar. Çocuğun saldırgan olmamasını istiyorsak, önce onun yakın çevresini saldırganlıktan arındırmalıyız. Saldırganlığın azalmasında etkili bir başka etmen de, empati yada kendini başkasının yerine koyma becerisidir (Kağıtçıbaşı, 1999; 356).

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TÜRLERİ VE ŞİDDETİN KADINLAR ÜZERİNDE BIRAKTIĞI ETKİLER

Bu bölümde kadınların maruz kaldıkları şiddet türleri incelenmiş ve kadınların maruz kaldıkları şiddet sonucunda karşı karşıya kaldıkları psikoloji ve durumlar incelenmiştir. Kadınların maruz kaldıkları şiddet türleri dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddettir. Bununla beraber şiddetin kadınlar üzerinde bıraktığı sosyo- psikolojik durumlar ve şiddetten kurtulamama nedenleri üzerinde durulmuştur.

3.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Gündelik yaşamda şiddet denince ilk akla gelen fiziksel şiddettir. Fakat sanıldığı gibi aksine kadınlara uygulanan şiddet; tokat, yumruk gibi fiziksel türleriyle sınırlı değildir. Kadınlar bile son döneme kadar maruz kaldıkları şiddeti tanımlayamamaktadır. Kadınlar, sadece maruz kaldıkları fiziksel şiddeti şiddet olarak nitelendirmektedirler. Fiziksel şiddetin yanı sıra kadınların maruz kaldıkları şiddet türleri; psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddettir. Bu bölümde bu şiddet türleri incelenerek açıklanmaya çalışılacaktır.

Walger, şiddete maruz kalan kadını, “kendi haklarına ilişkin anlayıştan yoksun bir biçimde erkeğin her istediğini yapmaya zorlanan ve birçok kez şiddetli fiziksel yada psikolojik saldırıya maruz bırakılan kadın” olarak tanımlar ve şiddeti sadece fiziksel saldırı olarak görmeyi yanlış olduğunu, çünkü bunun eşit derecede zarar verici olan “yavaş” duygusal işkenceyi ihmal ettiğini savunur (Walger, 1979; 76, akt. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 20).

Kadına yönelik şiddet, yaşam döngüsü içinde ele alındığında, daha konsepsiyon öncesi dönemde başlamaktadır. Aile içinde sahip olunacak çocuğun cinsiyetinin kız çocuklar aleyhine belirlenmesi, kız bebeklerin öldürülmesi, kız çocuklarının cinsel istismarı, dövülmesi, çeyiz, başlık parası, namus cinayetleri, flörtte şiddet, evlilikte hırpalanma, dayak,

tecavüz, ekonomik ve psikolojik baskı, cinsel organlara zarar verici uygulamalar, iş yerinde ve diğer kurumlarda cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet, kadın ticareti, fahişeliğe zorlama, yaşlılıkta fiziksel, cinsel ve psikolojik saldırıya uğrama şekillerinde gerçekleşebilmektedir.

Kadına yönelik şiddeti uygulayanların çok büyük bir kısmı erkeklerdir. Bu kişiler kadının eşi, flörtü, babası, ağabeyi ya da akrabalar içindeki diğer erkeklerdir. Bu kişilerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Düşük benlik saygısı
- Sıklıkla terk edilme, kayıplar, yardımsızlık, bağımlılık, güvenlik duygusunda azalma, mahremiyet ile ilgili sorunlar yaşamaktadır.
- Kişilik bozukluğu tanısı olanlara sık rastlanmaktadır.
- Engellenmeye karşı düşük tolerans gösterirler.
- İstismar ve şiddetin bulunduğu ailelerde büyümüşlerdir.
- Kendi davranışları ile ilgili inkar, küçümseme, iddiacı ve yalana yönelme şeklinde bir tutum içindedirler.
- Şiddet konusundaki görüşlerine bütün dünyanın katıldığını ve şiddetin günlük hayatla baş etme yollarından biri olduğu görüşündedir.
- Empati yapma yeteneği zayıftır.
- Kadın ve erkek davranışları konusunda katıdırlar(cinsiyet rolleri).
- Sıklıkla kendisini özel olarak görmekte, koruyucu ve bakım verici olarak özel ilgiye hakkı olduğunu düşünmektedir.
- Madde bağımlılığı sık görülür.
- Anormal düzeyde kıskançtır.

(www.huksam.hacettepe.edu.tr/ilgiliyayinlar/pdf/kadina_yon_siddet.pdf)

3.1.1. Fiziksel Şiddet

Şiddet türleri arasında en yaygın şiddet türü olarak söylenmektedir. Gerçekten de en yaygın şiddet türü fiziksel şiddet midir? Yoksa somut olarak sonucu görülen bir şiddet türü olduğundan en yaygın olarak bunu mu düşünürüz?

Fiziksel şiddet; erkeğin, güç uygulayarak kadını denetim altına almayı, istediğini yaptırılmayı ve hükmetmek için canını yakmayı, korkutmayı hedeflediği bir girişimdir. Ezme ve ezilme ilişkisinin en görünür olduğu olgulardan biridir (AMARGİ, 2005; 32). İtip, kakmak, tartaklamak, ısırarak, tekmelemek, kesici ve vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle bedene zarar vermek, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakmak, sağlık hizmetlerinden

yararlanmasına engel olmak suretiyle bedensel zarara uğratmak uygulanan fiziksel şiddet çeşitlerindedir.

Kadının üremeye ilişkin özellikleri ve fonksiyonları “kadın sağlığını” çok özel yapmaktadır. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının en çarpıcı sonucu sağlık hizmetlerinden yararlanmada ortaya çıkmakta, sosyal statünün düşük olması da en fazla doğurganlık davranışını etkilemektedir. Üreme sağlığı sorunları ile ilgili olarak kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler, doğumdan ölüme kadar kadınların aleyhine olarak devam etmektedir (Akın, 2003; 42).

Dünyada her gün, her dakika gebeliğe bağlı nedenlerle bir anne ölmektedir. Anne ölümlerinin sayısı çok fazladır. Her bir dakikada bir kadın gebelik, doğum yada lohusalık döneminde yaşamını yitirmektedir. Anne ölümleri, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerin sorunudur. Bütün dünyada bir yılda, gebelik, doğum yada lohusalık döneminde doğrudan veya dolaylı olarak doğurganlığa bağlı nedenlerle 600 bin kadın ölmekte ve 20 milyon kadın kronik hasta yada sakat olarak yaşamını sürdürmektedir (Akın, 2003; 56).

3.1.2. Psikolojik Şiddet

Kadınların farkında olmadıkları fakat en çok maruz kaldıkları şiddet türüdür. Hasarları dışardan da gözlenemediği için sadece kadın tarafından değil çevredekiler tarafından da psikolojik şiddetin varlığı kabul edilmektedir. Kadınların şiddete maruz kaldıklarını ispatlayabilmek için gözle görünen kanıtlar aranmaktadır yasal kurumlar tarafından. Özellikle emniyet mensuplarına çok doğal ve olabilir karşılanan psikolojik şiddet, şiddet türü olarak sayılmamaktadır. Psikolojik şiddette duygular kullanılarak kadın kontrol altına alınmaya çalışılır. Kadının özgüvenini yitirmesi sağlanarak, kadın bağımlı hale getirilir. Düşünce sistemleri yıpratılarak sağlıklı düşünmesi ve karar alması engellenir. Fiziksel şiddetin aksine psikolojik şiddetin izi daha kalıcıdır.

Başka kadınlarla kıyaslamak, kıskanmak, korkutmak, aşağılamak, küfür etmek, kadına veya çocuklara zarar vermekle tehdit etmek, kadının yerine karar vermek, kültürel farklılıklarını reddetmek, bastırmaya çalışmak veya bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmak, bağırarak psikolojik şiddet türleri arasındadır.

Bu şiddet sonucunda kadında depresyon, başkalarına güvenmeme, intihar düşünceleri, ilişki kurmada güçlük yaşama, özgüven eksikliği, unutkanlık, ağlama krizleri, anksiyete, korku vb. gibi psikolojik rahatsızlıklar çok yaşamaktadırlar.

3.1.3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddetin uygulanmasında asıl olan şiddete dayalı cinsellik değil, cinsellik görünümlü şiddettir. Sorun; cinsel şiddet olayında, şiddetin belirleyici olduğunun kavranabilmesidir. Burada cinsellik sadece şiddetin etkin olarak kullanılabildiği bir alandır. Bu nedenle zaman zaman “cinselleşmiş şiddetten” de söz edilmektedir. Vurgulanması gereken bir nokta da bu şiddet biçimini kullananların kendi bencil amaçları için kadına vücuduyla, aklıyla ve ruhuyla el koyma istekleridir (Godenzi, 1992; 19).

Cinsel şiddet; kadınları sömüren, onlara sistemin kıyısında bir yer gösteren erkek politikasının önemli bir halkasıdır. Kadınların özgürce hareket etmeleri tehditle, şiddet aracılığı ile engellenmeye devam edilirse erkeğin hükümdarlığı güvencede demektir. Kadınlar, her alanda olduğu gibi cinsel anlamda da erkeğe hizmete hazır durumda olmak zorundadır. Bu hizmette kadının düşünceleri, duyguları, istek ve arzuları önemli değildir.

Araştırma sonuçlarına göre cinsel şiddetle ilgili beş yaygın ön yargı söz konusudur. Bunlar;

- 1) Kadınlar cinsel şiddeti tahrik ediyor.
- 2) Hiçbir kadına rızası dışında tecavüz edilemez.
- 3) Kadınlar gizli gizli tecavüze uğramak istiyor.
- 4) Tecavüz iç güdüsel bir cürümdür.
- 5) Saldırgan bir yabancıdır.

(Godenzi, 1992; 27-28).

Kadınlar, maruz kaldıkları cinsel şiddet sonunda suçlanmaktan korkarlar. Tabu olarak toplum tarafından kabul edilen cinsellik kadınlar tarafından hiç dile getiremezler. Dile getirdiklerinde suçlanmaktan, dışlanmaktan, yalnız kalmaktan korkarlar. Cinsel şiddet bizim kültürümüzde tabudur. Üzerinde mümkün olduğunca az konuşulur. Polis ve yargı organları suçları önlemek, açığa çıkarmak ve cezalandırmakla görevlidir. Fakat bunun tam tersine kendilerine başvuran kadınları, özellikle evlilik içi tecavüz ise geri evlerine göndermekte veya sorgularken kadınları suçlar durumdadırlar. Bu yaklaşım da kadınları bu organlara başvurmalarının önüne geçmektedir. Kadınlardaki isteksizlik, korku kadınların yaşadığı cinsel şiddeti ortaya çıkarmamalarındaki bir başka nedendir. Kadınların karşılaştıkları cinsel şiddeti anlatmamasındaki bir başka etmen ise cinsel saldırganın çok yakın çevreden, tanıdık biri olmasıdır. Saldırgan ne kadar yakın çevreden gelirse, ihbar edilmesi de o derece zordur. Kadınlar, tanıdık olan saldırganı karşı kendilerini sorumlu hisseder, şiddet içeren bir ilişki içinde yaşamaktan ve bunu açığa vurmaktan utanırlar, çoğunlukla da duygusal, sosyal ve

ekonomik olarak saldırganı bağımlıdır. Bu iç içe geçmişlik kadınları, haklarını aramaktan alıkoymaktadır. Bazen de cinsel şiddetin günün birinde sona erebileceği kadınları böyle bir yaşama katlanmaya sürüklemektedir.

Bir diğer önemli nokta ise; bir çok kadın cinsel şiddete maruz kaldığının bilincinde değil veya bunun bilincine varmak istememektedir. Kadın kocasına karşı görevleri içinde saymaktadır. Bu nedenle toplumda bununla ilgili eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Kadınlar toplum ve devlet tarafından korunmadığı için kronik cinsel şiddete katlanıyorlar.

Toplumumuzda evlilik dışı cinsellik yasa dışıdır ve kabul edilemezdir. Cinsellik, evlilikle meşrulaştırılmaktadır. Evlilik, her şeyden önce erkeğin çıkarını garantiye alacak biçimde, erkeğin güç ve şiddetini kullanabileceği, kadını sömürebileceği bir yapı olarak kurulmuştur. Evlilikle cinselliğin kuralları, erkekler tarafından belirlenir. Poligami (çok eşlilik) yasal olarak yasaktır fakat kadınların hakları korunamamaktadır. Bölgemizde çok yoğun olarak rastlanan poligami, kadına yönelik şiddetin bir diğer yansımasıdır. Kadın evlilikte, ikinci eşle tehdit edilerek erkeğin her isteğini yapmaya, özellikle cinsel anlamda zorlanmaktadır. Kadının doğurganlığı, cinsel istek veya isteksizliği, erkeği tatmin edip edememeleri, kadının şiddet görmeleri için oluşturulan gerekçelerdir.

Kız çocuğunun doğumundan önce başlayan ve yaşamı süresince devam eden şiddet çok çeşitli şekillerde oluşmakta ve bir çok sağlık (özellikle cinsel şiddet) sorununa neden olmaktadır. Doğum öncesi dönemde genellikle erkek çocuk tercihi ile cinsiyet seçimi, kürtaj.

- Bebeklik döneminde, kız çocuğunun öldürülmesi, fiziksel, cinsel ve ruhsal saldırı, ihmal,

- Çocukluk döneminde, çocuk evlilikler, kadın sünneti, fiziksel, cinsel ve ruhsal saldırı, ensest, çocuk pornografisi,

- Adolesan (çocukluktan erişkinliğe giriş dönemi) ve erişkin dönemde; erkek arkadaştan kaynaklanan şiddet, ekonomik temelli seks, ensest, iş yerinde taciz, cinsel saldırı, tecavüz, pornografi, partner yada kocanın şiddeti, kocanın tecavüzü, psikolojik saldırı, gebeliğe zorlanma, namus cinayeti,

- Yaşlılık döneminde; dul olmanın getirdiği ekonomik nedenlerle intihara zorlanma, fiziksel, cinsel ve ruhsal saldırı, cinayet (Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Sağlık; 84)

Evliliğin maruz kaldığı cinsel şiddet sonucunda yaşadığı; kadının kendine karşı acımasızlığı, erkeğe karşı olan iğrenmeyi ve kendine karşı olan nefreti örtmeye yaramaktadır. Evlilik içindeki cinsel tecavüz sık sık Heteroseksüel beraberliklere karşı tam bir güven kaybına yol açar. Kendi kocası tarafından kötü muamele görmüş bir kadının ilişki kurma yeteneği, yabancı bir erkek tarafından saldırıya uğramış bir kadına göre daha fazla zarar

görür. Karanlık caddeler ya da ağaçlık bölgelerden geçmeyerek kendini dışa karşı belki güvenceye aldığını düşünebilir, ancak sürekli birlikte yaşadığı erkeğe karşı ne yapacağını bilemez (Godenzi, 1992; 148).

Kadını istemediği yerde, istemediği zaman ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, fuhuşa zorlamak, ensest, çocuk doğurmaya zorlamak, kürtaja zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek, sünnet, fiziksel özellikleri bakımından başka kadınlarla kıyaslamak, taciz, kadına yönelik cinsel şiddet çeşitlerindedir.

3.1.4. Ekonomik Şiddet

Şiddete uğrayan her üç kadından ikisine, aynı zamanda ekonomik şiddet de uygulanıyor. Kadının çalışmasına izin vermeyip veya maddi imkanı daha geniş olduğu halde, kadına çok kısıtlı para vererek ondan evin geçiminde mucizeler beklemek, gerçekleştiremeyince de bunu başarısızlık olarak adlandırmak fiziksel şiddet uygulayan erkeklerin hemen hemen tümünün başvurduğu yöntemlerden biridir. (Morçatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1996).

Kadınların büyük çoğunluğunu iş hayatına katılmalarında aile fertlerinin (özellikle eş, baba, abi gibi) düşünceleri belirleyici olmaktadır. Bu belirleyici etmenleri aşarak çalışmaya başlayan kadın genellikle bekarlık döneminde çalışmakta, evlenme yada çocuk doğurma nedeniyle işten ayrılmaktadır. Çalışma konusunda herhangi bir problem yaşamayan kadınlar ise hem ev işlerinin yoğunluğundan, hem de iş yerindeki yorgunluğu kaldıramadığından “ev kadını” konumunu tercih etmektedirler.

Evli kadının çalışmasını eşinin iznine bağlayan Medeni Kanun’un eski 159. maddesi, cinsiyete dayalı iş bölümüne ve kadının çalışmasını uygun bulmayan toplumsal değerlere yasal bir dayanak sağlamaktaydı. Ancak bu madde, kadın hareketinin yoğun çabaları sonucunda 1990’da, Anayasa’nın cinsiyet eşitliği maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. 1998’de tekrar Meclis’in gündemine gelen yeni Medeni Kanun yasa tasarısında yer alan “evlilik birliği içerisinde eşlerden herhangi birinin ev dışında çalışmasının aile huzurunu bozucu olması” yolundaki hüküm ise, bu eski yasal dayanağı geri getirmek yolunda bir çaba teşkil etmektedir (İlkkaracan İ. , 2003; 300).

Gelişmekte olan ülkelerde geleneksel yapıdaki yavaş değişme nedeniyle kadın, üretim-yeniden üretim faaliyetlerinden sadece yeniden üretim kabul etmekte ya da üretime katılımda geleneksel rollerini aksatmayacak ileri örneğin; tarımsal alanda mevsimlik tarım işçiliğini veya tarıma dayalı sanayi işkollarında geçici ve mevsimlik işçiliği seçmekle yüz yüze bırakılmaktadır (Oktik, 2001; 210).

Kadınların ev içinde yada ev dışında emeklerinin sömürüldüğünü görmekteyiz. Ev içinde emeğinin ücretlendirilmemesinin yanında, kadınlar ev dışında da özellikle kırsal alanda ücretsiz aile işçiliği yapmaktadır. Bu iki görevi de beraber yapan kadınlar (kırsal alanda yaşayan kadınlar) aile fertlerinden özellikle erkeklerden hiçbir destek görmemektedirler. Kız çocukları ise, annelerine her konuda (çocuk bakımı, ev işleri, tarla işleri) yardım ederek gelecekte üstlenecekleri görevleri de içselleştirmeleri sağlanmaktadır.

Ataerkil aile yapısının hüküm sürdüğü ülkemizde aile içinde alt kategori olan kadının pozisyonunun değişmesi oldukça güçtür. Özellikle eş ve anne olma rolünden kaynaklanan doyum, kadının değişimini zorlaştırmaktadır.

Kadınların karşılaştığı en büyük sorunlardan biri eşlerinden, babalarından izinsiz harcama yapamamalarıdır . kadına ev için para verilmemekte hem de en iyi, en güzel yemek vb. beklenmektedir. Kadın eşten, babadan para istediğinde erkekler bunu her zaman fazla görmekte, kadınları rahatsız edecek şekilde, ya konuşarak yada fiziksel şiddet uygulayarak, ya istediğinden daha az para vermekte yada hiç vermemektedir.

Bir diğer dorun ise; kadınların kazandığı paranın erkekler (eş yada baba/abi) tarafından ellerinden alınmasıdır. Bu durumlar sadece üniversite mezunu, kendi işini yapan (öğretmen, bankacı vb.) bir çok kadın aynı sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Kadınların maaş kartları eşlerinin elindedir. Erkekler kadınların ev eksenli işlerde (çocuk bakıcılığı, dikiş, nakış vb.) çalışmalarından da memnun kalmamaktadırlar. Dağınıklık yarattığı gerekçesiyle ev işlerini (birincil görevlerini) aksattığı bahanesiyle kadınların bu yönlü çalışmalarının da önüne geçilmektedir.

Kadınların karşılaştığı ekonomik şiddet türleri;

- Kadının çalışmasına izin vermemek,
- Kadını para harcamasını kısıtlamak,
- Kadının parasını elinden almak,
- İstemediği işte zorla çalıştırmak,
- Az para vererek çok şey beklemek,
- İş yerinde olay yaratarak kadının işten atılmasını sağlamak,
- Kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerileri geliştirecek etkinlikleri engellemek, olarak sıralanabilir.

3.2. Şiddetin Kadınlar Üzerinde Bıraktığı Etkiler

Şiddet, genel olarak uygulanan kişiyi bastırmak, susturmak, sindirmek, iktidarın kabulünün sağlanması için uygulanmaktadır. Kadınların maruz kaldığı şiddet sonucunda oluşan durumları ve kadınların maruz kalınan şiddete rağmen neden şiddet uygulayıcılarından uzaklaşamadıkları bu bölümde üzerinde durulacak konulardır.

3.2.1. Sosyo-Psikolojik Durumları

Şiddet, her şeyden önce kadınların en temel insan hakları olan can güvenliği ve şiddetten uzak yaşama haklarının ihlalidir. Şiddet mağduru kadınlar, ruhsal ve bedensel olarak hasar görmekte, yaşadıkları şiddetin etkisiyle hem ruhsal bütünlükleri, hem de bedensel sağlıkları olumsuz yönde etkilenmektedir.

Şiddete maruz kalan kadını nitelemek için kullanılan karakteristikler arasında, kendine saygının azlığı (low self-esteem), bağımlılık problemleri, sıkıntı belirtileri, haddinden fazla hırpalanmanın yükü ve kadın-erkeğe ilişkin geleneksel değerler sayılabilir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 26).

Şiddete maruz kalan kadının duyguları çok boyutlu ve derindir. Kadın; güçsüzlük, korku, utanma, suçluluk, kızgınlık, yalnızlık, yabancılaşma vb. duygular yaşar.

Kadınların yaşadıkları şiddetin, sağlıkları bakımından ulaşabileceği son nokta öldürülmeleridir. Dünya Sağlık Örgütüne göre; 15-44 yaş arası kadınları ölüm sebepleri arasında, kişiler arası ilişkilerde yaşanan şiddet 10. sırada bulunmaktadır. Dünya çapında, kadın cinayetlerinin %40-70'inde katil, kadınların partnerleridir.

Kadınlar, maruz kaldıkları şiddet sonucunda ciddi fiziksel ve ruhsal yaralanmalar yaşamaktadırlar. Kadınlar yaşadıkları cinsel şiddet sonucunda fizyolojik ve ruhsal sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Yaşadıkları başta AIDS olmak üzere bir çok cinsel rahatsızlıklara yada jinekolojik rahatsızlıklara (vajinal kanama, cinsel işlev bozuklukları vb.) neden olabilmektedir. Bunun yanında istemediği kadar çocuk doğurmaya veya kürtaj olmaya zorlanmaları kadını hem fiziksel, hem de ruhsal olarak yoğun travmaya maruz bırakmaktadır.

Kadınlar öncelikle maruz kaldıkları şiddetin öncelikle tekrarlanmayacağını düşünürler. Partnerinin/babasının onu sevdiğini, ona zara vermeyeceğini düşünmektedir. Şiddet mağduru kadın yaşadıklarını hiç kimseye anlatamamaktadır. Anlatmaması gerektiğini düşünür bunu yaparak eşinin ona minnettar kalacağını ve bir daha şiddet uygulamayacağını düşünür. Kadın daha sonra yaşadıklarını düşündüğü gibi olmadığını görür. Bundan sonra şiddeti çocuklarının

iyiliği için kabullenmeye başlar. Yapabileceği hiçbir şey olmadığını ve maruz kaldığı şiddeti hak ettiğini düşünmeye başlar. Son aşama ise kadının öğrenilmiş çaresizlik psikolojisi içinde maruz kaldığı şiddetin kaderi olduğunu düşünür ve maruz kaldığı şiddete yönelik hiçbir çözüm üretemez.

Kadına yönelik aile içi şiddet hem birey olarak kadınları, hem de toplumu temelden etkileyen ciddi sorunlar doğurur. Kadına uygulanan şiddet türlerinde kültürel farklılıklar rol oynasa da kadına yönelik şiddetin tipi ve tanımı ne olursa olsun her kültürde benzer etki yarattığını görmekteyiz (İlkkaracan, 1996; 37). Mağdur kadın kendini değersiz ve yetersiz görme eğilimindedir. Şiddet içeren ilişkiyi bitirmedeki yetersizlikleri ve erkeğe bağımlılıkları şiddeti hak ettikleri inancıyla birleşmektedir.

Gelenek, hemen her zaman hayatlarını nasıl sürdüreceklerine karar veren kadınlara vahşetin bir bahanesi haline gelmektedir... Şüphesiz, eğitim en önemli ihtiyaçtır. Şiddete maruz kalan insanların yarısından çoğu kendilerini kurtarabilmek için bir atak yapma cesaretinden yoksun, kendi dünyalarından çıkmaktan acizdir. Eğitim, onlara kendi durumlarını gösterecek, düşünme imkanı verecek ve gereken cesareti aşılayarak onları toplumumuzun yaralı insanları olmaktan kurtaracaktır (Günay, 2004; 26-27).

3.2.2. Kadınların Şiddet Ortamından Kurtulamama Nedenleri

Kadınlar küçüklükten başlayarak şiddeti, eril yapıyı, atfedilen toplumsal cinsiyet rolleri ile büyütülmektedir. Kadınlar; bekârken babalarına, evlendikten sonra kocalarına, yaşlılığında ise oğluna bağımlı konumundadır. Bu davranış şekilleri kadınlara daha çocukken öğretilmeye başlanmaktadır. “Bağımlı yaşamak” kadınların asli görevleri arasında sayılmaktadır. Aile, eşe “bağlılık”, “bağımlılık” olgusuyla karıştırılarak hayatta yaşanır.

Şiddet mağduru kadınların pek çoğu erkeğin korunmasına ihtiyaç duydukları inancıyla yetişmiştir ve saldırıyı önlemedeki yetersizliği kendi hayatlarını kontrol etme imkânını tamamen ortadan kaldırmıştır. Kendi kendilerine ayakta duramayacakları inancıyla bu kadınlar, bedeli defalarca meydana gelen fiziksel şiddet olsa bile kocalarına sarılabilmektedirler (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 26).

Kadının sosyo-ekonomik durumu, kültürü, uyruğu, eğitim düzeyi hem şiddete maruz kalırken, hem de maruz kalınan şiddet sonucunda gösterilen tavırda farklılık yaratmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek kadınların genel hatlarıyla yetiştiriliş tarzı, eğitim düzeyi düşük kadınlardan çok da farklı değildir.

Kadınlar kendilerinin ürettiği bir çok nedenden kaynaklı maruz kaldığı yoğun şiddete rağmen eşine, babasına bağımlı yaşamayı seçmektedir. Kadınlar her maruz kalınan şiddet sonucunda savunma mekanizmalarını devreye sokarak yaşadıklarının nedenlerini akla uydurmaktadırlar. Daha önce kendisine öğretilenler doğrultusunda kadın yaşadıklarını kendi içine atmakta, kimsenin kendisine inanmayacağını ya da bunu önemsemeyeceğini düşünür. Çevresindekilerin maruz kaldığı şiddetten kendisini sorumlu tutacağını düşünerek susmayı tercih eder.

Toplumumuzda aile, mahremiyetin hakim olduğu bir kurum olarak algılanır. Aile içinde yaşananlar, aile içinde kalır ve dışarı hiçbir koşulda çıkmaz. “Kol kırılır, yen içinde kalır” atasözü aslında bunu çok iyi anlatmaktadır. Kadın, maruz kaldığı şiddetin yaşanan kişisel bir sorun olduğunu düşünür. Maruz kaldığı şiddeti evlenmeden önce ya annesinin, yada kendisinin zaten yaşıyor olması, şiddeti içselleştirmiş olması kadının maruz kaldığı şiddete boyun eğmekte, kimseye anlatmamakta, şiddetten kurtulmak için hiçbir destek almamaktadır. Kadın maruz kaldığı şiddeti normal davranış olarak kabul eder, bunun istismar olduğunu düşünmez. Kadın, tüm bunlar doğrultusunda hiç kimseden destek alamayacağını, aksine bunu anlatmanın kendisine zarar vereceğini düşünür. Bu zararlardan en büyüğü ise ona göre; kocasının anlattıklarını duymasından ve şiddeti arttırmasından korkar.

Kadınlar için sahip oldukları en değerli varlık çocuklarıdır. Şiddet mağduru kadınlar atacakları her adımdan önce çocuklarının geleceğini düşünmektedir. Çocuklarının babasız mutsuz olacağını, babaları ne kadar kötü olursa olsun varolmasının bile yeterli olduğunu düşündüğünden maruz kaldığı şiddete rağmen ayrılmamaktadır. Kadının yaşadığı en büyük korku ise; çocuklarından uzaklaştırılma, eşinin tehditleri doğrultusunda çocuklarına zarar gelebileceği düşüncesi, çocuklarında koparıma korkusudur. Şiddet mağduru kadınların bir çoğunun ailesi kadını çocuklarsız kabul etmektedir. Bu da maruz kalınan şiddetin derecesine bakılmaksızın kabullenmesine neden olmaktadır. Çocuklarıyla da gidebileceği bir yer olmadığından, hayatını eşinden bağımsız idame ettirebileceği endişesi (işsizlik, yetersiz eğitim düzeyi vb.) maruz kalınan şiddete katlanmalarına neden olmaktadır.

Kadın; yalnızlıktan korktuğu, gidebileceği bir yer olmaması, atacağı adımların sonuçsuz kalacağına inanması ve inandırılmış olması kadını erkeğe bağımlı durumda yaşamaya devam etmesine neden olmaktadır.

Bazen de kadınlar; her şeye rağmen, tüm yaşadıklarına rağmen işlerin yoluna gireceğini umarak ilişkisinin sürmesini arzular. Kadın yoğun olarak kocasının iyi özelliklerini ön plana çıkarmakta ve ideal eş modelini oluşturarak onunla yaşamaya devam etmektedir.

Kadınlar üzerindeki en büyük diğler baskı ise, toplumsal baskıdır. Kadınlar üzerinde varolan geleneksel ve dinsel baskı, kadının her şeye rağmen evde kalmasının daha uygun olduğunu dayatır. “Boşanmış kadın” toplum nezdinde kabul görmeyen, dışlanan, kötü kadın muamelesine maruz kalışı, kadınların tüm yaşadıkları şiddete rağmen evde kalmayı ve maruz kaldıkları şiddete maruz kalmayı seçmektedirler.

Geçici olarak da olsa ayrılmayı başaran kadınlar ise bir süre sonra hem içten, hem de dıştan gelen baskılar sonucunda eve dönmektedirler. Öncelikle kadınları etkileyen en temel kaynak çocuklardır. Çocukların annelerine geri dönmek için uyguladıkları baskı kadını etkilemektedir. Bunu yanında erkeğin kadına uyguladığı baskı da etkilidir. Erkek intihar etmekle kadını tehdit eder. Değişeceğine dair söz verir. Erkek kadını etkilemek için çevredeki insanlarda faydalanır. Buna bağlı olarak kadının ailesinin veya arkadaşlarının geri dönmesine yönelik baskıları sonucunda ve çevresindeki insanların onu yuvasını dağıtan kadın olmakla suçlamasından korktuğu ve etkilendiği için kadınlar maruz kaldıkları şiddet ortamından kurtulamamaktadır.

4. AİLE İÇİ ŞİDDET

Aile içi şiddet bir kişinin eşine, çocuklarına, anne- babasına, kardeşlerine ve/veya yakın akrabalarına yönelik uyguladığı her türlü saldırgan davranıştır. Bu davranışlar sadece kaba kuvvet içeren davranışlar değil küçümsemek, dışarı çıkarmamak, tehdit etmek, ekonomik özgürlüğünü kısıtlamak, zorla evlendirmek ve cinsel ilişkiye zorlamak gibi şiddet gören kişinin kendisine olan saygısını, kendisine ve çevresine olan güvenini azaltan, korku duymasına sebep olan pek çok davranış da girer.

Steinmetz; aile içi şiddet fenomeninin gözden kaçırılmaması gereken karakteristik özellikleri olarak; itaatsiz, otoriteye karşı gelen aile üyesini(kadın ve/veya çocuğun) yanlış olduğu düşünülen davranıştan vazgeçirme, özellikle çocuğa karşı bir disiplin yöntemi olarak uygulanmasına ve tüm uygulamaların kültürel normlarca kabul görmesi ve meşru sayılmasına dikkat çekmektedir (Yıldırım, 1998; 26).

Aile üyelerinden birinin; ihmal, duygusal, sözel, fiziksel ve cinsel gibi çeşitli şekillerde sergilediği davranışlara maruz kalan tarafın acı, ıstırap, utanç duyduğu, örselendiği zarar gördüğü aile içi şiddet; ailenin yapısını temelden sarsan, çok ciddi sonuçlar doğuran, aile üyelerinin tümünün örselendiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fiziksel olarak daha güçlü olan erkek, kendi güç ve iradesini kabul ettirmek için fiziksel gücü daha az olan kadına karşı iktidarını kurma aracı olarak şiddete başvurabilmektedir. İnsanların özel hayatı sayılan aile ortamında, erkekten kadına yönelen aile içi şiddetin, bir baskı aracı, tahakküm kurma mekanizması kurmaya çalışmaktadırlar.

Aile içi şiddet üzerine yapılan çalışmalar şu ortak görüşlerde birleşmektedirler: Aile içi şiddetin nedeni bireysel değil, toplumsaldir; şiddet ailenin yapısı ve işlevlerinden, aynı zamanda bu aileyi içinde barındıran toplumun yapısından kaynaklanır. Özel alanda ortaya çıkan şiddet, erkek egemenliğinin meşrulaştırılmasından erkeğin daha değerli görülmesinden ve kamusal alandaki ataerkil siyasi ve ekonomik kurumların egemenliğinden bağımsız düşünülemez.

Şiddete maruz kalan veya kalabileceklerini düşünen kadınlar, toplumsal kontrole daha çok boyun eğmekle kalmaz, kendi üzerindeki kontrolü kendileri artırır.

Erkeklerce kadınlara uygulanan şiddet, ancak kadınların kendilerinin ekonomik ve siyasal gücü olduğunda ve kamusal alanda durumlarını düzeltme araçlarına sahip olduklarında azalacak veya sona erecektir (Ecevit, 1993; 29).

Aile içi şiddet 'hukuksal' olmasa da 'kamusal' yansımalarını bulmuş nadir konulardan biridir. Birçok ülkede yasalar, aileyi hala üyeler arası ilişkilere fazla müdahale edilmemesi

gereken bir kurum olarak görerek, ailenin mahremiyetine girmeme amacı gütmekteyken konunun kamu oyunda yaygın tartışılması, kurumsal çözümler getirmiştir. Aile danışma merkezleri ve kadın sığınakları bunların en önemlilerindedir. Ancak her iki tür girişimde de sorunu kaynağına inerek ortadan kaldıracak güçte değildir; daha ziyade kısa vadeli çözüm önerileri sunmaya yararlar. Ailede kadın, erkek ve çocuklar arasındaki hiyerarşik ilişkiler ve güç, otorite ve kontrol yapıları değişmeye uğramadıkça aile içi şiddetin devamı kaçınılmaz görülmektedir (Ecevit, 1993; 30).

Yaygın düşüncenin aksine şiddet, yalnızca düşük gelir düzeyli eğitimsiz ailelerde yaşanmamaktadır. Yapılan araştırmalar aile içinde yaşanan şiddetin coğrafik alan, irksal ya da dini özellikler yada gelir düzeyiyle bir ilgisi olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Aile içi şiddet, toplumun tüm parçalarına yayılmış bir problemdir.

Dünya çapında yapılmakta olan araştırma ve çalışmaların sonuçları, pek çok kadının sürekli olarak birlikte yaşadığı erkek ya da kocası tarafından şiddete maruz bırakıldıklarını ve bu şiddetin sınıf, etnik köken veya sosyo-ekonomik düzey gözetmeksizin uygulandığını ortaya çıkarmaktadır (İlkkaracan, 1996; 22).

Kadınlara uygulanan şiddetin farklı sınıflarda, etnik gruplarda ve sosyo-ekonomik düzeylerde varolan bir olgu olduğuna ilişkin çarpıcı bir çalışma Levinson'a aittir. Dünya çapında 90 değişik toplumda yürütülen bu çalışmanın sonuçları, bu toplumların %85'inde kadınların aile içi şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Benzer araştırmaların sonuçları da bu doğrultudadır. Ayrıca, gelir seviyesinde yükselmenin aile içi şiddeti engellemediği benzer bir çalışmayla bulgulanmıştır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 20).

Şiddet üç aşamalı bir döngüde gerçekleşir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998; 21) ;

1- Gerginliğin tırmanması: Bu aşamada her iki taraf da gerginliğin farkındadır. Fakat olayları yatıştırabilmek için yapılacak bir şeyler vardır. Zaman içinde patlamaların arası azalır ve şiddet derecesi artmaya başlar.

2- Şiddet aşaması: Şiddetin yaşandığı aşamadır. İlişkide olan şiddet türü ne ise o gerçekleşir.

3- Balayı aşaması: Şiddet yaşandıktan sonra birkaç ilişkide şiddeti uygulayanın tavır değişikliğine girdiği görülür. Saldırgan baskıcı ve zarar veren tutumunu bırakıp; daha yumuşak, alttan alan ve özür dileyen bir tavır sergilemeye başlayabilmektedir. Bu değişme sözleri söylendiği anda samimi istekler belirtebilse de uzun vadede şiddeti uygulayan sorumluluk üstlenmedikçe ve yeni davranış biçimleri öğrenmedikçe tutulmayan sözler olarak kalmaktadır.

Şiddete maruz kalan kadınlar şiddet yaşanan ailelerden gelmeseler de, şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğunun şiddet ortamının varolduğu ailelerden gelmektedirler. Küçük yaşta şiddete maruz kalan erkekler yaşantılarının ileriki dönemlerinde kendileri de eşlerine veya çocuklarına şiddet uygulamaktadırlar.

Aile içi şiddetle ilgili ülkemizde birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan biri Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından 1994 yılında tamamlanan “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” adlı çalışmadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre;

- Hanelerin sadece %14’ünde hiçbir gerginlik- kavga olmamaktadır.
- Sıklıkları değişmekle birlikte, yaşanan kavga ve gerginliklerin sonucunda eşlerin kendilerine ağır sözler söylediğini belirtenlerin oranı %52,5’tir.
- Yine kadınların %29,6’sı yaşanan gerginlik sonucunda kocaların kendilerine vurduğunu belirtmişlerdir. Kocalar da %30 oranla karılarına şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.
- İlk şiddet davranışı ağırlıklı olarak %57,7 oranında evliliğin ilk günlerinde başlamaktadır.
- Kadınların %61’i çok uzun bir süredir şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.
- Uygulanan şiddet türlerinin başında %84 ile sözlü, %79 ile fiziksel (dayak) şiddet gelmektedir.
- Şiddetin fiziki sonuçlarına bakıldığında şiddete maruz kalan kadınların sadece %53’ü uygulanan şiddetin herhangi bir fiziksel sonuç doğurmadığını belirtmiştir.
- Şiddet uygulanan kadınların %57’si evi terk etme ya da boşanma ihtimallerini düşünmediğini belirtmiştir

(T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2001; 111).

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı’nın Türkiye’de Televizyon ve Aile Araştırması (1995) sonuçlarına göre yetişkinlerin yüzde 35’i televizyon programları arasında kendilerini en çok rahatsız eden programların “cinselliği ön plana çıkaran erotik yapımlar” olduğunu belirtmiş; ikinci sırayı reklamlar (%24.8) alırken yayınlardaki şiddet unsurundan rahatsız olanların oranı yüzde 4.4’tür. Kadınlar, televizyonda şiddet unsuru içeren programlardan ve genel olarak yayınların çocuk üzerindeki etkisinden daha fazla şikayetçi olmaktadır. Yine bu araştırma sonuçlarına göre, yetişkinler, çocuklarının nasıl televizyon izlediklerine ilişkin fazla bir bilgiye sahip değiller ve çocuklarının hangi kanalı/programı ne zaman seyredeceklerine karışmamaktadır. Bu durum iller, ebeveynlerin cinsiyeti ve ailelerin gelir durumlarına göre değişmemektedir. Çocukların yüzde 82 oranında televizyon izlemekle ilgili kararları kendilerinin verdiği, yüzde 31’inin gece saat 22’ye kadar ekran başında kalabildikleri tespit edilmiştir. Kısacası Türk ailesi içinde çocuklar televizyon izleme açısından özgürdürler. Araştırmadan edinilen bulgular ışığında Türkiye’de televizyondaki

şiddetin çocuklara denetimsiz bir biçimde izletildiği ve çocukların şiddet unsuru içeren programlara direkt olarak ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu durumun çocukların psikolojik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyeceğini söyleyebiliriz. Araştırmalardan elde edilen bulgular ve değişen toplum şartlarının etkileri dikkate alınarak ailenin bütünlüğü ve devamı için tehdit unsuru olan, aile içindeki şiddeti önlemek amacıyla 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un hazırlanarak çıkarılması sağlanmıştır (www.aile.gov.tr).

Ankara Kadın Dayanışma Vakfı tarafından 1995 yılında gerçekleştirilen “Ankara Gecekondualarında Yaşayan ve Şiddete Karşı Eğitim Alan Kadınların Eşler Arası Şiddet Açısından Konumları” adlı bir diğer araştırmanın sonuçlarına göre;

Kadınların %97'si kocasından bazen ya da sık sık şiddet gördüğünü, Şiddet gördüğünü ifade eden kadınların;

- %46,8'i ara sıra, az,

- %34,6'sı bazen orta şiddette,

- %15,6'sı sık sık şiddete uğradığını belirtmiştir.

- Yine kadınların %41'i kocası tarafından küçük görülmekte,

- % 41'inin duyguları önemsenmemekte,

- % 62'sinin kocası, kadın onun düşüncesine katılmaz ise kızmakta,

- % 43'ünün kocası emirler yağdırmakta, % 42'sinin kocası ev işleri zamanında yapılmaz ise kızmakta, % 74'ünün kocası kadına bağırıp azarlamakta ve % 35'inin kocası da başkalarının önünde azarlayıp hakaret etmektedir.

Yine aynı Vakıf tarafından 1996 yılında gerçekleştirilen “Orta ve Üst Sosyo-ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet” adlı araştırma sonuçlarına göre;

Evinde eşinden yönelen şiddet davranışıyla karşılaştığını ifade eden kadınların oranı % 23 iken, yaşanan şiddetin türüne ilişkin sorulara yanıtlayanların oranı % 71'e çıkmaktadır. Evet, yanıtını verenlerin şiddet yaşıyor olduğu kabul edildiğinde oranın oldukça yükseldiği görülmektedir. Ayrıca bu durum bir anlamda kadınların yaşadıklarının adını koyamamalarına ve /veya güçlü bir saklama eğiliminin varlığına işaret etmektedir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2001; 112-113).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kadınların yaşamını etkileyen en önemli kurumlardan biri olan aileye ilişkin resmi, geleneksel ve dini yasaları ve uygulamaları 1996-1997'de Ümraniye, Doğu ve Güneydoğu'da bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan uygulaması çerçevesinde bölgedeki 19 yerleşim biriminde 599 kadınla yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmanın gözlem birimi 15 ve daha yukarı yaşta kadınlar (İlkaracan

P. , 2003; 173). Kadınların, aile içinde uğradıkları çeşitli hak ihlallerine karşı olmalarına rağmen haklarını savunamamalarının önemli bir nedeni eşleri tarafından uygulanan şiddettir. Kadınların dörtte üçü eşinin sözel şiddetine, yarısından fazlası ise fiziksel, manevi ve cinsel şiddetine maruz kalmaktadır. Kırsal alanda yaşayan kadınlar kentte yaşayanlara oranla daha fazla şiddete maruz kalmakta, fakat kır-kent arasındaki farklar hiçbir şiddet türü için %15'i geçmemektedir. Araştırma sonuçlarına göre; kadının ve eşinin eğitim düzeyi yükseldikçe maruz kalınan şiddet azalmaktadır. Buna rağmen, ortaokul ve üstü eğitim almış kadınlarda dahi eşinin kendisine bağırdığını, hakaret ya da küfür ettiğini, aşağıladığını söyleyenlerin oranı % 66,4; manevi eziyete uğradığını söyleyenlerin oranı % 32,5; dayak, tekme, yumruk gibi fiziksel şiddete maruz kalanların oranı % 31; eşinin kendisine tecavüz ettiğini belirtenlerin oranı ise % 25,1'dir. Bu oranlar, eşi en az ortaokul mezunu olanlar için sırasıyla % 66,1, % 42,2, % 40,3, % 32,7'dir. Kadınların dörtte üçü eşinin şiddete yönelik davranışlarını hiçbir zaman haklı görmediklerini belirtmişlerdir. Buna rağmen, kadını ayrımcılığa uğratan yasalar ve uygulamalar, şiddeti doğal olarak gören kültürel ortam, ekonomik yoksunluk, kadının boşanmasının kabul görmemesi, polise karşı duyulan korku ve çekingenlik gibi çeşitli nedenlerle, çoğu kadın kendilerini eşlerinin şiddetine karşı son derece savunmasız hissetmektedir (İlkkaracan P. , 2003; 190).

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1997) konulu araştırma ile aile içindeki ve toplumsal yaşam alanındaki bazı değişkenlerle bireylerin şiddet içeren davranışları ve şiddet eğilimleri arasında bir ilişkinin olup olmadığının, eğer varsa ilişkilerin nicelik ve niteliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında şiddet ölçeğinden alınan puanlara göre katılanların yüzde 35'inde şiddet eğilimi 40 puanın, yüzde 2'sinde 60 puanın üzerinde bulunmuştur. Kadınların aldığı puanlar erkeklere göre belirgin biçimde daha düşüktür. 15-22 yaş grubunda belirgin biçimde yükselen şiddet ölçeği puanları, şiddet gösterme eğilimleri açısından gençlerin en önemli risk grubunu oluşturduklarını göstermektedir. Kadınların yüzde 10'u eşlerinden sık sık (%3.6) ve ara sıra (%6.5) dayak yediklerini bildirirken yüzde 12'si eşleri tarafından sık sık ve ara sıra hakarete uğradıklarını, erkeklerin ise yüzde 2'sinin sık sık, yüzde 1.2'sinin ara sıra eşleri tarafından dövüldüklerini söylemişlerdir. Eşin hakaretine uğrama oranının kadınlarda iki misli fazla olduğu ama yaşla birlikte değişmediği saptanmıştır. 14 yaşından büyük kişilerin karı-koca ilişkilerindeki gerginleşme nedenleri arasında en çok yer verdikleri durumlar, "eşin evle ilgilenmemesi" (%66.2), "eşin saygısız tavır ve davranışları" (%56.6), "eşin kötü alışkanlıkları" (%56.5) olarak sıralanmaktadır. Bu değerlendirmeler, bir bakıma gerçek hayatın yansımaları

olduklarından aile içi gerilimlerin nedenlerini araştırmaya ve bu gerilimleri azaltmaya yönelik girişimlerin hangi konular üzerinde yoğunlaşması gerektiği konusunda bir fikir vermektedir. Çocuklu ailelerin çocuklarının yaramazlıkları için uyguladıkları yöntemler arasında "açıklama ve ikna etme" çok yüksek oranlarla ilk sırada yer almakta, onu "azarlama, utandırma", "cezalandırma ve yoksun bırakma" ve "korkutma" izlemektedir. Evde çocukların hiç dövülmediğini söyleyen aileler yüzde 55 oranındadır; çocuklarını ayda birden fazla ve çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 3, yılda 1-10 arası çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 1.5 oranındadır. Ailelerin yüzde 40'ı ise çocuklarını hafif şiddette dövdüklerini belirtmektedirler. Evde çocukları dövmeyi daha çok annelerin üstlendiği görülmektedir. Şiddete maruz kalınan bir çocukluk yaşamak, sonraki yaşamda ailede ve toplumsal alanda bir şiddet uygulayıcısı olma ihtimalini artırmaktadır ve büyük olasılıkla tüm bu alanlardaki şiddet zincirinin temel ve başlatıcı halkasını oluşturmaktadır. Bu açıdan Türkiye'deki şiddet eğilimlerini düşürmenin yolu, çocuk eğitiminde şiddeti bir yöntem olarak kullanmaktan kaçınmaktır. Ailenin yapısal özelliklerinden olan birey sayısının 7'ye kadar artması şiddet ölçeğinden alınan puanları da artırmaktadır. Birey sayısı 7'yi aştığında şiddet ölçeği puanları gerilemektedir. Aile içi dayanışma ile akrabalarla görüşme ve yardımlaşma oranları azaldıkça, şiddet ölçeği puanları yükselmektedir. Alkol kullanımı ile şiddet arasında da açık bir ilişki görülmektedir. Bireylerin eğitim düzeylerindeki artışa bağlı olarak, şiddet eğilimleri azalmaktadır. Aynı şekilde gelecekle ilgili beklentilerdeki olumluluk düzeyine bağlı olarak da şiddet eğilimleri azalmaktadır. Siyasal sistemle ilişkileri kötü olan bireylerin şiddet eğilimleri ile siyasal sistemle ilişkileri iyi olan bireylerin şiddet eğilimleri arasındaki farklılaşmalar anlamlı bulunmuştur (www.aile.gov.tr).

Dünya'da aile içi şiddet:

- "Dünya genelinde her dört kadından 1'i ve her 6 erkekten 1'i yaşamlarının bir döneminde aile içi şiddete uğramaktadır.
- "Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün 2002 yılı raporlarında belirtilen tahminlere göre tüm dünyada üç kadından biri yaşamlarının bir döneminde dövülmekte, cinsel ilişkiye zorlanmakta ve diğer yollarla taciz edilmektedir. Tacizi yapan kişi genellikle kendi ailesinden biri ya da tanıdığı bir kişidir.
- "Japonya'da, istismar yaşamış 613 kadının % 57'sinin fiziksel, duygusal ve cinsel şiddetin hepsine maruz kaldığı görüldü.
- "Kore'li kadınların üçte ikisi eşlerinden düzenli olarak dayak yemektedir.

- "Kenya'da 1990 yılında yapılan bir araştırmada kadınların % 41'inin kocalarından düzenli olarak dayak yediği saptandı.
- "1992 yılında Şili'de cinsel suç işleyenlerin % 72'sinin bu suçu yakından tanıdıkları kişilere karşı işlediği ortaya çıktı.
- "1993 yılında Mısır'ın İskenderiye kentinde öldürülen kadınların % 47,1'i akrabaları tarafından tecavüze uğradıktan sonra öldürüldü.
- "Dünya genelinde her 4 kadından 1'i hamilelik sırasında eşi tarafından isteği dışı cinsel ilişkiye zorlanmaktadır.
- "Öldürülen kadınların yüzde 40 ile 70'i yakın ilişki içinde olduğu partneri tarafından öldürülmektedir. 1989-1996 yılları arasında Avustralya'da cinayete kurban giden kişilerin % 43'ü, Bangladeş'de % 50'si, Zimbabve'de % 60'ı, Papua - Yeni Gine'de % 73'ü eşleri tarafından öldürüldü. İngiltere ve Galler'de 2000/2001 yıllarında öldürülen kadınların % 42'sinin, erkeklerin ise % 4'ünün katili eşleriydi. (WHO, 2002; Australian Institute of Criminology, 1998; Crime in England and Wales, Home Office, July 2002) (akt. www.dosya.hurriyetim.com.tr/aileicisiddet).

Fransa'da yapılan bir araştırma, her dört günde bir, bir kadının aile içi şiddete maruz kaldığını ortaya koydu. 2003-2004 yıllarında eşler arasında yaşanan şiddet olaylarında ölen kadınlar üzerine yapılan araştırmada, 16 günde bir sadece bir erkeğin hayatını kaybettiği belirtildi.

Araştırmada "genel anlamda 2003 ve 2004 yıllarında 211 kişinin aile içinde şiddete maruz kaldığı" kaydedilerek, şiddet sonucu ölen 163 kadının katilinin erkek olduğu belirlendi. Eşlerden birinin diğerini şiddet uygulayarak öldürmesinin ardından, şiddete başvuran kişinin genellikle intihar ettiğinin ortaya çıktığı araştırmada, 2003-2004 yıllarında rastlanan 211 vakanın 39'unun intiharla son bulduğuna, şiddet uygulayarak eşinin ölümüne yol açan erkeklerin 24'ünün intihar ettiğine dikkat çekildi. Araştırmada göre; Fransa'da aile içi şiddet nedeniyle 2003 yılında 135 kişi, 2004 yılında da 76 kişi öldü (www.ucansüpürge.org).

5. DİYARBAKIR'DAKİ KADIN KURUMLARI

Diyarbakır 1 milyonu aşkın bir nüfusa sahiptir. Bu nüfusun yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Diyarbakır'da bu fazla kadın nüfusun ihtiyacını karşılayabilecek oranda kadın kurumu mevcut değildir. Diyarbakır'da dördü bağımsız, üçü belediyelere bağlı altı kadın kurumu vardır. Bu kadın kurumlarının buldukları, çalıştıkları semtler birbirinden farklıdır.

5.1. BAĞLAR BELEDİYESİ KARDELEN KADIN EVİ (BAKEV)

Kardelen Kadın Evi, Bağlar Belediyesi tarafından 2004 yılında hizmete girmiştir. Kardelen Kadın Evi Bağlar semtindedir.

Kardelen Kadın Evi'nde kadınlara ücretsiz el sanatları, bilgisayar ve okuma-yazma I. ve II. kademe kursları, açıköğretim ortaokul ve liseye devam eden kadınlar için Türkçe, Matematik ve İngilizce dersleri, uzmanlar tarafından hukuk, sağlık, iletişim, aile planlaması vb. eğitimleri verilmektedir.

Bu eğitimler yanında sosyal ve kültürel eğitimler verilmektedir. Bunlar müzik eğitimi, bölgenin ilk kadın korusu kurulmuştur, bağlama eğitimi verilmektedir. Kadınların kültürel aktivitelere katılımları sağlanmaktadır (tiyatroya, sinemaya, panel ve söyleşilere, segilere gidilmektedir).

Bilimsel araştırmalar yapılmaktadır.

Bunlar yanında psikolojik, sağlık, hukuk, sosyal danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Adres: Hatboyu cd. Mevlana Halit mh. Tüm Memurlar Yapı Koop. A Blok K:1/2
Bağlar

Telefon: (0412) 2338390

5.2. KADIN EĞİTİM VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK MERKEZİ (EPİ-DEM)

Epi-dem, Yenişehir Belediyesi tarafından 2003 yılında hizmete girmiştir. Epi-dem, Yenişehir semtindedir.

Epi-dem'de psikolojik destek hizmetleri ve eğitim (sağlık, hukuk ve psikoloji) hizmetleri verilmektedir.

Adres: Lise cd. Sanlı Apt. K:1/7 Vilayet

Telefon: (0412) 2235120

5.3. DİYARBAKIR KADIN SORUNLARINI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ (DİKASUM)

DİKASUM, Büyükşehir Belediyesi tarafından 2001 yılında hizmete girmiştir. DİKASUM'un merkezi Balıkçılar Başı semtindedir. Bunun yanında Aziziye, Ben-u Sen ve Hasırlı olmak üzere üç farklı mahallede Çamaşırhaneleri vardır. Bu çamaşırhanelerde kadınlar çamaşırlarını ücretsiz yıkatabilmekte ve çamaşırları yıkanırken de okuma- yazma eğitimi veya farklı eğitimler almaktadırlar.

Adres: Gazi cd. Ulu Cami Yanı. Eski Belediye Binası K:3 Balıkçılar

Telefon: (0412) 2285684

5.4. SELİS KADIN DANIŞMANLIK MERKEZİ

SELİS, 2002 yılında hizmete girmiştir.

SELİS'te araştırma ve inceleme çalışmaları, eğitim çalışmaları, kadınlarla ilgili konularda organizasyon çalışmaları, eğitim ve öğretim kursları verilmektedir.

Adres: Kurt İsmail Paşa 7. Sok. Orkide Apt. K: 1/3 Ofis

Telefon: (0412) 2247728

5. 5. UMUT IŞIĞI KADIN KOOPERATİFİ

Umut Işığı Kadın Kooperatifi, 2004 yılında hizmete girmiştir.

Umut Işığı Kadın kooperatifi'ne bağlı iki çocuk yuvası ve bir adet mum atölyesi bulunmaktadır. Kadınlara ve çocuklara yönelik eğitim çalışmaları düzenlemektedirler. Umut Işığı Kadın Kooperatifi çalışmalarını Sur içinde Fatih Paşa Mahallesi ve Huzurevleri semtinde yürütmektedir. Çocuk yuvaları, Fatih Paşa Mahallesi ve Huzurevleri'ndedir. Mum atölyesi ise Fatih Paşa Mahallesi hizmet vermektedir.

Adres: Dr. Sıtkı Göröl cd. Surkent Yapı Koop. Bilge Sok. Dupleks Evler No: 9 Huzurevleri

Telefon: (0412)2377838

5. 6. BAĞLAR KADIN KOOPERATİFİ

Bağlar Kadın Kooperatifi, 2006 yılında hizmete girmiştir.

Bağlar Kadın Kooperatifi, kadınlara eğitim hizmeti (açıköğretim ortaokul ve lise öğrencilerine matematik, Türkçe ve İngilizce dersleri, cinsel akran eğitimi, lider kadın eğitimi vb.) vermektedir. Bunun yanında kadınları girişimcilik üzerine eğitimler vermekte ve yetiştirmektedir.

Adres: Turgut Özal Bulvarı MTA Karşısı Süleymanoğlu Apt. No:1 Bağlar

Telefon: (0412) 2374635

5. 7. KADIN MERKEZİ (KA-MER)

KAMER, 1997 yılında hizmete girmiştir.

KAMER, kadınlara danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Kadınlar için eğitim çalışmaları düzenlemektedir.

Adres: Ali Emiri 3. sk. Dış Kale Apt. No:2/4 Yenişehir

Telefon: (0412) 2281053

III.BÖLÜM

1. AİLE İÇİ ŞİDDET VE HUKUK

4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun

Yasa 1998 yılından bu yana yürürlüktedir.

Polis veya Jandarma, mağdur veya olaydan haberi olan 3. kişi (yakınları, komşular, öğretmen gibi) aile içi şiddeti ihbar ettiğinde veya aile içi şiddet görgü ve bilgisine bizzat ulaştığında,

- * Şiddeti sonlandıracak girişimde bulunur,
- * Mağduru korumak için gerekli önlemleri alır,
- * Tutanak düzenleyerek durumu Cumhuriyet Savcılığına iletir.

Şiddet, kaba dayak, tehdit, duygusal şiddet, evden kovma, eve hapsetme, eşyaları kırma, herhangi bir silah ile tehdit etme, ölümlü tehdit etme, baskı altına alma, cinsel şiddet, istemediği cinsel davranışlara zorlama ve benzeri şekillerde olabilir.

Şikayetçi, dilekçe ile başvurmak zorunda değildir, durumunu polis veya jandarmaya sözlü olarak iletmesi yeterlidir. Polis veya jandarma mağdura CMK 234. maddesi gereği Baro'dan ücretsiz avukat isteyip istemediğini sorar ve avukat istediği takdirde tutanağı avukat nezaretinde düzenler. Tutanağın bir örneğini kayıt numarası ile birlikte ilgili kişiye verir.

Mağdurun, hayati tehlike altında olduğu kabul edilerek, gerekli korunma sağlanır. Mağduru Adli Tıbbı sevkeder ve bu arada mağdurun mevcut durumunun fotoğrafını çekmek de dahil, şiddeti belgelendirecek her türlü delili, kararına engel olacak şekilde derhal toplar.

Düzenlenen tutanak ve diğer belgeler Cumhuriyet Savcılığına derhal iletilir. Cumhuriyet Savcılığı belge ve bilgileri Aile Mahkemesine gönderir. Aile Mahkemesi durumun gerektirdiği koruma tedbiri kararını verir. Aile Mahkemesi koruma tedbiri kararını uygulanmak üzere Cumhuriyet Savcılığına, Cumhuriyet Savcılığı da ilgili Polis veya Jandarma Birimine yollar. Koruma tedbiri kararını alan polis veya jandarma, bu kararı şiddet uygulayana derhal tebliğ eder.

Mahkemenin vermesinden sonra Polis veya Jandarma, koruma tedbiri kararına mağdurun korunması ve şiddet uygulayanın koruma tedbiri kararına uyulmasını sağlamakla yükümlüdür.

Polis veya Jandarma, koruma tedbiri kararına uymaması halinde, şiddet uygulayanı yakalayıp derhal Sulh Ceza Mahkemesi huzuruna çıkarmakla görevlidir (www.bianet.org).

Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eşe ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası hükmolunur (Diyarbakır Barosu, 2006; 84).

Medeni Kanun'un getirmiş olduğu pek çok yeniliğin kadının medeni haklarını kullanma yetkisinin kısıtlanmasına neden olmuştur. Bu nedenle, her ne kadar medeni hukuk alanında Batı'lı anlamda değişiklikler getirilmişse de, Medeni Kanun'la kadın-erkek eşitliği sağlanamamış; aksine yeni bir "eşitsizlik" yaratılmıştır. Zaman içinde yaşanan gelişmeler karşısında reformasyona gidemeyen Medeni Kanun, uzun yıllardır yapılan çalışmalar sonucunda, nihayet 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren Yeni Medeni Kanun ile değiştirilmiştir. Yeni Medeni Kanun ile getirilen başlıca yenilikler şunlardır:

- "Aile reisliği"nden "aile temsilciliği"ne: Eski kanunda aile reisi kocaydı. Yeni kanunda ise aile reisliği kaldırılmış ve "eşlerin" birlikte yönetecekleri bir evlilik anlayışı getirilmiştir (Madde 186).

- Evlilik birliğini temsil yetkisi: Eski kanunda kocaya verilen temsil yetkisi, Yeni Medeni Kanun'la "eşlerden" her birine verilmektedir (Madde 188). Bu maddede dikkat çeken en önemli söylem Eski Medeni Kanun'da kullanılan kadın-erkek sözcükleri yerine yeni bir kullanım olan 'eş' sözcüğünün yer almasıdır. Yeni Medeni Kanun'un pek çok maddesinde yer alan bu kullanım Yeni Medeni Kanun'un cinsiyet ayrımını ortadan kaldırma çabasının bir sonucu olarak düşünülebilir.

- Soyadı değiştirme talebi: Eski Medeni Kanun'da da geçerli olan (1997 yılında kabul edilmiş olan Madde 153) madde aynen kabul edilmiştir (Madde 187). Bu maddeye göre, "Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruya kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir." Bu madde, kadın-erkek eşitsizliğinin Yeni Medeni Kanun'da da korunması açısından önem taşımaktadır. Madde 187, sadece kadınlara yönelik bir uygulamadan bahsetmektedir. Yeni Medeni Kanun'da, evlenmelerde, kocanın soyadı değişikliğine dair herhangi bir madde yer almazken; hukuki olarak erkeğin soyadı değişikliği sadece mahkeme kararı ile yasal hale getirilmektedir.

- Velayet kullanımı: Eski kanunda ana-baba velayeti birlikte kullanabilmekteydi. Anlaşmazlık halinde de babanın statüsü üstün görülüyordu. Yeni Medeni Kanun'la "eşlerin" velayeti birlikte kullanacakları kesinlik kazanırken anlaşmazlık halinde karar hakime bırakılmıştı. Anlaşmazlık durumlarındaki kararların hakime bırakılması da Türkiye toplum yapısı içinde erkeklerin lehine olan bir durumdur. Toplumsallaşmış olarak düşünen hukuk uygulayıcılarının aile meselelerinde önyargısız karar vermelerinin güçlüğü gözardı edilmektedir. Bu nedenle, bu maddenin eşitlik getirdiğini söyleyebilmek oldukça güçtür.

- Meslek ve iş seçimi: Eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde izin alma zorunda olmadığı hükmü Yeni Medeni Kanun'da kabul edilmiştir. Böylelikle Eski Kanun'daki eşitsizliğin giderilmesi amaçlanmıştır.

- Mal Rejimi: “Eski Medeni Kanun’a göre diğer rejimlerden biri seçilmemişse geçerli olan kanuni mal rejimi “mal ayrılığı” iken Yeni Medeni Kanun'da “edinilmiş mallara katılım” rejimi getirilmiştir. Her eşin kendi adına kayıtlı olan mallara sahip olmaya devam etmesi olan denilen mal ayrılığı yerine, yeni rejime göre yine eşler evlenirken başka bir rejim seçmemişlerse evlilik birliğinin kurulmasından sonra her eşin karşılığını vererek elde ettiği malvarlığı değerleri (edinilmiş mallar) evliliğin sona ermesiyle eşit olarak paylaşılır. Kişisel mallar ise sahiplerine kalır.” Yasa önünde eşitlik sağlanmış gibi gözükse de mal ayrımında da eşitsizliklere rastlanmaktadır. Tatbikat Kanunu-Madde10'a göre malda aynı hakka sahip olma 1 Ocak 2002 öncesindeki evlilikler için geçerli olmamaktadır. Evliliğe özellikle erkek tarafından bakmayı direten devlet bu kanunla da erkeğe verdiği hakları olabildiğince genişletmiştir.

- Evlenme yaşı: Kadın-erkek yaşı Yeni Medeni Kanun'da eşitlenmiş ve “17 yaşını doldurmak” olarak yükseltilmiştir (mahkeme kararı ile “16 yaşını doldurmak” gerekmektedir).

- Boşanma: Eski Medeni Kanun'daki Madde 134 aynen kabul edilmiştir. Buna göre, boşanma davalarında her ne olursa olsun taraflardan biri red ederse ve beraber olmazlarsa üç yıl sonunda otomatik olarak boşanma gerçekleşecektir. Bu maddeye göre mal paylaşımı yapmak istemeyen taraf - ki çoğunlukla erkek – ilk davada vazgeçiyor ve üç yılın sonunda otomatik olarak gerçekleşen boşanma sonunda karşı tarafa istenilen oranda mal bırakıyor. Türkiye’de, ekonomik açıdan çoğunlukla kadınların sıkıntı çektiği düşünüldüğünde de bu maddenin de kadını korumada oldukça zayıf kaldığını görmekteyiz (www.insankaynaklari.com).

Türk Ceza Kanunu'nun 5237 sayılı kasten öldürme/ nitelikli haller kapsamında “kastan öldürme suçunun” (madde 82) kapsamında üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı (d), gebe olduğu bilinen kadına karşı (f), töre saikiyle (j) işlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır (Diyarbakır Barosu, 2006; 67).

2. AİLE İÇİ ŞİDDET VE ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMELER

Türkiye, dünya kadın konferanslarının dördüne de katılmış ve uluslararası düzeyde kadın erkek eşitliği alanında tek yasal bağlayıcı doküman olan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni (CEDAW) 1985 yılında imzalamıştır. Pekin'de 1995 yılında gerçekleştirilen 4. Dünya Kadınlar Konferansı'na geniş bir heyetle katılan Türkiye, konferans sonucu ortaya çıkan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu çekincesiz kabul etmiştir.

Aile içi şiddetin önlenmesi için CEDAW ve Pekin deklarasyonuna çekincesiz imza atan Türkiye sözleşme maddelerinin uygulanmasında problem yaşamaktadır. Teorikte kabul edilen maddeler pratikte uygulanamamaktadır. Bu da bu imzalanan sözleşmelerin gerekliliği sorusunu bir kez daha sormamıza neden olmaktadır.

CEDAW'ın birebir sekiz maddesi aile içi şiddetin önüne geçilmesi için uygulanması ve dikkat edilmesi gereken maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır. CEDAW'ın bu maddeleri; madde 4(2), madde 5(6), madde 9(1)- (2), madde 10(4), madde 11 (2) a, b, c, d, madde 12 (1)-(2), madde 14 (2) b, madde 16'dır. Türkiye, düzenli olarak ülkesindeki gelişmelerle ilgili rapor sunmaktadırlar. CEDAW komitesine sunulan bu raporlar CEDAW'a uygun olarak yasalarda ve uygulamadaki ilerlemeler, değişimlerle ilgilidir. Komite sunulan rapora göre ilerleme olup olmadığını, hem yasalarda hem de uygulamada, belirleyerek gerekli uyarıları yapmaktadır. En son 2005 yılında bu komite karşısına geçen Türkiye yasalarda bazı gereklilikleri (medeni yasa değişikliği, 4320 sayılı Aileyi Koruma Yasası, evlilik içi tecavüz ve iş yerinde tacizin suç sayılması, Anayasanın 10. maddesi; kadın- erkek eşitliğine ilişkin, kadının bireysel başvurusunu yapmasını sağlayan ek protokolün imzalanması) yerine getirdiği için artı puanlar alırken hem uygulamadaki hem de yasalardaki birçok eksikten dolayı da düşük not almıştır.

CEDAW komitesine devlet tarafından sunulan bu raporlar yanında bir de sivil toplum kuruluşları tarafından komite sunulan alternatif raporlar da vardır. bu raporlar "gölge raporlarıdır." Son hazırlanan gölge raporu CEDAW-Türkiye Yürütme Kurulu (the Executive Committee for NGO Forum on CEDAW) tarafından görevlendirilen bir grup tarafından, hiçbir devlet desteği ve katkısı olmaksızın hazırlandı. Rapor'un temel dayanakları şunlardır: 18-20 Nisan 2003'te Ankara'da yapılan CEDAW Sivil Toplum Forumu'nun genel oturumları ve 9 ayrı atölye çalışması ile elde edilen bilgi ve belgeler, CEDAW-Türkiye'nin organize ettiği eğitimlerde kazanılan bilgiler, Türkiye'nin 4. ve 5. Birleştirilmiş Ülke Raporu. (The 4th and 5th Combined Periodic Country Report for Turkey) (www.ucansupurge.org.tr).

Bu rapora göre; Mayıs 2004'te yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasa'nın eşitlik maddesine "devletin kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasında sorumlu olduğu"nun açıkça yazılması ve yasa yapma sürecinde yasa koyucuya "ayrımcılık açısından inceleyici, yönlendirici" olacak ulusal mekanizmaya ilaveten, Parlamento bünyesinde oluşması gereken "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" oluşturulmamaktadır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 7 yıldır yürürlükte olmasına rağmen, yaygınlaşmamıştır. Koruma tedbirlerinin infazında yaşanan sorunların engellenmesi için çaba harcanmamıştır. İlgili kamu personelinin tamamı hala eğitimden geçmemiş durumdadır. İlk başvuruda harç aranmamasına rağmen, uygulama aşamalarında harç muafiyetleri devam ettirilmemiş, bürokratik işlemler azaltılmamıştır. Şiddete uğrayan kadınları koruyucu devlet politikaları ve eylem planı üretilmeyerek, sığınma-evleri vb destekler komik düzeyde bırakılarak, Yasa'nın caydırıcı etkisi de azaltılmaktadır.

Yeni Medeni Kanun'daki yasal mal rejimi Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte geçerli olan evliliklere uygulanamamaktadır. Bu, 11 milyonu aşkın evli kadının edinilmiş mallara katılma rejiminden yararlanamamasına ve ayrımcılığa uğramasına yol açmıştır.

Nisan 2005'te yürürlüğe girecek olan yeni Ceza Kanunu'nun yapım sürecine en çok müdahale eden sivil toplum hareketi kadın hareketi oldu. Buna rağmen Kanun'da, yukarıda da belirtildiği gibi, namus cinayetlerine engel olacak sağlam bir yasal düzenlemeye yer verilmedi, ensestini açıkça bir suç olarak tanımlanmadı, 15-18 yaş arasındaki çocukların istekleriyle birlikte olmaları halinde bile hapisle cezalandırılmaları öngörüldü, "ayrımcılık yasağı" tanımında "cinsel yönelim" ibaresine yer verilmedi.

Türkiye işgücü piyasaları, kadın aleyhine ayrımcıdır; kadınlar işgücü piyasasına giriş için karar almaktan başlayarak her aşamada ayrımcılıkla karşılaşır. Bunun önemli bir nedeni, içselleştirilen kalıp yargılardır. Bu içselleştirme, ayrımcılığın fark edilmesini, kavranmasını güçleştirmekte, kadınları ve sorunlarını görünmez kılmaktadır. Görünmezlik, çözüm ve hizmetlerin gelişmesini önlemektedir. Örneğin, enformel ekonomide çalışan bir çok kadın kendisini "çalışan" olarak tanımlamamakta, bu nedenle de çalışanların haklarına sahip olup olmadığıyla ilgilenmemektedir. Ev içi emek işgücü dışında tanımlandığından, 12 milyonu aşkın ev kadını işgücünün tamamen dışında sayılmaktadır. kırsal kesimde kadının işgücüne katılımı % 45-48'e yükselirken, kentsel kesimde % 16-17'ye düşer. Kırsal kesimde işgücüne katılımın ciddi şekilde yüksek olması kadına yönelik başka bir ayrımcılığın, % 85-90'ı kadın olan bir çalışma türü olan ücretsiz aile işçiliğinin sonucudur. Mevsimlik tarım işçiliğinde belirgin bir kadın işçi ağırlığı vardır. Tarımsal faaliyetlere özgü bir iş yasasının çıkarılmaması doğrudan kadınlara yönelik bir ayrımcılık yaratmaktadır. İşgücü piyasasına

girişteki ayrımcılık, erkek egemen toplumsal yapıdan kaynaklanmakta ve çeşitli biçimler alabilmektedir. Aile-eş, kadının işgücüne katılmasını engellemektedir. Örneğin, erkekler aile sorumluluklarını paylaşmaya yanaşmamakta, olumlu çaba harcayanlar da teşvik ve destek görmemekte, aksine aileleri ve sosyal çevreleri tarafından erkeklikleri sorgulanarak aşağılanmaktadır. Devlet, -“ebeveyn izni” gibi- aile sorumluluklarını “eşit paylaşılması gereken sorumluluklar olarak gördüğünü ve kabul ettiğini” gösterecek olan yasal düzenlemeleri yapmamaktadır. Erkeklerin kadınlara yönelik “koruyucu görünümlü baskıları”, “namus saiki”ne dayanan erkeklerle aynı mekanda çalışma yasağı gibi ağır uygulamaları mevcuttur. Evli kadının çalışmak için eşinden izin alması, yasal olarak 1996’da sona erdirildi; ancak kadınların eşten izin alarak çalışması geleneği devam ediyor. Müslüman dindar kadınlara, dindar kadının evinde oturması, eşine hizmet edip çocuklarını yetiştirmesi dini emir olarak sunulmaktadır. Devlet tüm bu konularda yapması gereken çeşitli çalışmaları yapmıyor, program bile geliştirmiyor. Yoksulluktaki artış, yoksul kadın kitlesini hızla genişletmektedir. Miras yoluyla ayrımcılık ve boşanma kadını yoksullaştırmakta, buna karşı koruyucu önlem alınmamaktadır. Yasal düzenlemeler toplumsal cinsiyetçi yaklaşım ile gözden geçirilmelidir. Devlet, ayrımcılığı desteklemediğini, tersine karşı olduğunu, aile sorumluluklarını eşit paylaşmanın geliştirilmesini önemli bulduğunu gösteren yasal düzenlemeler yapmalı, örneğin ebeveyn izni müessesesini oluşturmalıdır. Bu gibi uygulamaların toplu iş sözleşmeleri ve centilmenlik anlaşmaları ile yapılması yolu da denenmelidir.

CEDAW NGO Forumu’nda gerçekleştirilen “kadına yönelik şiddet” atölyesinde katılımcılar aşağıda belirtilen kadına yönelik şiddet örneklerine tanıklık ettiklerini belirtmişlerdir: kadın intiharları; töre-namus cinayetleri; kız çocukların okutulmaması; çok eşli evlilik; oluru alınmadan tüplerinin bağlanabilmesi; erken ve zorla evlendirilme; 20-30 yaş büyük erkeklerle 2. veya 3. eş olarak evlendirilme; Türkçe bilmeyen kadınların sağlık gibi bazı kamu kuruluşlarının hizmetlerinden doğrudan yararlanamaması; çok çocuk doğurmaya zorlanma; kız çocuk doğurma veya çocuksuzluğun sorumluluğunu tek başına üstlenmek zorunda kalma; maaşına, banka kartına ve takılarına el konması; gözaltında çıplak bırakılmak, bekaret kontrolü gibi taciz ve tecavüzlere uğrama; ailesi tarafından bekaret kontrolünden geçirilme; işyerinde cinsel taciz; ensestte kadının kimseye anlatmaması için ölümle tehdit edilmesi; silahlı çatışma döneminde güvenlik kuvvetleri tarafından aranmakta olan kocasıyla ilişkisi olup olmadığını tespit için vajinal muayeneden geçirilme; ailesi tarafından bir yere kapatılarak, yemeksiz ve/veya bağlı tutularak cezalandırılma; burun kesme ile cezalandırılma; kayınbaba ve evdeki diğer erkeklerle konuşamama; kadın ticareti, pornografi; yoksulluk; işsizlik; dini inanç ve geleneklere uymaya zorlanma; dini inançlarla dayatılan değer yargıları;

sakat kadınlara yönelik hizmet ve destek oluşturmama; zorunlu ya da ekonomik göçle yerlerinden olan kadınlara yönelik destek oluşturulmaması; doğal afetlerden sonra ortaya çıkan şartlar vb. Bu örnekler şunu göstermektedir:

Türkiye’de kadına yönelik şiddet çok çeşitlidir. Kadına yönelik şiddet, etnik köken, cinsel tercih, dini inanç vb nedenli diğer ayrımcılık uygulamalarıyla üstüste binerek ve silahlı çatışma ve yoksulluk gibi diğer sosyal sorunlardan etkilenerek ağırlaşmaktadır,

Devlet imkanlarıyla yapılan 1994 yaygınlık araştırmasında evli erkeklerin % 34’ü eşlerine fiziksel şiddet uyguladıklarını söylemişlerdir. Kadın kuruluşlarının yaptığı araştırmalar da, sözel şiddet dahil olmak üzere, evli kadınların hayatları boyunca en az bir kez şiddete uğramışlık oranının % 97’ye kadar yükselebildiğini göstermiştir. Bu araştırmalardan Ankara’da yapılan birinde evlilik içi tecavüz ve hastaneye gitmeyi gerektirecek kadar ağır fiziksel şiddetten mağduriyetin 1/5’e kadar çıktığı, sözle ve çeşitli aletlerle ölümle tehdit edilmenin alet cinsine göre % 8-15 arasında değiştiği belirlenmiştir. Basına yansıyan namus cinayetinden ölen kadın sayısı, son yıllarda artmış ve 2000-2004 döneminde toplam 54’e ulaşmıştır.

Bu tanıklık ve istatistiklere karşın, Türkiye’de kadına yönelik şiddete ilişkin adalet (adli tıp, savcılık ve mahkeme), polis karakolları, acil servis vb kamu hizmetlerinin kayıt verilerine dayanan, düzenli istatistiksel bilgi üretilmemektedir, belirli aralıklarla tekrarlanan yaygınlık araştırmaları yapılmamaktadır, şiddet veri tabanı kurulmamıştır. Polis, 2003’ten bu yana, Aileyi Koruma Kanunu’na ilişkin görevlerini aylık düzende istatistik veri olarak merkezileştirmektedir.

1990 yılında ilk kadın konukevi açılmıştır. Halen, merkezi kamu teşkilatlarından olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun bünyesinde 8 ayrı ilde toplam 250 dolayında yatak kapasitesi olan 8 ayrı kadın konukevi, ayrıca 5 belediyeye ait ve toplam kapasiteleri 100 yatağı bile bulmayan 5 ayrı konukevi bulunmaktadır. Sığınma evlerinin tamamı Ankara’nın batısındaki yerleşimlerde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da tek bir kadın sığınma evi yoktur. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki kadın kuruluşları, ailesi tarafından öldürülebileceğini bilerek kendilerine başvuran kadınların koruma altına alınabileceği güvenli sığınakların acil ihtiyaç olduğunu sürekli dile getirmektedir.

Kadınların şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri, bilgi ve destek alabilecekleri kamuya ait merkezlerin sayısı 65-70’i bulmamaktadır. Bunlar toplum merkezleri, aile danışma merkezleri ve bazı belediyelerin kadın merkezlerinden oluşmaktadır. Hukukçuların oluşturduğu hukuksal danışmanlık destekleriyle kadın kuruluşlarının kurduğu kadın danışma

merkezlerinin sayısı da 40 dolayındadır. Bu hizmetler arasındaki tek bilgi/iletişim ağı, kadın kuruluşlarının yıllık Sığınak Kurultayı çalışmasıdır.

CEDAW İhtiyari Protokolü'nün onaylanması da dahil, son yıllarda gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin kadınları güçlendirici ve eşitlik yönünde olumlu etkileri olduğu açıktır. Örneğin, Anayasa değişikliği, Medeni Kanun değişikliği, Türk Ceza Kanunu değişikliği, Aileyi Koruma Kanunu ve Aile Mahkemeleri Kanunu'nun çıkarılmış olması gibi bir çok olumlu yeni mevzuat söz konusudur. Doğrudan kadınların şartlarını iyileştirmek amacı taşımayan bazı düzenlemelerden de, örneğin Türkçe dışındaki dillerin kullanımına getirilen serbestlik vb. yararlanmaya başlamış bulunuyoruz. Ancak, devlet bu yasal düzenlemelerin uygulamaya yansımaları hızlandırmak ve kadın aleyhine geleneklerle mücadele etmek üzere ihtiyaç duyulan yaygın eğitimlerle hizmet içi eğitimleri gerçekleştirmekte son derece ağır davranmakta, çok az sayıda uygulamayla yetinmekte, görevini layıkıyla yapmamaktadır. Kamu harcamalarının cinsiyet esasında analizi hiç yapılmamıştır.

CEDAW'ın 5. ve 16. maddelerindeki konular çerçevesinde karşılaşılan eşit haklara yönelik en önemli engeller şöyle tespit edilmiştir:

- Gelenek,töre ve dini anlayışlar,
- Ataerkil aile düzeni,
- Kalıplaşmış cinsiyet rolleri,
- Eğitimsizlik,
- Ekonomik bağımlılık.

Çözüm, bu engellerin ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Bir başka deyişle; CEDAW'ın 5. ve 16. maddelerinin içerdiği değişimin sağlanabilmesi, geliştirilmiş kararlı bir devlet politikasının varlığını ve uygulama iradesini gerekli kılmaktadır (www.ucansüpürge.org.tr).

CEDAW Komitesine sunulan Gölge raporunda da ayrıntılı ele alındığı gibi Türkiye'nin en büyük sorunlarından biri kabul edilen yasaların uygulanabilirliğidir. Bu anlamda kabul edilen yasaların önünde en büyük engel din ve geleneklerdir. Devletin bu zorlu engelleri bilerek yaptırımlar uygulamalıdır. Türkiye'nin kadın sorunlarına gerçekçi bakıldığında çözüm bulamamanın en belirgin kaynağı 'devletin kadın politikasının' olmayışıdır. Tümünüyle kadın politikasına sahip olmayan bir ülkenin kadın sorunlarında, çıkarılmış veya çıkarılacak yasalara rağmen, çözüme ulaşılmasını beklemek çok zordur. Bu nedenle imzalanan sözleşmeler, çıkarılan yasalar, kadın kurumlarının sayılarının artması bu soruna çözüm olamamaktadır.

IV. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

TABLO 2- Yaş Grupları

Değer	Kişi	Yüzde
15-19	12	16,0
20-24	14	18,7
25-29	16	21,3
30-34	9	12,0
35-39	10	13,3
40-44	8	10,7
45-49	6	8,0
Toplam	75	100,0

Çalışmada elde ettiğimiz veriler sonucunda 15-49 yaş arasındaki kadınlarda yaşa göre dağılımların en fazla olduğu grup %21,3 ile 25-29 yaş grubu kadınlar oluşturmaktadır. Bunu %18,7 ile 20-24 yaş grubu, %16 ile 15-19 yaş grubu, % 13,3 ile 35-39 yaş grubu, %12 ile 30-34 yaş grubu, %10,7 ile 40-44 yaş grubu ve %8 ile 45-49 yaş grubu kadınlar takip etmektedirler.

TABLO 3- Öğrenim Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
okur- yazar değil	16	21,3
okur-yazar	16	21,3
ilkokul mezunu	19	25,3
ortaokul mezunu	7	9,3
lise mezunu	10	13,3
üniversite/yüksek okul mezunu	7	9,3
Toplam	75	100,0

Kadınların %78,7'si okur-yazar, %21,3'ü ise okur-yazar olamadığı saptanmıştır.

DİE'nin verilerine göre; Türkiye genelinde kadın nüfusunda okur yazarlık oranı %78,7, GAP bölgesinde kadın nüfusundaki okur yazarlık oranı ise %55,6'dır.

Araştırmada okur-yazar olarak saptanan kadınların %21,3'ü okur-yazar, %25,3'ü ilkokul mezunu, %9,3'ü ortaokul mezunu, %13,3'ü lise mezunu, %9,3 ise üniversite veya yüksek okul mezunu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu sonuçtan da anlaşılacağı gibi maruz kaldığı şiddet sonucunda kadın kurumlarına okur-yazar kadınların daha yoğunluklu başvurduğunu görmekteyiz. Maruz kaldığı şiddet sonucunda en azından psikolojik danışmanlık alarak iç huzurlarını sağlamaya çalışmaktadırlar.

TABLO 4- Çalışma Durumları

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	18	24,0
Hayır	57	76,0
Toplam	75	100,0

Tablo 4'ten de anlaşılacağı gibi kadınların %24'ü herhangi bir işte çalıştığını ve kadınların %76'lık gibi büyük bir oranın herhangi bir işte çalışmadığı saptanmıştır.

TABLO 5- Meslek Dağılımları

Değer	Kişi	Yüzde
ev kadını	57	76,0
ev eksenli çalışıyorum	5	6,7
Memur	3	4,0
vasıflı işçi (usta, çırak)	2	2,7
Öğrenci	1	1,3
Diğer	7	9,3
Toplam	75	100,0

Tablo 5'te aile içi şiddete maruz kalan kadınların çalışma durumları incelendiğinde; %76 gibi büyük bir oranın ev kadını olduğunu, %6,7'si ev eksenli çalıştığı, %4'ünün memur olduğu, %2,77'sinin vasıflı işçi (usta, çırak), %1,3'ü öğrenci olduğunu, %9,3'ü ise diğer şikkını işaretlediği saptanmıştır. %9,3 ile diğer şikkını işaretleyen kadınların geçici ve mevsimlik işlerde çalıştıkları saptanmıştır.

“Çalışmıyorum” diyen kadın oranının bu kadar yüksek oluşu kadınların neredeyse tamamının “ev kadınlığını” doğal bir yaşam biçimi olarak benimsediğini ve aralarından hiçbirinin ev kadınlığının ücretlendirilmesi gereken emek kategorisinde görmediği, dolayısıyla bu konuda kadınların farkındalığa sahip olmadığını göstermektedir.

DİE 2005 yılı verilerine göre kadın nüfusunun işgücüne katılım oranının Türkiye ortalaması %25.3 iken çalışmanın yürütüldüğü bölgelerde düzenli olmamakla beraber

kadınların işgücüne katılım oranı %24'tür. Diyarbakır'da kadın nüfusunun iş gücüne katılım oranı Türkiye ortalamasına yakın gözükse de çalışan kadınların büyük çoğunluğunun geçici ve sosyal güvence sağlamayan işler olduğu unutulmaması gereken en önemli noktalardan biridir.

2004 yılında Diyarbakır KA-MER'e başvuran 164 aile içi şiddet mağduru kadınla yapılan Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği araştırmasında kadınların meslek dağılımları incelendiğinde %64'ünün ev kadını olduğu saptanmıştır (Erkan, Bozgöz, 2004; 235). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu araştırmalarında, kadınların büyük oranda %65,5'i kendilerini ev kadını olarak tanımlamaktadırlar (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1997; 56).

TABLO 6- Medeni Durum

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
Dini nikah ile evli	6	8,0
Resmi ve dini nikah ile evli	39	52,0
Boşanmış	3	4,0
Evli ama ayrı yaşıyor	6	8,0
eşi ölmüş	1	1,3
Toplam	75	100,0

Tablo 6'dan da anlaşılacağı gibi aile içi şiddete maruz kalan kadınların %26,7'si bekar, %4'ü bekar, %1,3'ünün eşinin ölmüş olduğu saptanmıştır. Evli olan kadınların oranı %68'dir. Evli kadınların nikah türleri incelendiğinde %8'inin sadece dini nikah ile evli, %52'si hem resmi hem de dini nikahla evli olduğu ve %8'inin ise resmi nikahla evli ama ayrı yaşadığı tespit edilmiştir.

Şiddete uğrayan kadınların %26,7'lik bir oranının bekar olmasının kadına yönelik aile içi şiddetin sadece eşler tarafından değil, ailenin diğer bireyleri tarafından da uygulandığı sonucuna götürmektedir.

TABLO 7- Evlilik Yaşları

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
13	1	1,3
14	3	4
15	4	5,3
16	9	12
17	10	13,3
18	6	8
19	9	12
20	4	5,3
21	2	2,6
22	3	4
24	2	2,6
25	1	1,3
26	1	1,3
Toplam	75	100,0

Kadınların %26,7'sinin bekar olduğu görülmektedir. Evli kadınların %13,3'ünün 17 yaşında, %12'sinin 16 yaşında evlendiği saptanmıştır.

Araştırma sonucunda aile içi şiddete maruz kalan evli kadınların evlilik yaşlarını kendi içinde değerlendirdiğimizde kadınların; %60,1'inin 18 yaşını bitirmeden evlendiğini görmekteyiz. Daha çocuk sayılacak yaşta çok büyük sorumluluğun altına girerek yaşamlarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Kadınların % 18,2'lik gibi en yüksek oranla 17 yaşındayken evlendiği saptanmıştır.

Aile içi şiddete maruz kalan evli kadınların evlilik yaş ortalamaları alındığında yaş ortalamasının 18 olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınlar 18 yaşını bitirmeden yani henüz çocuk yaşta evlenmişlerdir diyebiliriz.

TABLO 8- Evlilik Biçimi

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
ailem düzenledi	30	40
eşimle anlaşarak	15	20
Kaçarak evlendim	4	5,3
zorla kaçırılma	1	1,3
beşik kertmesi	1	1,3
Kuma	3	4
ölen kocasının kardeşiyle evlilik(levirat)	1	1,3
Toplam	75	100,0

Kadınların evliliklerinin gerçekleşme şekli incelendiğinde; kadınların %40'ının evliliklerini ailelerinin düzenlediği yani görücü usulüyle evlendikleri saptanmıştır. Diyarbakır'da yapılan Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği (2004) araştırmasında aile içi şiddet mağduru 164 kadınla yapılan çalışmada da kadınların evlilik biçimleri incelendiğinde kadınların %32'si gibi yüksek bir oranla görücü usulüyle evlendiği saptanmıştır (Erkan, Bozgöz, 2004, 235).

Aile içi şiddete maruz kalan evli kadınların evliliklerinin gerçekleşme şekli kendi içinde incelendiğinde; %54,5'inin evliliklerini ailelerinin düzenlediği, %27,3'ünün eşiyile anlaşarak evlendiğini, %7,3'ünün kaçarak evlendiğini, %5,5'inin kuma olarak aile tarafından evlendirildiği, %1,8'inin zorla kaçırıldığı, %1,8'inin beşik kertmesi olduğu ve %1,8'inin ölen kocasının kardeşiyle evlendirildiği sonucu saptanmıştır.

Görüldüğü üzere aile içi şiddete maruz kalan kadınların %65,4'ünün kendi iradeleri dışında evlilik yaptıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da bize gösteriyor ki evlenme şekli kadının şiddete maruz kalması ile ilişkisi vardır.

TABLO 9- Çocuk Sayısı

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
Yok	4	5,3
1-3	33	44,0
4-6	15	20,0
7 ve üzeri	3	4,0
Toplam	75	100,0

Kadınların çocuk sayıları incelendiğinde; kadınların, %26,7'sinin bekar olduğu, evli kadınların %44'ünün 1-3 çocuğu, %20'sinin 4-6 çocuğu olduğu, %5,3'ünün hiç çocuğu olmadığı ve %4'ünün 7 ve üzeri çocuğu olduğu saptanmıştır. Türkiye'de şiddete maruz kalmış kadınların ortalama çocuk sayısı %2,63'tür (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 2000; 208). Araştırma sonucunda Diyarbakır'da da bu oranın aynı düzeyde çıktığı söylenebilir.

TABLO 10- Eşlerinin Öğrenim Durumları

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
okur-yazar değil	3	4,0
okur-yazar	12	16,0
ilkokul mezunu	15	20,0
ortaokul mezunu	6	8,0
lise mezunu	15	20,0
Üniversite/yüksek okul mezunu	4	5,3
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların eşlerinin yani şiddet uygulayıcıların eğitim durumlarına baktığımızda; sadece %4'ünün okur-yazar olmadığı, geri kalan %69,3'ü ise okur-yazardır. Okur-yazar olan eşlerin %16'sı sadece okur-yazar, %20'si ilkokul mezunu, %8'i ortaokul mezunu, %20'si lise mezunu, %5,3'ü ise üniversite veya yüksek okul mezunu olduğu saptanmıştır.

Buradan da anlaşılacağı üzere okullarda verilen eğitimin toplumsal cinsiyet eğitimleri temelinde yetersizliği, eksikliği bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Şiddet uygulayıcılığının eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu düşüncesi de bu sonuç doğrultusunda yanlışlanmaktadır.

Şiddetin sadece okullardaki eğitimlerle neticelenemeyeceği gerçeği göz önünde bulundurularak gerekli önlemler alınmalıdır.

TABLO 11- Eşlerinin Meslekleri

Değer	Kişi	Yüzde
Bekar	20	26,7
Memur	8	10,6
vasıflı işçi(usta,kalfa)	9	12,0
Vasıfsız işçi	18	24,0
İşsiz	4	5,3
Esnaf	13	17,3
Emekli	3	4,0
Toplam	75	100

Aile içi şiddete maruz kalan evli kadınlara eşlerinin mesleği sorulduğunda kadınların eşlerinin %24'ünün vasıfsız işçi olarak geçici işlerde çalışıyor olduğu, %17,3'ünün esnaf, %12'sinin vasıflı işçi olduğu, %10,6'sının memur olduğu, %4'ünün emekli olduğu ve %5,3'ünün işsiz olduğu saptanmıştır.

Tablo 12'den de anlaşılacağı gibi düzenli ve sosyal güvencesi olan işe sahip eşlerin oranı %43,9'dur. Düzenli bir işe sahip olamayan veya işe sahip olmayan eşlerin toplam oranı ise %29,3'tür. Bu azımsanmayacak derecede yüksek bir rakamdır. Bu da Diyarbakır'ın profilini vermektedir. Tüm bu saptamaların yanı sıra buradan çıkabilecek farklı bir sonuç da şiddet uygulayan erkeklerin arkasına sığındığı olgu olan "işsizliğin" aslında gerçekten şiddet kaynağı olmadığını çok rahat anlayabilmekteyiz.

TABLO 12- Evli Kadınların Eşleriyle Akrabalık Durumları

Değer	Kişi	Yüzde
Var	16	29,1
Yok	39	70,9
Toplam	55	100,0

Şiddete maruz kalan evli kadınların eşleriyle akrabalık durumları incelendiğinde kadınların %29,1'inin eşiyle akraba olduğunu, %70,9'unun ise eşiyle akrabalık ilişkilerinin olmadığı saptanmıştır. Buradan da aile içinde yaşanan şiddetin daha çok akraba olmayan eşler tarafından uygulandığı, fakat akraba olmanın da yüzde yüz şiddeti engellediği söylenememektedir.

TABLO 13- Aylık Gelir

Değer	Kişi	Yüzde
0-150	20	26,6
151-300	22	29,3
301-500	8	10,7
501-600	11	14,7
601-800	8	10,7
1001 YTL ve üstü	6	8,0
Toplam	75	100,0

Tablo 14’de aile içi şiddete maruz kalan kadınların aylık gelirleri gösterilmiştir. Bu kadınların %29,3’ünün aylık gelirlerinin 151-300 YTL arasında olduğu, %26,6’sının aylık gelirinin 0-150 YTL arasında olduğu, %14,7’sinin 501-600 YTL arasında, %10,7’sinin 301-500 YTL, %10,7’sinin 601-800 YTL ve %8 gibi bir oranın aylık gelirinin 1001 YTL ve üstü olduğu saptanmıştır.

4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırının 1.867 YTL, açlık sınırının da 573 YTL civarında olduğu göz önünde bulundurulunca ailelerin % 81.3’ünün açlık sınırının altında yaşadığı tespit edilmiştir. Bunun yanında 4 kişilik aileye göre tespit edilen bu miktar bölgemizdeki ailelerin daha kalabalık olduğu gerçeği göz önüne alındığında yaşam şartlarının çok daha ağır olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

TABLO 14- Ailede Yaşayan Kişi Sayısı

Değer	Kişi	Yüzde
2	3	4,0
3-4	22	29,3
5-6	27	36,0
7 ve daha fazla	23	30,7
Toplam	75	100,0

Tablo 14’te ailelerin hane halkı sayılarına baktığımızda Diyarbakır’daki ailelerin kalabalık aile kategorisine girdiğini görmekteyiz. %36’lık bir oranla 5-6 kişi, %30,7 ile 7 ve daha fazla kişi, %29,3’lük bir oranla 3-4 kişi ve %4 2 kişilik ailelerden oluştuğu saptanmıştır. Hane halkı sayısının fazla olmasının şiddet önünde engelleyici unsur olmadığını görmekteyiz.

TABLO 15- Sağlık/Sosyal Güvence Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Yok	18	24,0
yeşil kart	25	33,3
emekli sandığı	15	20,0
SSK	13	17,3
bağ-kur	4	5,3
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların sosyal güvenceye sahip olup olmadıkları sorulduğunda %24 gibi büyük bir oranda kadının herhangi bir güvenceye sahip olmadığı saptanmıştır. Kadınların %33,3'ünün yeşil kartına sahip olduğu, %20'sinin emekli sandığına bağlı olduğu, %17,3'ü SSK ve %5,3'ü bağ-kur'a bağlı olduğu saptanmıştır. %24 oranında hiçbir sağlık/sosyal güvenceye sahip olmayan kadınların sigortalarının eşleri tarafından yatırılmayarak bir kez daha farklı boyutta şiddete maruz kaldıkları söylenebilir.

TABLO 16- Konut Sahipliği

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	45	60,0
hayır,kira	24	32,0
hayır ama kira ödemiyorum	6	8,0
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların oturdukları konutların onlara ait olup olmadığı incelendiğinde; kadınların %60'ının oturduğu konutun ailesine ait olduğu saptanmıştır. %32'sinin kirada oturduğu ve %8'inin oturdukları konutun kendilerine ait olmadığını fakat kira da ödemedikleri saptanmıştır. Kira ödememe nedenleri oturdukları evin yakın akrabaları olan bireylere ait olmasıdır.

%60'lık gibi büyük bir oranın ev sahibi olduğu saptanmıştır. Fakat sahip olunan evlerin nitelikleri çok da iyi değildir. Oturulan konutlar gecekondur niteliğindedir.

TABLO 17- Diyarbakır'da Yaşama Süresi

Değer	Kişi	Yüzde
1 yıldan az	3	4,0
1-3 yıl	6	8,0
4-6 yıl	4	5,3
7-9 yıl	3	4,0
10-12 yıl	9	12,0
13 yıl ve üstü	17	22,7
Doğduğundan beri	33	44,0
Toplam	75	100,0

Tablo 17'den de anlaşılacağı gibi kadınların %56'sı Diyarbakır'a sonradan yerleşmişlerdir. %44'ü ise doğduğundan beri Diyarbakır'da yaşamaktadırlar. Belirli süredir Diyarbakır'da yaşayan kadınların %22,7'sinin 13 yıl ve üstü süredir, %12'sinin 10-12 yıldır, %8'inin 1-3 yıldır, %5,3'ünün 4-6 yıldır, %4'ünün 7-9 yıldır ve %4'ünün 1 yıldan daha az bir süredir Diyarbakır'da yaşadığı saptanmıştır.

TABLO 18- Diyarbakır'a Göç Etme Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	42	56,0
Hayır	33	44,0
Toplam	75	100,0

Kadınların %56'sının Diyarbakır'a göç sonucunda yerleştiği ve %44'ünün doğduğundan beri Diyarbakır'da yaşadığı saptanmıştır.

TABLO 19- Evetse Göç Nedeni

Değer	Kişi	Yüzde
Eğitim	1	2,4
siyasi nedenler	14	33,3
ekonomik nedenler	5	11,9
sosyo-kültürel nedenler(kan davası vb.)	1	2,4
Tayin	1	2,4
Evlilik	10	23,8
Diğer	10	23,8
Toplam	42	100,0

Tablo 19’da aile içi şiddete maruz kalan kadınların göç nedeni incelendiğinde; kadınların, %33,3’ünün siyasi nedenlerle Diyarbakır’a göç ettikleri, %23,8’inin evlilik nedeniyle, %11,9’unun ekonomik nedenlerle, %2,4’ünün eğitim nedeniyle, %2,4’ünün sosyo-kültürel nedenlerle, %2,4’ünün tayin nedeniyle Diyarbakır’a göç ettikleri saptanmıştır. Kadınların %23,8’i ise diğer nedenlerle (boşanma, sağlık, depresyon) göç ettikleri saptanmıştır.

TABLO 20- Diyarbakır'a Nereden Göç Ettiği

Değer	Kişi	Yüzde
Köy	15	35,7
İlçe	14	33,3
Başka bir il	13	31,0
Toplam	42	100,0

Araştırma sonucunda Diyarbakır’a göçle gelen kadınların %15’inin köyden, %14’ünün ilçeden ve %13’ünün başka bir ilden gelerek Diyarbakır’a yerleştiği saptanmıştır.

TABLO 21- Şiddet Tanımlaması

Değer	Kişi	Yüzde
Açlık	2	2,7
Dayak	37	49,3
Eziyet	3	4,0
Geçimsizlik	2	2,7
kendine davranılmasını istemediği şekilde davranmaktır	1	1,3
korkaklık,zayıflık	2	2,7
psikolojik baskı	28	37,3
Toplam	75	100,0

Tablo 21’de aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet tanımlamaları incelendiğinde; kadınların %49,3’lük gibi yüksek bir oranla şiddeti dayak olarak tanımladıklarını görmekteyiz. Bunu %37,3’le psikolojik baskı tanımlaması, %4 ile eziyet, %2,7 ile açlık, %2,7 ile geçimsizlik, %2,7 ile korkaklık ve zayıflık ve %1,3 ile kendine davranılmasını istemediği şekilde davranmaktır şeklinde tanımlamalar yapılmıştır.

Bu şiddet tanımlamaları aile içi şiddete maruz kalan kadınlar tarafından yapılan ve şiddet denildiğinde ilk akıllarına gelen tanımlamalardır. Şiddet ile mücadele eden kadın örgütlenmelerinin savunduğu ve az da olsa başarıyı yakaladıkları söylemlerin yerini bulduğu sonucu da ortaya çıkmıştır. Şiddetin salt kaba dayaktan oluşmadığı özellikle maruz kalınan psikolojik şiddetin daha çok yıpratıcı fakat görünmez olduğu, kadınlar tarafından da savunulmaktaydı. Araştırma sonucuna bakıldığında maruz kalınan psikolojik şiddetin de dillendirildiği saptanmıştır. Maruz kaldığın şiddetin farkına varırsan mücadelen de o kadar kolaylaşır.

TABLO 22- Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	62	82,7
Hayır	13	17,3
Toplam	75	100,0

Araştırma sonucunda aile içi şiddete maruz kalan kadınların %62’sinin fiziksel şiddete maruz kaldığı, %13’ünün ise fiziksel şiddete maruz kalmadığı saptanmıştır.

TABLO 23- Aile İçerisinde Kadına Kimin Şiddet Uyguladığı

Değer	Kişi	Yüzde
Eşi	49	65,3
Abi	2	2,6
Oğlu	2	2,6
Anne	6	8,0
Kayınvalide	2	2,6
Baba	24	18,6
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların kim tarafından şiddete maruz bırakıldıkları incelendiğinde; kadınların %65,3'ünün eşi tarafından, %18,6'sının babaları tarafından, %8'i anneleri tarafından, %2,6'sı abi tarafından, %2,6'sı oğlu tarafından ve %2,6'sı ise kayınvalidesi tarafından şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır.

Araştırma sonucundan da anlaşıldığı gibi kadına yönelik şiddetin sadece eş tarafından kadına yöneltilmediği, kadınların büyük oranda daha evlenmeden kendi evlerinde, kendi anne, babaları tarafından şiddet yoğun olarak uygulanmaktadır. Bu da kadınların evlendiklerinde eşlerinden maruz kalacakları şiddet sonucunda ailelerinden destek göremeyeceklerinin bir göstergesi olabilir diyebiliriz. Aile yapımız şiddeti kabul edebilir, sindirebilir bir yapıya sahiptir. Kendi ailesinden şiddete maruz kalan kadınların medeni durumlarına baktığımızda kadınların bekar, boşanmış veya eşinden ayrı yaşayan kadınlar olduğunu görmekteyiz. Bu evli kadınların kendi ailelerinden şiddete maruz kalmadıklarını göstermemektedir. Evi kadınların öncelikli etkilendikleri eşlerinin uyguladığı şiddettir. Tüm bunların yanında toplumumuzda egemen olan patriarkal sistemden kaynaklı eşin ailesi de kadına karışma, müdahale etme hakkını kendisinde görmektedir. Bu da kimi zaman kendilerine kadına şiddet uygulayabilme gücünü de tanımaktadır. Araştırmamıza katılan kadınların %2,6'sının de kayınvalidesi tarafından şiddete maruz bırakıldıkları saptanmıştır.

TABLO 24- Eşinizle/baba vd. Aranızda Duygu ve Düşünceleri Paylaşım Düzeyi

Değer	Kişi	Yüzde
uyumlu, tatmin edici bir paylaşım var	2	2,7
kısmen bir paylaşım var	18	24,0
paylaşım yok, sorunlu ben değilim	44	58,7
paylaşım yok, sorunlu benim	2	2,7
paylaşım yok, sorunlu ikimiziz	9	12,0
Toplam	75	100,0

Tablo 24'te aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcı kişilerle aralarındaki duygu, düşünceleri paylaşım düzeyleri incelendiğinde; kadınların %58,7'si aralarında hiçbir paylaşımın var olmadığını ve sorunlunun kendisi olmadığını belirtmiştir, %24'i ise maruz kalınan şiddete rağmen kısmen bir paylaşımın var olduğunu, %12'si bir paylaşım olmadığını ve sorunlunun her iki taraf olduğunu belirtmişlerdir. %2,7'si paylaşım olmadığını ve sorunlunun kendisi olduğunu belirtmiştir. Tüm bunların yanında ortaya çıkan diğer bir sonuç ise aile içi şiddete maruz kalan kadınların %2,7'sinin şiddet uygulayıcıları ile aralarında uyumlu, tatmin edici bir paylaşımın olduğu saptanmıştır.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların büyük çoğunluğunun uygulanan şiddetin sorunlusu olarak kendilerini görmüyor olmaları kadınların şiddet konusunda bir farkındalığa sahip olduklarını göstermektedirler. Sorunu çözebilmek için önce kaynağının tespit edilebilmesi çözümün nerede başlamasının gerekliliği konusunda belirleyici bir unsurdur.

Paylaşımın olmayışı o ailede iletişim probleminin var olduğunun bir göstergesidir.

TABLO 25- Eşiniz/Baba vd. Karşı Gelmeye veya Farklı Düşündüğünüzü Söylemeye Korkuyor musunuz?

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	47	62,7
Hayır	28	37,3
Toplam	75	100,0

Tablo 25 ile kadınların kendi ailelerinde kendilerini ifade edebilme düzeyi incelenmiştir. Kadınların şiddet uygulayıcıları karşısında kendilerini ne düzeyde ifade edebildikleri incelendiğinde; kadınların %62,7'sinin şiddet uygulayıcısına karşı gelmeye veya farklı düşündüğünü söylemeye korktuğu saptanmıştır. Kadınlar söylem sonunda karşı karşıya gelecekleri tepkiden korkmaktadırlar. Bu kadınların karşıdaki birey tarafından sindirildiği,

kişide öz güven eksikliği yarattığı söylenebilir. Kadınlar psikolojik şiddete maruz kalmaktadırlar.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların %37,3'ü ise şiddet uygulayıcılarına (eş, baba, anne, oğul vb.) karşı gelmeye veya farklı düşündüğünü söylemeye korkmadığı saptanmıştır. Bu oran az olsa da azımsanmayacak düzeydedir.

TABLO 26- Eşiniz/Baba vd. Sizi veya Çocuklarınızı Dövdü mü?

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	62	82,7
Hayır	13	17,3
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların kendileri ile beraber çocuklarının da fiziksel şiddete maruz kalkıp kalmadıkları incelendiğinde; kadınların %82,7'sinin kendileriyle beraber çocuklarının da fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. %17,3'ünün ise fiziksel şiddete maruz kalmadığı saptanmıştır.

Görüldüğü gibi yaşanan aile içi şiddet sadece kadını değil çocukları da etkilemektedir. %82,7'sinin çocukları uygulanan şiddetten direk etkilenirken geri kalan %17,3'ünün ise dolaylı yoldan etkilenmekte veya farklı şiddet çeşitlerine maruz kalmaktadırlar.

Buradan da anlaşılacağı üzere aile içinde çocuğa yönelik şiddet de incelenmesi, çözülmesi gereken çok önemli bir sorundur. Bugün şiddete maruz kalan veya şiddete şahit olan çocuklar yarının potansiyel şiddet uygulayıcıları konumuna gelmektedirler.

TABLO 27- Evde Çocukların Dövülme Sıklığı

Değer	Kişi	Yüzde
haftada birden fazla ve çok şiddetli	10	13,3
haftada birden fazla hafif şiddetli	16	21,3
ayda 1-10 arası ve çok şiddetli	3	4,0
ayda 1-10 arası ve hafif şiddetli	33	44,0
hiç dövülmez	13	17,3
Toplam	75	100,0

Tablo 27’de ailede çocukların dövülme sıklığı incelendiğinde; çocukların %44 oranında ayda 1-10 arası ve hafif şiddetli olduğu, %21,3 oranında haftada birden fazla ve hafif şiddetli olduğu, %13,3 oranında haftada birden fazla ve çok şiddetli olduğu, %4 oranında ise ayda 1-10 arasında ve çok şiddetli olduğu saptanmıştır. Ortaya çıkan sonuçların ne kadar endişe verici olduğu ortadadır. Hem şiddete maruz kalan bu çocukların hem de anne ve babaların rehabilite edilmeleri gerekmektedir. Bu anlamda ülkemizde çok yaygın olmayan fakat Avrupa ülkelerinde çok önemsenen ve uygulanan aile danışmanlığı olgusunun önemi ve gerekliliği bir kere daha kendini göstermektedir.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1997) konulu araştırmada; çocuklu ailelerin çocuklarının yaramazlıkları için uyguladıkları yöntemler arasında "açıklama ve ikna etme" çok yüksek oranlarla ilk sırada yer almakta, onu "azarlama, utandırma", "cezalandırma ve yoksun bırakma" ve "korkutma" izlemektedir. Evde çocukların hiç dövülmediğini söyleyen aileler yüzde 55 oranındadır; çocuklarını ayda birden fazla ve çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 3, yılda 1-10 arası çok şiddetli dövdüklerini söyleyenler yüzde 1.5 oranındadır. Ailelerin yüzde 40'ı ise çocuklarını hafif şiddette dövdüklerini belirtmektedirler.

TABLO 28- Evde Çocukların Kim Tarafından Dövüldüğü

Değer	Kişi	Yüzde
sadece ben	2	3,2
sadece eşim	16	25,8
en çok ben	6	9,7
en çok eşim	19	30,6
Herkes	7	11,3
Diğer	12	19,4
Toplam	62	100,0

Evde çocukların kim tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığı incelendiğinde; %30,6 oranında en çok babaları tarafından şiddete maruz bırakıldıkları saptanmıştır. Bu noktada “en çok” ibaresiyle çocukların birden fazla kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldıkları gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Bunu %25,8’lik bir oranla sadece babalarının çocuklara fiziksel şiddet uyguladıkları saptanmıştır. %11,3 oranı ile herkesin çocuklara fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır. Bu ailelerde fiziksel şiddet hayatın bir parçası konumundadır. %9,7 ile aile içine şiddete maruz kalan kadınların “en çok” kendilerinin çocuklarına fiziksel şiddet uyguladığı saptanmıştır. Bunu ise %3,2 oranıyla sadece şiddete maruz kalan kadınların fiziksel şiddet uyguladığı sonucu ortaya çıkmıştır. %19,4 ile evde aileyle beraber ikamet etmeyen fakat yine aileden sayılan nine, dede, amca vb. kişilerinde çocuklara fiziksel şiddet uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1997) konulu araştırmada; bizim yaptığımız araştırmadan farklı olarak evde çocukları dövmeyi daha çok annelerin üstlendiği saptanmıştır.

Şiddetin aile içinde bu kadar yaygın olması onun normalize edilmesine de neden olmaktadır. Aile bireyleri tarafından şiddete maruz klan bu çocukların yarın kendi oluşturacakları ailelerde de potansiyel şiddet uygulayıcıları olacakları bilimsel çalışmalarla da kanıtlanmıştır.

Burada diğer önemli bir husus ise aile içinde şiddete maruz kalan bu kadınların başka insanlara şiddet uygulamalarıdır. Maruz kalınan şiddetin yansıması olarak aile de kadından sonra hatta kadından önce en çok çocuk şiddete maruz kalmaktadır. Çocuk herkes tarafından şiddete maruz kalmakta fakat kendinden büyük kadına, çocuğun cinsiyeti ne olursa olsun, el kaldırmamaktadır.

TABLO 29- Eşinizin/Baba vd.nin Yanında Huzursuzluk Hissi

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	57	76,0
Hayır	18	24,0
Toplam	75	100,0

Tablo 29’da aile içinde şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcılarının yanında kendilerini tedirgin veya huzursuz hissedip hissetmedikleri incelendiğinde; kadınların %76’sının kendisini şiddet uygulayıcısının yanında tedirgin veya huzursuz hissettiği, %24’ünün ise kendisini tedirgin veya huzursuz hissetmediği saptanmıştır. Buradan kadınların kendi evlerinde huzursuz oldukları ve buna bağlı olarak da çok sağlıklı bir psikolojiye sahip olmadıkları söylenebilir.

TABLO 30- Arkadaşların, Ailenin, Çocukların Önünde Alay Edilme Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	55	73,3
Hayır	20	26,7
Toplam	75	100,0

Tablo 30’dan da anlaşılacağı gibi kadınların %73,3’ü kendi ailesi veya çocuklarının önünde alay edilmeye maruz kalmakta olduğu ve %26,7’sinin ise alay edilmeye maruz kalmadığı saptanmıştır. Buradan kadınların %73,3’ünün aile içinde psikolojik şiddete maruz kaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

TABLO 31- Toplum İçinde İstenilmeyen Hitaplarla Karşılaşma Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	61	81,3
Hayır	14	18,7
Toplam	75	100,0

Örnekleme grubumuzu oluşturan aile içi şiddet mağduru kadınların; toplum içinde ve çocukların önünde istemediği hitaplarla karşılaşmış ve karşılaşmadığı incelendiğinde; kadınların, %81,3 gibi yüksek bir oranla toplum içinde veya çocuklarının önünde istemediği hitaplarla karşılaştıkları saptanmıştır. %18,7’sini ise istemediği hitaplarla karşılaşmadığı saptanmıştır.

Buradan kadınların %81,3’ünün psikolojik şiddete maruz kaldığını görmekteyiz. Kadınlar uygulanan bu şiddetle yıpratılmaya, toplumun ve çocuklarının önünde küçük

düşürülmeye ve değersizleştirilmeye çalışılmaktadır. Kadınların en çok önemseydiği çocukları ve toplumun önünde bu şiddet uygulanmaktadır ki kadın hem kendisine karşı saygısını yitirsin hem de toplum ve çocukları ona saygısını yitirsin. Fakat burada bu davranış sonucunda değer, saygı yitiren kadın değil bu şiddeti uygulayan kişidir.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (1997) konulu araştırmada, eşin hakaretine uğrama oranının kadınlarda iki misli fazla olduğu ama yaşla birlikte değişmediği saptanmıştır. Buradan da kadınların daha yoğun psikolojik şiddete maruz kaldığı görülmektedir.

TABLO 32- Aynı Fikirde Olmadığınızı Söylerken Kalbiniz Çarpıyor mu?

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	47	62,7
Hayır	28	37,3
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcılarıyla aynı fikirde olmadıklarını söylerken heyecanlanıp heyecanlanmadıkları incelendiğinde; kadınların %62,7'sinin aynı fikirde olmadığını söylerken kalbinin çarptığı, gözlerinden yaş boşanır gibi olduğu saptanmıştır. Kadınların %37,3'nün ise aynı fikirde olmadığını ifade ederken kalbinin çarpmadığı ve gözlerinden yaş boşanır gibi olmadığı saptanmıştır. Kadınların kendilerini ifade ederken korkmaları, çekinmeleri şiddet uygulayıcılarının maruz bıraktıkları sonucunda ortaya çıkmaktadır.

TABLO 33- Eş,baba vd. ile Başkalarının Yanındayken Ne Dediğinize, Hareketlerinize Dikkat Ediyor musunuz?

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	63	84,0
Hayır	12	16,0
Toplam	75	100,0

Tablo 33'ten de anlaşılacağı gibi kadınların %84'ü şiddet uygulayıcısıyla başkalarının yanında birlikteyken ne dediğine, nasıl oturduğuna vb. dikkat etmek zorunda hissediyor. %16'sı ise kendini dikkat etmek zorunda hissetmiyor. Buradan kadınların sadece evde değil şiddet uygulayıcısıyla olduğu her yerde baskı altında oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

TABLO 34- Eşinizle Cinsel Paylaşım Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
çoğunlukla iyidir	3	5,5
kısmen iyidir	11	20,0
kötüdür, sorumlusu ben değilim	28	50,9
kötüdür, sorumlusu benim	9	16,4
kötüdür, sorumlusu ikimiziz	4	7,3
Toplam	55	100,0

Tablo 34’te aile içi şiddete maruz kalan evli kadınların eşleriyle olan cinsel ilişkilerindeki paylaşım durumu incelendiğinde; kadınların %50,9’unun eşeriyle olan cinsel paylaşımlarının kötü olduğu fakat sorumlusu olarak kendilerini görmedikleri saptanmıştır. %20’sinin cinsel paylaşımlarının kısmen iyi olduğu, %16,4’nün cinsel paylaşımlarının kötü olduğu ve sorumlusu olarak da kendilerini gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınların %7,3 cinsel paylaşımlarının kötü olmasının kaynağının ikisi beraber olduğunu ve kadınların %5,5’inin cinsel paylaşımlarının çoğunlukla iyi olduğu saptanmıştır.

Kadınlar, cinsel anlamda eşlerine karşı kendilerini ifade edememekte ve cinsel ilişki tek tarafın güdümüyle yaşanmaktadır. Bu da kadınların cinsel paylaşım noktasında tatminsizliğe ve mutsuzluğa götürmektedir.

TABLO 35- Eşinizden/Baba vd.den Habersiz Harcama Yapabilme Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	25	33,3
Hayır	50	66,7
Toplam	75	100,0

Tablo 35’de aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcısından habersiz harcama yapıp yapmadıkları incelendiğinde; kadınların, %66,7’sinin habersiz harcama yapamadığı ve kadınların %33,3’nün ise habersiz harcama yapabildiği saptanmıştır.

Daha önce tablo 5’te açıklanan kadınların meslek durumlarını tekrar hatırladığımızda habersiz harcama yapamama durumu daha da netleşecektir. Kadınların sadece %24’ünün gelir getirici bir işte çalışıyor olması ve geri kalan büyük çoğunluğun ev kadını olması eşe, babaya vb.ne bağımlılığı artırmakta ve karşıdaki birey de bunu kadına karşı kullanmaktadır. Kadının maruz kaldığı bu şiddet ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır.

TABLO 36- İstenildiği Koşulda Bir İşte Çalışabilme Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	19	25,3
Hayır	56	74,7
Toplam	75	100,0

Tablo 36'dan anlaşılacağı üzere kadınların %74,7'sinin isteği koşulda bir işte çalışamayacağı, %25,3'nün istediği koşulda bir işte çalışabileceği saptanmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere şiddet uygulayıcısından habersiz harcama yapabilen kadınların bir kısmı da istedikleri koşulda bir işte çalışmamaktadırlar. Aslında sahip olduklarını sandıkları özgürlük gerçekten özgürlük değildir. Maruz kaldıkları ekonomik şiddettir.

Kadının istediği koşulda kimseden izin almadan çalışabileceği yasalarla da kabul edilmiştir. Fakat aşılması, mücadele edilmesi gereken asıl yasalar yazılı olmayanlar.

TABLO 37- Kendinizi eşinize/baba vd. Hizmet Etmeye Yükümlülük Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	57	76,0
Hayır	18	24,0
Toplam	75	100,0

Tablo 37'de aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcısına hizmet etme yükümlülüğü incelendiğinde; kadınların %76'sının kendisini hizmet etmeye yükümlüymüş gibi hissetmekte olduğu, %24'ünün ise böyle bir yükümlülük hissetmediği saptanmıştır.

TABLO 38- Eşiniz,baba vd.yokken aslında yanlış yapmadığınızı düşündüğünüz bazı durumları nasıl açıklayacağınızı düşünüyor musunuz?

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	58	77,3
Hayır	17	22,7
Toplam	75	100,0

Kadınların %77,3'ü şiddet uygulayıcısı yokken bile onun baskısını üzerlerinde hissetmekte ve aslında yanlış yapmadığını düşündüğü bazı durumları nasıl açıklayacağını düşünmektedirler. Bu kadınların maruz kaldıkları şiddetin başka bir yansımasıdır.

Kadınların %22,7'si ise böyle bir durum içinde kendilerini hissetmediklerini bu anlamda rahat oldukları saptanmıştır.

TABLO 39- Eşiniz/Baba vd. Alkollü İçki Kullanma Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
sık sık	15	20,0
arada bir	20	26,7
hiç kullanmaz	40	53,3
Toplam	75	100,0

Tablo 39'da aile içi şiddete maruz kalan kadınların şiddet uygulayıcılarının alkol kullanma durumları incelendiğinde; şiddet uygulayıcılarının(eş, baba vd.) %53,3'ünün hiç alkol kullanmadığı, %26,7'sinin ise arada bir alkol kullandığı ve %20'sinin sık sık alkol kullandığı saptanmıştır.

Buradan maruz kalınan şiddetin kaynağının alkol olduğu bahanesinin gerçek bir bahane olduğu ortaya çıkmıştır.

TABLO 40- Şiddete Maruz Kalma Süresi

Değer	Kişi	Yüzde
5 yıldır	4	5,3
Boşandığımdan beri	2	2,7
Evlendiğim günden beri	46	61,3
kendimi bildim bileli	23	30,7
Toplam	75	100,0

Tablo 40'da aile içi şiddete maruz kalan kadınların ne zamandan beri şiddete maruz kaldıkları incelendiğinde; kadınların %61,3'ünün evlendiği günden beri, %30,7'sinin kendini bildi bileli şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Kadınların %5,3'ü son beş yıldır, %2,7'sinin ise boşandığından beri şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Buradan da anlaşılabilirdiği gibi kadınlar, uzun süreli şiddete maruz kalmaktadırlar. Kadınların profesyonel destek almak istemeleri uzun süredir şiddete maruz kalmaları ile ilişkilidir. Son dönemde şiddete maruz kalmaya başlayan kadınların başvurularının az olması bunun farklı bir göstergesidir.

TABLO 41- Şiddetten Kurtulmak İçin Bir Girişimde Bulunup Bulunmadığı

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	37	49,3
Hayır	38	50,7
Toplam	75	100,0

Kadınların maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için herhangi bir girişimde bulunup bulunmadıkları incelendiğinde; kadınların %50,7'sinin maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için herhangi bir girişimde bulunmadığı, %49,3'ünün ise maruz kaldığı şiddetten kurtulmak için herhangi bir girişimde bulunduğu saptanmıştır.

Girişimde bulunanların oranının %50'ye yaklaşmış olması kadının maruz kaldığı şiddetin farkındalığına varmış olduğu ve kabul edip, susmaktan vazgeçtiğinin bir göstergesi durumundadır.

Kadınların %50,7'si her ne kadar maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için herhangi bir girişimde bulunmadıklarını dile getirirler de aslında kadın kurumlarına da başvurarak maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için bir girişim olarak kabul edilmektedir. Bu kurumlarda aldıkları danışmanlık hizmetiyle kadınların %100'ü aslında maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için bir girişimde bulunmuşlardır diyebiliriz.

TABLO 42- Evet ise Nasıl Bir Girişimde Bulunduğu

Değer	Kişi	Yüzde
hukuki yollara başvurdum	6	16,2
çevremden yardım aldım	23	62,2
karakola başvurdum	3	8,1
Diğer	5	13,5
Toplam	37	100,0

Tablo 42'de aile içi şiddete maruz kalan kadınlardan maruz kaldığı şiddetten kurtulmak için nasıl bir girişimde buldukları incelendiğinde; kadınların, %62,2'sinin çevresinden yardım aldığı, %16,2'sinin hukuki yollara başvurduğu, %8,1'inin karakola

başvurduğu ve %13,5'inin bunların dışında diğer yollara (kendini savunmak, bunların hepsini yapmak, öldürmeye çalışmak) başvurduğu saptanmıştır.

Araştırmamıza katılan aile içi şiddete maruz kalan kadınların %100'ünün maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için bir kadın kurumuna başvurduğu unutulmamalıdır bu olgu incelenirken. Bunun yanında kadınların maruz kaldıkları şiddet sonucunda son nokta olan cana kastı karşı tarafa da yansıttığı gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Kadınların maruz kaldıkları şiddetten kurtulmak için çoğunlukla gayri resmi yollara başvurdukları diyebiliriz.

TABLO 43- Maruz Kaldığınız Şiddeti Hakettiğine İnanıp İnanmama Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Hayır	75	100,0

Aile içi şiddete maruz kalan kadınların %100'ü maruz kaldıkları şiddeti hak etmediklerine inanmaktadırlar. Bu oran kadınların maruz kaldıkları şiddeti kabullenmekten vazgeçtiklerinin en önemli itirafıdır.

TABLO 44- Şiddetin Sorumlusu

Değer	Kişi	Yüzde
Ben	1	1,3
Eşim	43	57,3
eşimin ailesi	6	8,0
kendi ailem	19	25,3
Diğer	6	8,0
Toplam	75	100,0

Maruz kalınan aile içi şiddetin sorumlusunun kim olduğu sorulduğunda kadınların; %57,3'ü maruz kaldığı şiddetin sorumlusu olarak eşini göstermiştir. Eşleri tarafından şiddete maruz kalan kadınların oranını hatırladığımızda bu oranın %65,3 olduğunu görmekteyiz. Buradan kadınların %8'inin eşinin şiddetine maruz kalmasına rağmen maruz kaldığı şiddetin sorumlusu olarak eşini görmediği saptanmıştır.

Kadınların %25,3'ü maruz kaldığı şiddetin sorumlusu olarak kendi ailesini gördüğü saptanmıştır. Aileyi sorumlu olarak görmek iki boyutludur. Birincisi şiddetin uygulayıcısı ailesidir. İkincisi ise maruz kaldığı şiddet sonucunda ailesinin kendisine destek olmaması ve onu yalnız bırakmasıdır.

Kadınların %8'i maruz kaldığı şiddetin sorumlusu olarak eşinin ailesini gördüğü ve %8'inin ise bunların dışındaki kişileri ve olayları sorumlu tutmaktadırlar maruz kaldıkları şiddetten.

Tüm bunların yanında az da olsa kadınların %1,3'ünün maruz kaldığı şiddetten kendisini sorumlu tuttuğu saptanmıştır.

TABLO 45- Can Güvenliği Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	42	56,0
Hayır	33	44,0
Toplam	75	100,0

Kadınların yaşadıkları evde can güvenlikleri olup olmadığı konusundaki inançları incelendiğinde; kadınların, %56'sının yaşadıkları evde kendilerinin ve çocuklarının can güvenliği olduğuna inandıkları saptanmıştır. Buna karşın kadınların %44 gibi büyük bir oranının yaşadıkları evde kendilerinin ve çocuklarının can güvenliğinin olmadığına inandıkları saptanmıştır.

%44 çok önemli bir oran olup bu kadınların ve çocukların gerekirse güvenlik altına alınması, yaşamlarını tehlikeye sokan kişilerin uzaklaştırılması gerekliliği kendini hissettirmektedir.

TABLO 46- Maruz kalınan Şiddete Rağmen Evliliğini Sürdürmeye / O Evde Yaşamaya İten Etken

Değer	Kişi	Yüzde
Çaresizliğim	43	57,3
toplumsal baskı	15	20,0
eşim/baba vd.nin tehditleri	5	6,7
Diğer	12	16,0
Toplam	75	100,0

Tablo 46'da aile içi şiddete maruz kalan kadınların %44'ünün can güvenliği olmadığına inandıkları sonucu ortaya çıkmıştı. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların maruz kalınan şiddete rağmen evliliklerini veya o evde yaşamlarını sürdürmeye iten etken incelendiğinde; kadınların %57,3'ünün çaresizlikten kaynaklı olduğu, %20'sinin toplumsal baskıdan, %6,7'sinin şiddet uygulayıcısının tehditlerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Bununla beraber kadınların, %16'sı diğer nedenlerden (çocukları, kabul etmesi vb.) kaynaklı

maruz kaldığı şiddete rağmen evliliğini sürdürmekte veya aynı evde yaşamaya devam etmektedirler.

Kadınların içinde buldukları çaresizlik duygusu çok boyutludur. Kadınların yaşadıkları çaresizlik duygusu hem kadınlarla yapılan görüşmeler esnasında hem de kadınların görüşme notlarından saptanmıştır. İçinde buldukları çaresizlik duygusunun maddi ve manevi iki boyutu bulunmaktadır.

TABLO 47- İntihar Düşüncesi

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	42	56,0
Hayır	33	44,0
Toplam	75	100,0

Kadınların %56'sının maruz kaldığı şiddet sonucunda intihar etmeyi düşündükleri saptanmıştır. Kadınların %44'ü ise intiharı hiç düşünmemiştir.

TABLO 48- Evetse İntihar Girişiminde Bulunma Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	10	23,8
Hayır	32	76,2
Toplam	42	100,0

Tablo 48'de intiharı düşünen kadınların %23,8'inin intihar en az bir kez girişiminde bulunduğu, %76,2'sinin ise intiharı düşünmesine rağmen çeşitli nedenlerle hiç intihar girişiminde bulunmadıkları saptanmıştır.

TABLO 49- Evetse Nasıl Bir Girişimde Bulunduğu

Değer	Kişi	Yüzde
camdan atlamaya	2	20,0
İlaç	8	80,0
Toplam	10	100,0

İntihar girişiminde bulunan aile içi şiddet mağduru kadınların %80'inin ilaç içerek intihar etmeye çalıştığı, %20'sinin ise camdan atlayarak intihar girişiminde bulunduğu saptanmıştır.

TABLO 50- Maruz Kalınan Şiddet Hakkında Konuşma Durumu

Değer	Kişi	Yüzde
Evet	46	61,3
Hayır	29	38,7
Toplam	75	100,0

Kadınların %61,3'ünün maruz kaldıkları aile içi şiddet hakkında konuştukları, %38,7'sinin ise maruz kaldığı şiddet hakkında hiçbir yerde konuşmadığı saptanmıştır.

Şiddet mağduru kadınların çoğunluğunun maruz kaldıkları şiddet hakkında konuşabiliyor olması önemli bir gelişimdir. Özellikle aile içi şiddetin tabu olmaktan çıkıyor olması, kadınların şiddeti bir sorun olarak algılaması ve çözüm arayışına giriyor olduğunu göstermektedir. Bu da özellikle geleneksel toplumlarda çok önemli bir gelişmedir.

TABLO 51- Hayırsa Neden?

Değer	Kişi	Yüzde
Utaniyorum	18	62,1
eşimdir/babamdır sever de döver de	7	24,1
Diğer	4	13,8
Toplam	29	100,0

Maruz kaldığı şiddet hakkında konuşmayanların konuşmama nedenleri incelendiğinde; kadınların, %62,1'inin maruz kaldığı şiddetten utandığı için konuşmadığı, %24,1'inin maruz kaldıkları şiddete rağmen bunu doğal karşıladığı ve toplumda hakim olan değer yargısına, eşimdir, babamdır sever de döver de, sahip olduğu saptanmıştır. Kadınların, %13,8'i ise korktuğundan, çekindiğinden ve kimsenin yardım etmeyeceğini, edemeyeceğini düşündükleri, maruz kaldıkları aile içi şiddetin geçici olduğunu düşünmektedirler ve bu nedenle de maruz kaldıkları şiddet hakkında konuşmadıkları saptanmıştır.

Bu durum değerlendirilirken unutulmaması gereken önemli bir nokta ise; aslında maruz kaldığı şiddet hakkında konuşmadığını söyleyen kadınların en azından kadın

kurumlarına başvurarak, bu kurumlardaki uzmanlarla maruz kaldıkları şiddet hakkında konuşmaktadırlar.

TABLO 52- Televizyonda En Fazla İzlenen Program Türü

Değer	Kişi	Yüzde
realiti şovlar(kadın prog. ,sırlar alemi)	24	32,0
haber ve haber programları	7	9,3
Belgeseller	1	1,3
şans oyunları,yarışma prog.	2	2,7
macera/polisiye filmler,diziler	5	6,7
duygusal filmler,diziler	12	16,0
bilim kurgu filmleri	1	1,3
dini sohbet prog.	1	1,3
Müzik,eğlence prog.	9	12,0
televizyon izlemem	13	17,3
Toplam	75	100,0

Tablo 52’de aile içi şiddete maruz kalan kadınların televizyonda en fazla izledikleri program türü incelendiğinde; kadınların %32’sinin realiti şovlar (kadın programları, sırlar alemi) izledikleri saptanmıştır. Kadınların bu tarz programları izleyerek yaşadıklarında yalnız olmadıklarını hissetmekte veya kimi zaman televizyon programına çıkan kadınlarla kendilerini karşılaştırmakta ve ne kadar şanslı olduğunu düşünmektedir. Bu da şiddet mağduru kadını rahatlatmaktadır.

Kadınların, %16’sının duygusal filmler veya diziler izledikleri ve bununla da kendi hayatlarında eksik olan duygusallığın yerini doldurmaya çalışmaktadırlar. %12’sinin en fazla müzik, eğlence programlarını izledikleri, %9,3’ünün haber ve haber programlarını izledikleri, %6,7’sinin macera/polisiye filmler, diziler izlediği, %2,7’sinin şans oyunları, yarışma programları izledikleri, %1,3’ünün belgeseller, %1,3’ünün bilim kurgu filmleri, %1,3’ünün dini sohbet programları izledikleri saptanmıştır.

Kadınların %17,3’ünün ise televizyon izlemediği saptanmıştır.

TABLO 53- Aile Üyelerinden Biri Zor Durumda Kaldığında Diğer Aile Bireyleri Nasıl Bir Tutum Sergilediği

Değer	Kişi	Yüzde
ellerinden geleni yaparlar	37	49,3
sorunu kendisinin çözmesini beklerler	26	34,7
kimse birbiriyle ilgilenmez	12	16,0
Toplam	75	100,0

Aile içi şiddet mağduru kadınların aile üyelerinden biri zor durumda kaldığında diğer aile bireylerinin nasıl bir tutum sergilediği incelendiğinde; kadınların %49,3'ünün aile bireylerinin ellerinden geleni yapacakları sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınların %34,7'sinin aile bireylerinin soruna müdahale etmeyeceği ve sorunu kendisinin çözmesini bekleyecekleri saptanmıştır. Kadınların %16'sının aile bireylerinin kalınan zor durum karşısında kimsenin birbiriyle ilgilenmeyeceği saptanmıştır.

TABLO 54- Gelecek Düşüncesi

Değer	Kişi	Yüzde
şimdikinden daha iyi olacak	25	33,3
şimdikinden farklı olmaz	43	57,3
şimdikinden daha kötü olur	7	9,3
Toplam	75	100,0

Tablo 54'te aile içi şiddete maruz kalan kadınların gelecekleri konusundaki düşünceleri incelendiğinde; kadınların, %57,3'ü şimdikinden farklı bir gelecek beklentisi olmadığı saptanmıştır. Buna rağmen kadınların %33,3'ünün gelecek beklentisinin şimdikinden daha iyi olacağı yönünde olduğu saptanmıştır. Kadınların %9,3'ünün geleceklerinin şimdikinden daha kötü olacağı yönünde düşündükleri saptanmıştır.

Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı tarafından yaptırılan Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları (1994) araştırmasında şiddete maruz kalanların %80'i yapacak fazla bir şey olmadığına inanmaktadırlar.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırma sonucunda aile içi şiddete maruz kalan kadınların %66,6'sının aylık ekonomik gelirlerinin asgari ücretin altında olduğu saptanmıştır. Ailelerin %81,3'ünün aylık sınırının altında yaşadığı saptanmıştır. Aile içi şiddete maruz kalmış ve kadın kurumlarına başvurmuş kadınlar içinde ekonomik geliri 1001 YTL ve üstü sadece %8'dir. Bu nedenle ekonomik gelir düzeyi arttıkça aile içi şiddet azalmaktadır varsayımımız araştırma kapsamında doğrulanmıştır. Ekonomik gelir düzeyi düşük ailelerde aile içi şiddet daha fazla yaşanmaktadır diyebiliriz.

Kadın kurumlarına başvuran aile içi şiddet mağduru kadınların %100'ü maruz kaldıkları şiddeti hak ettiklerine inanmamaktadırlar. Kadınlar, maruz kaldıkları şiddeti hak edecek bir davranışta bulduklarını düşünmemektedirler. Dolayısıyla kadınlar maruz kaldıkları şiddeti hak etmediklerini düşünmektedirler varsayımı doğrulanmıştır.

Alkol kullanımı ve şiddet uygulayıcılığı arasında ilişki olduğunu ileri süren varsayımımızın, araştırma sonucunda %53,3 gibi hiç alkol kullanmayanların yüksek bir oranda olması, sık sık veya arada bir alkol alan şiddet uygulayıcılarının oranının %46,7 gibi bir düzeyde olmasından kaynaklı alkol kullanımı ile şiddet uygulayıcılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı savı ileri sürülebilir. Fakat şiddet uygulayıcılarının (eş,baba vd.) alkol kullanmama oranının yüksek olması, şiddet uygulayıcılığının alkol kullanımıyla ilişkili olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla ailede alkol kullanımı arttıkça şiddet uygulayıcılığı artmaktadır orantılıdır varsayımı yanlışlanmıştır.

Araştırma sonucunda, kadınlar ekonomik bağımlılıktan maruz kaldıkları şiddete rağmen yaşadıkları evden ayrılamamaktadırlar yönündeki varsayımımız doğrulanmıştır. Çünkü örneklem grubunu oluşturan kadınların %57,3'ü maruz kalınan şiddete rağmen evliliğini sürdürmeye veya o evde yaşamaya iten etkenin içinde buldukları çaresizlik olduğunu belirtmişlerdir. Kadınlar hem maddi hem manevi çaresizlik içindedirler. Kadınların meslek dağılımları da incelendiğinde görülmektedir ki kadınların %76'sının ev kadını olduğu ve gelir getirici hiçbir işte çalışmadıkları saptanmıştır. Bu durum da onları eve ve maruz kaldıkları şiddete hapsedmektedir. Bu çaresizlikleri de onları yaşadıkları şiddete rağmen alternatifsiz bırakmaktadır.

Genç yaştaki kadınlar aile içi şiddete daha çok maruz kalmaktadırlar varsayımımız araştırma sonucunda doğrulanmıştır. 20-39 yaş grubundaki kadınların oranı %65,3 gibi yüksek bir rakamdır. Araştırmada elde edilen bu sonuç Türkiye genelinde yapılan

çalışmalarda çıkan sonuca yakındır. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların %26,7'sinin bekar ve bu kadınların genç kadınlar olduğu ve 15-19 yaşları arasındaki kadınların da birçoğunun bekar olduğu düşünülürse aile içi şiddetin genç evliler arasında daha yüksek olduğu söylenebilir.

Çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri de aile içi şiddete maruz kalan evli kadınların %54,5'inin evliliklerinin aileleri tarafından düzenlenmiş olması yani görücü usulü evlenmiş olmalarıdır. Bunun dışında kendi isteği dışında beşik kurtmesi usulüyle evlendirilenlerin oranı %1,8 ve ölen kocasının kardeşiyle evlendirilenlerin oranı %1,8'dir. Bu usullerle evlendirilen kadınların da kendi istekleri dışında evlendirildikleri söylenebilir. Bunun yanında eşyle anlaşarak evlenenlerin ve aile içi şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %27,3'tür. Buradan da evliliği ailesi tarafından düzenlenen kadınların aile içi şiddete maruz kalma oranının birbiriyle anlaşarak evlenenlere göre daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla görücü usulü evlilik aile içi şiddeti arttırıcı bir faktördür varsayımımız doğrulanmıştır.

Araştırma sonucunda kadınların aile içinde maruz kaldıkları şiddetin çok boyutlu olduğunu, kadınların artık maruz kaldıkları şiddet türünü tanımlayabildikleri ortaya çıkmıştır. Kadınlar, maruz kaldıkları şiddeti tanımlarken yaşadıklarından yola çıkmakta ve maruz kaldığı şiddeti kendi içinde hapsetmemektedir. Kadınlar, maruz kaldıkları şiddeti hak etmediklerini bilmekte ve şiddeti ortadan kaldırabilmek için dışardan gizliden de olsa destek almaktadırlar. Bunu şiddet mağduru kadınların kadın kurumlarına başvurarak danışmanlara danışmalarından anlıyoruz. Kadınlar maruz kaldıkları şiddetin önce farkına vararak ve gizlemeyerek başlıyorlar mücadeleye. Hedef; aile içi şiddeti görünür kılmak, daha fazla yıkıcı olmasını engellemek.

Bu çalışmayla şiddet denince sadece fiziksel şiddetin anlaşılması sağlanmaya çalışıldı. Kadınlar arasında fiziksel şiddete maruz kalmayan fakat yoğun olarak psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddete maruz kalanların oranının hiç de az olmadığı sonucu ortaya çıktı. Bulgular değerlendirildiğinde kadınların %100'ünün psikolojik şiddete maruz kaldığı saptanmıştır.

Kadınlar maruz kaldıkları şiddet, içinde yaşadıkları toplumun maruz kaldığı şiddete bakış açısından ve toplumda benimsenmiş ve kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı gelecekleriyle ilgili çok da umutlu olmadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Kadınlar kendilerinde geleceklerini değiştirme gücünü görememekteirler. Şu an içinde buldukları durumdan her ne kadar memnun değillerse de bu durumu değiştirmek için de ne kendilerinde ne de çevrelerinden o desteği göremedikleri anlaşılmaktadır.

Bu araştırmayla anlaşılmaktadır ki kadınlar, maruz kaldıkları şiddet sonucunda ne yasal ne de insani haklarını kullanamamaktadırlar. Resmiyette aile içi şiddete maruz kalan kadınlar için çıkarılan yasalar bu kadınlara duyurulmadan kabul edilmekte ve yürürlüğe girmektedir. Yürürlüğe giren yasaların uygulanma oranları incelendiğinde aslında çıkarılan bu yasaların görüntüden ibaret olduğu görüşünü desteklemektedir. Türkiye son süreçte Avrupa Birliği'ne giriş çabaları kapsamında kadına yönelik şiddetle de yakından ilgilenmekte ve bu kapsamda yapılan yeniliklerle vitrinini süslemektedir.

Anlaşılmaktadır ki kadın sorunları toplum tarafından sadece kadınların sorunu gibi anlaşılmakta ve kabul edilmektedir. Toplumun tüm bileşenlerinde oluşturulacak olan unsurlar toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde oluşturulmalıdır.

Unutulmamalıdır ki; her şeye rağmen onlar da kadın, onlar da anne, eş, arkadaş, kız çocuğu ve abla... Onlar şiddet sonucu yaşamlarının bir parçasını kaybetmiş kadınlar. Onlar; rüzgarlı yolda yaşamlarını düzeltmek, geri almak için yaşayan kadınlar (Sev'er, 2002; 12).

KAYNAKÇA

- AKIN, A. , MIHÇIÖKUR, S. , (2003), “ **Kadının Statüsü ve Anne Ölümleri**” , Akın, A. , Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- AMARGİ, (2005), Kadına Yönelik Şiddet, Berdan Matbaacılık, İstanbul.
- BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU, (1998), Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BERKTAY, Fatmagül, (2000), Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul.
- BERKTAY, Fatmagül, (2004), “ **Karşılıklı Anlayış ve İşbirliği İçin Köprüler Kurmak**”, Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar, KA-DER Yayınları, İstanbul.
- BM, (2003)
- CONNELL, R. W. , (1998), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- DEVLET BAKANLIĞI (Gürdal Akşit), (26 Eylül 2004), TEBİAT (Turizm, Ekonomi, Bilimsel Araştırma ve Tanıtma Merkezi), VI. Ekonomi Zirvesi Konuşma Metni.
- DİYARBAKIR BAROSU, (2006), Uygulayıcılar İçin Ulusal ve Uluslar arası Mevzuatta Kadın, Buluş Tasarım ve Matbaacılık, Ankara.
- ECEVİT, Yıldız, (1993), “ **Aile, Kadın ve Devlet İlişkilerinin Değerlendirilmesinde Klasik ve Yeni Yaklaşımlar**” , Kadın Araştırmaları Dergisi, Kadın Sorunları ve Uygulama Merkezi, Sayı 1, Ankara.

ERKAN, Rüstem, BOZGÖZ, Faruk, (2004), “ **Kadına Yönelik Şiddetin Sosyo-Ekonomik, Dinsel ve Kültürel Boyutları: Diyarbakır Örneği**” , EKEV Akademi Dergisi (Ayrı Basım), Sayı:8.

GIDDENS, Antony, (2002), Sociology, Polity Press, Cambridge.

GODENZI, Alberto, (1992), Cinsel Şiddet Yaşayanların/ Yaşatanların Anlatımıyla, Çev: Sultan Kurucan Coşar, Yakup Coşar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

GÜNAY, Cahide, (2004), Mor Bakışlar Kadının Sırtından Sopa Eksik Olmuyor, Truva Yayınları, İstanbul.

GÜNAY, Ünver, (2001), Din Sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul.

HATTATOĞLU, Dilek, (2001), “ **Ev Eksenli Çalışma Stratejileri: Kadın Özgürleşmesi Açısından Bir Tartışma**” , Yerli Bir Feminizme Doğru, Sel Yayıncılık, İstanbul.

İLKKARACAN, İpek, (2003), “ **Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı**”(Ayrı Basım) , Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

İLKKARACAN, Pınar, (1996), Sıcak Yuva Masalı, Kadının İnsan Hakları Projesi, Metis Yayınları, İstanbul.

İLKKARACAN, Pınar, (2003), “ **Doğu Anadolu’da Kadın ve Aile**” , (Ayrı Basım), Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

KADIN DAYANIŞMA VAKFI, (2005), Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı, Ankara.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, (1999), Yeni İnsan ve İnsanlar, Evrim Yayınları, İstanbul.

KERESTECİOĞLU, İnci Özkan, (2004), “ **Türkiye’de Kadının Toplumsal Konumu: Kazanımlar ve Sorunlar**”, Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Kadının Konumu: Kazanımlar, Sorunlar, Umutlar, KA-DER Yayınları, İstanbul.

MOR ÇATI KADIN SİĞİNAĞI VAKFI, (1996), Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet, Mor Çatı Yayınları, İstanbul.

OKTİK, Nurgün, (2001), “ **Tarladan Turizm Sektörüne**” , Yerli Bir Feminizme Doğru, Sel Yayıncılık, İstanbul.

OKUMUŞ, Ejder, (2003), “ **Toplumsal Eşitsizliklerin Meşruiyet Kazanmasında Din**”, C.Ü. Sosyoloji Tartışmaları Dergisi, Sayı: 1, Eylül.

SEV'ER, Aysan, (2002), Fleeing the House of Horrors, University of Toronto Press, Canada.

SUBAŞI, Nükhet, AKIN, Ayşe, Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları, www.huksam.hacettepe.edu.tr/ilgiliyayinlar/pdf/kadına_yön_siddet.pdf.

SÜRAL, Nurhan, (2002), Avrupa Topluluğunun Çalışma Yaşamında Kadı Erkek Eşitliğine Dair Düzenlemeleri ve Türkiye, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.

TBMM Tutanak Dergisi (04.02.1998 Çarşamba), 50. Birleşir, Dönem 20, Cilt: 44, Yasama Yılı: 3.

T.C. BAŞBAKANLIK KADININ STATÜSÜ VE SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2001), Türkiye’de Kadın, 2001, Reklamevi Basın Yayın Ofset Matbaacılık, Ankara.

TEKELİ, Şirin, (1999), “ **Kadınları Siyasete Taşımak İçin Kurulmuş Bir Dernek: KA-DER. KA-DER Neden ve Nasıl Kuruldu?**”, Sosyal Demokrat Değişim, Siyasi ve Kültürel Dergi, Sayı: 12.

TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı, (2004), www.die.tuik.gov.tr

TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL CİNSİYET VE SAĞLIK, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Ankara.

YILDIRIM, Aysel, (1998), Sıradan Şiddet, Boyut Kitapları, İstanbul.

www.aile.gov.tr, 03.03.2006

www.bianet.org, 05.03.2006

www.biglook.com/haber/kadinlargunu/kanun.asp, 12.03.2006

www.dosya.hurriyetim.com.tr/aileicisiddet, 18.03.2006

www.huksam.hacettepe.edu.tr/iligiliyayinlar/pdf/kadına_yön_siddet.pdf, 24.05.2006

www.insankaynaklari.com, 22.05.2006

www.rtuk.org.tr/calismaras/sonucraporu.doc, 24.06.2006

www.tüik.gov.tr/tkba/pekin, 28.06.2006

www.ucansüpürge.org, 27.06.2006

www.unicef.org/turkey/cedaw, 27.06.2006

EKLER**KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ ULUSLAR ARASI SÖZLEŞMESİ (CEDAW)**

Bu Sözleşme'ye taraf olan Devletler;

Birleşmiş Milletler Yasasının temel insan haklarına, insan itibar ve kıymetine ve erkeklerle kadınların eşit haklara sahip olmaları gerektiğine inancı tekrar onayladığını kaydederek,

İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin, insanlara karşı ayrımcılığın kabul edilemezliği prensibini doğruladığını. tüm insanların özgür doğduğunu, eşit itibar ve haklara sahip oldukları, bu Beyanname'de böylece öne sürülen tüm haklar ve hürriyetlerin cinsiyete davalı olanlar dahil hiçbir ayrıma tabi kılınmaksızın herkes tarafından kullanılabileceğini beyan ettiğini kaydederek,

İnsan Hakları Sözleşmelerine Taraf Devletlerin, kadınlar ve erkeklerin tüm ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi haklardan eşit olarak yararlanmalarını temin yükümlülüğü bulunduğunu vurgulayarak,

Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uzman kuruluşların nezaretinde kabul edilmiş ve erkeklerle kadınların eşitliğini sağlamaya çalışan uluslararası sözleşmeleri göz önünde tutarak,

Ayrıca Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uzman kuruluşlarının kabul ettiği erkek ve kadın haklarının eşitliğini sağlamayı amaçlayan kararları, beyanları ve tavsiyeleri de dikkate alarak,

Ancak. bu çeşitli belgelere rağmen kadınlara karşı ayrımcılığın halen devam etmekte olduğundan endişe duyarak,

Kadınlara karşı ayrımcılığın, hak eşitliği ve insan şeref ve haysiyetine saygı ilkelerini ihlal ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatlarına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel teşkil ettiğini ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanakları geliştirmelerini zorlaştıracakını kaydederek,

Yoksulluk hallerinde kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim, iş bulma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az imkana sahip olduklarından endişe duyarak,

Hakkaniyet ve adalete dayalı yeni uluslararası ekonomik düzenin kurulmasının, kadınlarla erkekler arasındaki eşitliği sağlamak için önemli bir aşama teşkil edeceğine inanarak,

Güney Afrika'daki ırk ayrımının, ırkçılığın her şeklinin, sömürgeciliğin, yeni sömürgeciliğin, saldırganlığın, yabancı devlet işgal ve hakimiyetinin ve ülkelerin iç işlerine müdahale etmenin ortadan kaldırılmasının, erkekler ile kadınların eşit haklardan yararlanmaları için gerekli olduğunu önemle belirterek,

Uluslararası barış ve güvenliğin kuvvetlendirilmesinin, uluslararası gerilimin azaltılmasının, sosyal ve ekonomik sistemlerine bakılmaksızın bütün ülkeler arasında karşılıklı işbirliğinin, genel ve tam silahsızlanmanın ve özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası denetim altında nükleer silahsızlanmanın, ülkeler arasındaki ilişkilerde, adalet, eşitlik ve karşılıklı menfaat ilkelerinin doğruluğunun, yabancı ve sömürge yönetimi veya yabancı işgali altında bulunan yerlerdeki halkların kendi kaderlerini tayin ve bağımsızlık elde etme hakları kadar ulusal hükümler ve toprak bütünlüklerine saygının gerçekleşmesinin, sosyal gelişme ve kalkınmaya ve bunun bir sonucu olarak da erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin elde edilmesine katkıda bulunacağını doğrulayarak,

Bir ülkenin tam ve eksiksiz kalkınmasının, dünyada refahın ve barışın elde edilmesinin, kadınların erkeklerle eşit şartlarda, her alanda azami katkılarının gereğine inanarak,

Kadınların ailenin refahına ve toplumun kalkınmasına yaptıkları büyük katkıların henüz tam olarak anlaşılmadığının, anneliğin sosyal önemi ve ana ve babanın aile içinde ve çocukların büyütülmesindeki rollerini göz önünde bulundurarak ve kadınların neslin üremesindeki önemli rolünün aile içinde ayrıma neden olmaması gerektiğinin, nitekim çocukların yetiştirilmesinde kadın ve erkek ile toplumun tamamının sorumluluğu paylaşımları gerektiğinin bilincinde olarak,

Erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için kadınlar ile erkeklerin toplumdaki geleneksel rollerinde bir değişiklik ihtiyacı bulunduğunun farkında olarak,

Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi'nde yer alan ilkeleri uygulamaya ve bu amaçla bu tür ayrımcılığın her şekli ve oluşumunun ortadan kaldırılmasına için gerekli önlemleri almaya kararlı olarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Bölüm I

Madde 1

İşbu Sözleşme'ye göre Kadınlara karşı ayırım deyimi kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.

Madde 2

Taraf Devletler, kadınlara karşı her türlü ayırımı kınar, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıracı bir politika izlemeyi kabul eder ve bu amaçla aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

a. Kadın ile erkek eşitliği ilkesini kendi anayasalarına ve diğer ilgili yasalara henüz girmemişse dahil etmeyi ve yasalar ile ve diğer uygun yollarla bu ilkenin uygulanmasını sağlamayı;

b. Kadınlara karşı her türlü ayırımı yasaklayan ve gerekli yerlerde yaptırımları da içeren yasal ve diğer uygun önlemleri kabul etmeyi;

c. Kadın haklarının erkeklerle eşit temelde himayesini, yetkili ulusal mahkemeler ve diğer kuruluşlarla kadının her tür ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlamayı;

d. Kadınlara karşı herhangi bir ayrımcı hareket yapılmasından veya uygulanmasından kaçınmayı ve kamu yetkilileri ile kuruluşlarının bu yükümlülüğe uyumlu olarak hareket etmelerini sağlamayı;

e. Herhangi bir kişi veya kuruluşun kadınlara karşı ayırım yapma girişimini önlemek için bütün uygun önlemleri almayı;

f. Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturulan mevcut yasa, yönetmelik, adet ve uygulamaları değiştirmek veya feshetmek için yasal düzenlemeler de dahil gerekli bütün uygun önlemleri almayı;

g. Kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan bütün ulusal cezai hükümleri yürürlükten kaldırmayı.

Madde 3

Taraf Devletler kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak için, özellikle politik, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar başta olmak üzere bütün alanlarda, erkeklerle eşit olarak

insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri alacaklardır.

Madde 4

1. Kadın ve erkek eşitliğini fiilen sağlamak için Taraf Devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, işbu Sözleşmede belirtilen türden bir ayırım olarak düşünülmececek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların korunması sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman bu önlemlere son verilecektir.

2. Anneliğin korunması amacıyla işbu Sözleşme’de belirtilenler dahil, Taraf Devletlerce alınacak özel önlemler, ayrımcı olarak nitelendirilmeyecektir.

Madde 5

Taraf Devletler aşağıdaki bütün uygun önlemleri alacaklardır:

a. Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek;

b. Anneliğin sosyal bir görev olarak anlaşılmasını ve çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğin ortak sorumluluğunun tanınmasını öngören ve her durumda çocukların çıkarlarını her şeyden önce gözeterek anlayışa dayanan bir aile eğitimini sağlamak.

Madde 6

Taraf Devletler, kadın ticareti ve fahişeliğin istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

Bölüm II

Madde 7

Taraf Devletler, ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayırımı önlemek için tüm önlemleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

a. Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek;

b. Hükümet politikasının hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmak, kamu görevinde bulunabilmek ve hükümetin her kademesinde kamu görevleri ifa etmek;

c. Ülkenin kamu ve politik hayatı ile ilgili hükümet dışı kuruluşlara ve derneklere katılmak.

Madde 8

Taraf Devletler, kadınlara, erkeklerle eşit şartlarda ve hiçbir ayırım gözetmeksizin, hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmek ve uluslararası kuruluşların faaliyetlerine katılmak fırsatını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

Madde 9

1. Taraf Devletler, tabiiyetin kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara erkekler ile eşit haklar tanıyacaklar ve özellikle bir yabancıyla evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın tabiiyetini değiştirmesinin, kadının da otomatik olarak tabiiyet değiştirmesine tabiiyetsiz kalmasına veya kocanın tabiiyetini zorla almasına yol açmamasını sağlayacaklardır.

2. Taraf Devletler, çocukların tabiiyeti konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlayacaklardır.

Bölüm III

Madde 10

Taraf Devletler özellikle arasındaki konularda kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayırımı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır:

a. Meslek ve sanat yönlendirilmesinde kırsal ve kentsel alanlarda bütün dallardaki eğitim kurumlarına girişte ve diploma almada okul öncesi, genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde ve her çeşit meslekte eğitimde eşit şartların sağlanması;

b. Kadınların erkeklerle aynı ders programlarından yararlanmaları, aynı sınavlara katılmaları, aynı seviyedeki niteliklere sahip eğitim görevlilerine, okul, bina ve malzemesine sahip olmaları;

c. Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinden ve kademesinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için karma eğitimin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim metotlarının bu amaca göre düzenlenmesi;

d. Burs ve diğer eğitim yardımlarından faydalanmaları için kadınlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması;

e. Özellikle kadın ve erkekler arasında mevcut eğitim açığını en kısa zamanda kapatmaya yönelik olarak, yetişkin ve fonksiyonel okuma-yazma programları dahil, sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için erkeklerle eşit fırsatların verilmesi;

f. Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız çocukları ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi.;

g. Spor ve beden eğitimi faaliyetlerine aktif olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması;

h. Kadınların, ailelerin sağlık ve refahını sağlamaya yardım edecek, aile planlaması bilgisi dahil, özel eğitici bilgiyi sağlamaları.

Madde 11

1. Taraf Devletler, istihdam alanında kadınlara karşı ayrımı önlemek ve kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eşit haklar sağlamak için özellikle aşağıda belirtilen konularda bütün uygun önlemleri alacaklardır:

a. Bütün insanların vazgeçilmez hakkı olan çalışma hakkı;

b. İstihdam konularında eşit seçim kıstaslarının uygulanması da dahil erkeklerle eşit istihdam imkanlarına sahip olma hakkı;

c. Serbest olarak meslek ve iş seçme hakkı, terfi, iş güvenliği, hizmetin tüm şartları ve avantajlarından faydalanma hakkı, çıraklık ileri mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi dahil, mesleki eğitim ve sürekli eğitim görme hakkı;

d. Sosyal yardımlar dahil eşit ücret hakkı, eşdeğerdeki işte eşit muamele ve işin cinsinin değerlendirilmesinde eşit muamele görme hakkı;

e. Ücretli izinle birlikte, özellikle emeklilik, işsizlik hastalık, sakatlık, yaşlılık ve diğer çalışmama hallerinde sosyal güvenlik hakkı;

f. Güvenli şartlar içinde çalışma hakkı ve sağlığın ve bu arada doğurganlığın korunması hakkı.

2. Evlilik ve analık sebebiyle kadınlara karşı olan ayrımı önlemek ve etkin çalışma hakkını sağlamak amacıyla, Taraf Devletler uygun önlemleri alacaklardır:

a. Hamilelik ve analık izni sebebiyle veya evliliğe bağlı olarak işten çıkarma ayrımını yasaklamak, bu ayrımı yapanları cezalandırmak;

b. Önceki iş, kıdem ve sosyal haklar kaybedilmeksizin, ücretli olarak aralık izni veya benzeri sosyal içerikli tazminatlar vermek;

c. Özellikle çocuk bakımevleri ağıının tesisi ve geliştirilmesi yoluyla anne ve babanın aile yükümlülüklerini; görev sorumlulukları ve kamu hayatına katılma ile birleştirmeyi mümkün kılan destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmek;

d. Hamilelik süresince zararlı olduğu kanıtlanan işlerde kadınlara özel koruma sağlamak.

3. Bu maddede yer alan konulara ilişkin koruyucu yasalar bilimsel ve teknik bilgi ışığı altında periyodik olarak yeniden gözden geçirilecek ve gerekirse değiştirilecek, kaldırılacak veya uzatılacaktır.

Madde 12

1. Taraf Devletler, aile planlaması dahil sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için, sağlık alanında kadınlara karşı ayrımı ortadan kaldırarak bütün önlemleri alacaklardır.

2. Bu maddenin 1. paragrafında öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla Taraf Devletler kadına hamilelik, loğusalık ve doğum sonrası dönemde gerekli hizmetleri sağlayacaklar, hamilelik ve emzirme sırasında yeterli beslenme ile birlikte, gerektiğinde ücretsiz hizmet vereceklerdir.

Madde 13

Taraf Devletler, kadınlara karşı ekonomik ve sosyal hayatın diğer alanlarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli ve özellikle aşağıdaki önlemleri alacaklardır:

- a. Aile zammı hakkı
- b. Banka kredisi, ipotek ve diğer mali kredileri elde etme hakları;
- c. Eğlence, spor ve kültürel hayatın bütün yönlerine katılma hakları.

Madde 14

1. Taraf Devletler, kırsal kesim kadınlarının, karşılaştıkları özel sorunları ve ekonominin parasal olmayan sektöründeki çalışmaları dahil ailelerinin ekonomik bakımdan ayakta kalması için oynadıkları belirgin rolü göz önünde tutacak ve işbu Sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

2. Taraf Devletler, kadın ve erkeklerin eşitliği prensibine dayanarak, kırsal kalkınmaya katılmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlamak için kırsal kesimdeki kadınlara karşı

ayrımı ortadan kaldıran tüm uygun önlemleri alacaklar ve özellikle kırsal kesim kadınlarına aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

- a. Her seviyedeki kalkınma planının görüşme ve uygulanmasına katılmak;
- b. Aile planlaması konusunda bilgi, danışma ve hizmetler de dahil olmak üzere yeterli sağlık hizmetlerinden faydalanmak;
- c. Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanmak;
- d. Teknik yeteneklerini geliştirmek amacıyla tüm toplumsal ve yaygın hizmetler ile birlikte fonksiyonel okur-yazarlık dahil, resmi ve gayri resmi eğitim ile öğretimin her türünden yararlanmak;
- e. Ekonomik fırsatlardan kendi işinde çalışma veya tam istihdam yoluyla eşit olarak yararlanmak amacıyla kendi kendine yardım grupları ve kooperatifler oluşturmak;
- f. Bütün toplumsal faaliyetlere katılmak;
- g. Toprak ve tarım reformunda ve bunun yanı sıra yeniden iskan projelerinde eşit muamele ve tarımsal kredi ve borçlanma, pazarlama kolaylıkları ile uygun teknolojiden yararlanmak;
- h. Özellikle konut, sağlık, elektrik ve su temini, ulaştırma ve haberleşme konularında yeterli yaşam standartlarından yararlanma haklarını sağlamak.

Bölüm IV

Madde 15

1. Taraf Devletler kadınlara kanun önünde erkeklerle eşit haklar tanıyacaklardır.
2. Taraf Devletler medeni haklar bakımından kadınlara erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanıyacaklardır. Özellikle, kadınlara akit yapmada ve mülk idaresinde eşit haklar verecekler ve Mahkemelerde davaların her aşamasında eşit muamele edeceklerdir.
3. Taraf Devletler, kadınların hukuki ehliyetlerini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran her çeşit sözleşmenin ve diğer özel muamelelerin tamamının geçersiz olduğunu kabul ederler.
4. Taraf Devletler, kadın ve erkeğe hukuki olarak ikametgah seçme taşımada eşit yasal hak tanıyacaklardır.

Madde 16

1. Taraf Devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

a. Evlenmede erkeklerle eşit hak;

b. Özgür olarak eş seçme ve serbest ve tam rıza ile evlenme hakkı;

c. Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında ayrı hak ve sorumluluklar;

d. Medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her durumda çocukların çıkarları en ön planda gözetilecektir;

e. Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer vasıtalarından yararlanmada eşit haklar;

f. Her durumda çocukların çıkan en üst düzeyde tutularak ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlat edinme veya benzeri müesseselerde eşit hak ve sorumluluklar;

g. Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil her iki eş (kadın-erkek) için, eşit kişisel haklar;

h. Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, kazanımı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında her iki eşe de eşit haklar.

2. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesi hiçbir şekilde yasal sayılmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının mecburi olması için, yasama dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

Bölüm V

Madde 17

1. İşbu Sözleşme'nin uygulanmasındaki gelişmeleri gözden geçirmek amacıyla, Sözleşme yürürlüğe girdiği zaman 18, Sözleşme'ye taraf 35 devletin onayı veya katılmasını takiben, işbu Sözleşme'nin kapsadığı konularda yüksek itibar ve ehliyete sahip 23 uzmandan oluşan, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (Bundan böyle Komite diye anılacaktır.) kurulacaktır. Uzmanlar, Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından seçilecek ve kendi şahısları namına hareket edecekler, seçimlerde dengeli coğrafi dağılım ve belli başlı hukuki sistemlerle birlikte farklı uygarlıkların temsili de göz önüne alınacaktır.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerin aday listesinden gizli oy ile seçilecektir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşlarından bir kişiyi aday gösterebilecektir.

3. İlk seçim işbu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden altı ay sonra yapılacaktır. BM Genel Sekreteri seçimlerden en az üç ay önce Taraf Devletlere adaylarını iki ay içinde bildirmelerini isteyen bir mektup gönderecektir. Genel Sekreter, aday gösteren taraf Devletleri de belirlemek suretiyle, adayların listesini alfabetik sıraya göre hazırlayacak ve Taraf Devletlere gönderecektir.

4. Komite üyelerinin seçimi. BM Genel Merkezinde. Genel Sekreter tarafından çağrılmış Taraf Devletler toplantısında yapılacaktır. Taraf Devletlerin üçte ikisinin yetersayı oluşturacağı toplantıda en fazla oy veren toplantıda hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletler temsilcilerinin salt çoğunluğunun oylarını alan adaylar Komiteye seçileceklerdir.

5. Komite üyeleri 4 yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Bununla beraber, ilk seçimde seçilen dokuz üyenin süresi ikinci yılın sonunda bitecek. dokuz üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra Komite Başkanı tarafından kura ile tespit edilecektir.

6. Komitenin 5 ilave üyesinin seçimi 35 inci onay veya katılmayı takiben bu maddenin 2, 3 ve 4'üncü paragrafları hükümlerine göre yapılacaktır. Bu şekilde seçilen iki yedek üyenin görev süresi iki yılın sonunda sona erecek ve bu iki üyenin ismi Komite Başkanı tarafından kura ile tespit edilecektir.

7. Boş yerlerin doldurulması için uzmanın Komite'deki görev süresi sona eren Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından Komitenin onayına bağlı olmak üzere başka bir uzmanı atar.

8. Komite üyeleri BM Genel Kurulunun onayı ile ve Genel Kurulun Komitenin sorumlusunun önemini göz önünde tutarak kararlaştıracağı şartlar ve hükümlerle Birleşmiş Milletlerden ücret alacaklardır.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Sözleşme uyarınca komitenin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli personel ve kolaylıkları sağlayacaktır.

Madde 18

1. Taraf Devletler, işbu Sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak ve kaydedilen ilerlemeleri belirtmek amacıyla aldıkları yasal, adli, idari ve diğer önlemler hakkındaki bir raporu:

- a. Sözleşme'nin, ilgili devlet bakımından yürürlüğe girmesini takiben bir yıl içinde;
- b. Bilahare, her dört yılda bir ve ileride de Komitenin talep ettiği zamanlarda, Komite tarafından incelenmek üzere, BM Genel Sekreterine sunmayı taahhüt ederler.

2. Raporlarda işbu Sözleşme yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesini etkileyen unsurlar ve güçlükler belirebilir.

Madde 19

1. Komite kendi usul kurallarını saptayacaktır.
2. Komite görevlilerini 2 yıllık bir süre için seçecektir.

Madde 20

1. Komite işbu Sözleşme'nin 18'inci maddesi uyarınca sunulan raporları incelemek üzere normal olarak yılda iki kere ve azami üç hafta süre için toplanacaktır.
2. Komite toplantıları Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun bulunan herhangi bir yerde yapılacaktır.

Madde 21

1. Komite, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla faaliyetleri hakkında BM Genel Kuruluna yıllık raporlar sunacak ve Taraf Devletlerden sağlanan bilgiler ve raporların incelenmesine dayanarak tekliflerde ve genel tavsiyelerde bulunabilecektir. Bu teklif ve genel tavsiyeler, Taraf Devletlerin olabilecek yorumlarıyla birlikte Komite raporuna dahil edilecektir.

2. Genel Sekreter Komite raporlarını Kadının Statüsü Komisyonunun bilgisine sunacaktır.

Madde 22

Uzman kuruluşlar, faaliyet alanlarına giren işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasının görüşülmesi sırasında temsil edilme hakkına sahip olacaklardır. Komite, uzman kuruluşları Sözleşme'nin uygulanması hususunda, faaliyet alanlarına giren konularda raporlar sunmaya davet edebilir.

Bölüm VI**Madde 23**

İşbu Sözleşme'deki hiçbir husus kadın ve erkek eşitliğinin gerçekleşmesinde daha etkin olan:

- a. Taraf Devletin yarasındaki veya
- b. O devlet için yürürlükte olan herhangi bir Uluslararası Sözleşme, antlaşma veya anlaşmadaki hükümleri etkilemeyecektir.

Madde 24

Taraf Devletler işbu Sözleşme ile tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesi için ulusal seviyede gerekli bütün önlemleri almayı taahhüt ederler.

Madde 25

1. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açık olacaktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Sözleşme'nin deponatörü olarak tayin edilmiştir.
3. İşbu Sözleşme onaya bağlıdır. Onay belgeleri BM Genel Sekreterine tevdi edecektir.
4. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma belgesinin BM Genel Sekreterine tevdi edilmesiyle katılma gerçekleşecektir.

Madde 26

1. İşbu Sözleşmenin tadili teklifi Taraf Devletlerden biri tarafından herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir başvuru ile yapılabilir.
2. BM Genel Kurulu gerekli gördüğü takdirde böyle bir teklifle ilgili olarak yapılacak işlem hakkında karar verecektir.

Madde 27

1. İşbu Sözleşme 20'nci Onaylama veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilmesini takip eden 30 uncu gün yürürlüğe girecektir.
2. 20'nci onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonra, iş bu Sözleşme'yi onaylayan veya katılan her devlet için Sözleşme, kendi onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonraki 30'uncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 28

1. BM Genel Sekreteri, onaylama veya katılma sırasında yapılan çekincelerin metinlerini alacak ve bütün Taraf Devletlere dağıtacaktır.
2. İşbu Sözleşme'nin hedef ve amacına uymayan hiçbir çekinceye müsaade edilmeyecektir.
3. Çekinceler, BM Genel Sekreterine hitaben herhangi bir zamanda yapılacak ihbar ile geri alınabilir. Genel Sekreter bu ihbardan bütün Devletleri haberdar edecektir. Böyle bir ihbar alındığı tarihte geçerli olacaktır.

Madde 29

1. İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında işbu Sözleşme'nin yorum veya uygulanmasından doğan ve müzakere ile çözümlenemeyen herhangi bir uyuşmazlık, birinin talebi ile hakem kuruluna götürülecektir. Taraflar tahkimname talebinden itibaren 6 ay içinde hakem kurulunun teşekkül tarzında anlaşmazlarsa, taraflardan herhangi biri uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanına, Divan Statüsü uyarınca götürebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri işbu Sözleşme'nin imzalanması veya onayı sırasında veya katılma sırasında, kendisini bu maddenin birinci paragrafı ile bağlı saymadığını beyan edebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koymuş olan Taraf Devlet karşısında aynı paragrafla bağlı olmayacaktır.

3. Bu maddenin 2'nci Paragrafına göre çekince koyan her Taraf Devlet, BM Genel Sekreterine ihbarda bulunarak her zaman çekincesini geri alabilir.

Madde 30

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin eşit derecede geçerli olduğu, işbu sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince muhafaza edilecektir.

Yukarıdaki hususları tasdiken, imzaları aşağıda bulunan yetkili temsilciler işbu Sözleşme'yi imzalamışlardır (<http://www.unicef.org/turkey/cedaw>).

5-9 HAZİRAN 2000 TARİHLERİ ARASINDA NEWYORK'TA GERÇEKLEŞTİRİLEN “KADIN 2000: 21.YÜZYIL İÇİN TOPLUMSAL CINSİYET EŞİTLİĞİ, KALKINMA VE BARIŞ” (PEKİN+5) BAŞLIKLİ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL OTURUMUNUN HAZIRLIK DÖNEMİ VE SONUÇLARI HAKKINDA BİLGİ NOTU

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BİRİNCİ DÜNYA KADIN KONFERANSI

Birleşmiş Milletler tarafından 1975 yılında, Mexico City’de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş, bunu takiben Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1975-1985 yılları arasındaki dönem Kadın On Yılı olarak ilan edilmiştir. “Eşitlik, Kalkınma ve Barış” hedeflerine ulaşmayı amaçlayan Kadın On Yılı’nın ana teması “İstihdam, Sağlık ve Eğitim” olarak belirlenmiştir. Meksika Konferansı ve Kadın On Yılı bağlamında yapılan uluslararası ve ulusal çalışmalar sonucunda 127 ülkede eşitlik mekanizmaları kurulmuş Birleşmiş Milletler bünyesinde de Kadının İlerlemesi için Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW) BM Kadın İçin Kalkınma Fonu (UNIFEM) oluşturulmuştur. Kadın konusunda da yaklaşım değişikliği yine bu çalışmalar sonucunda gerçekleşmiş, kadın artık destek ve yardımın nesnesi değil, kalkınmanın temel ve eşit öznesi olarak algılanmaya başlamıştır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKİNCİ DÜNYA KADIN KONFERANSI

On yıllık dönemin ilk yarısındaki gelişmeleri gözden geçirmek için 1980 yılında Kopenhag’da İkinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Burada kadınların durumunun iyileştirilmesi için alınacak önlemleri belirleyen “Hareket Planı” kabul edilmiştir. İkinci Dünya Kadın Konferansının ardından 1979 yılında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) Genel Kurul tarafından kabul edilmiş ve 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılmıştır. CEDAW Sözleşmesi, BM sisteminde Çocuk Hakları Sözleşmesinden sonra en geniş katımlı sözleşme olma özelliğini taşımaktadır ve aralarında Türkiye’nin de bulunduğu yaklaşık 165 ülke tarafından imzalanmıştır. 11 Haziran 1985 tarih ve 3232 sayılı “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine (CEDAW) Katılımın Uygun Bulduğuna Dair Kanun” 1 Temmuz 1985 tarih ve 85/9722 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmış, 14 Ekim 1985 tarih 18898 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe girmiştir ve Türkiye, CEDAW Sözleşmesine taraf devletlerden birisi olmuştur.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÜÇÜNCÜ DÜNYA KADIN KONFERANSI

15-26 Temmuz 1985 tarihlerinde Nairobi’de Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı’nın Başarılarının Gözden Geçirilmesi ve Değerlendirilmesi konusunda Üçüncü Dünya Konferansı gerçekleştirilmiş ve 157 ülkenin resmen temsil edildiği, pek çok hükümetler arası organizasyon ve kuruluşun katıldığı Konferansta “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri” kabul edilmiştir. Üçüncü Dünya Kadın Konferansı kararları bağlamında alınacak önlemler üç kategoride toplanmıştır; kurucu ve yasal adımlar, sosyal katılımı eşitlik, siyasi katılım ve karar almada eşitlik. 1993 yılında ise Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konferansında benimsenen, kadın haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünemez, devredilemez bir parçası olduğunun resmi kabulü Nairobi sonrasındaki dönemin en önemli gelişmelerinden biri olmuştur

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DÖRDÜNCÜ DÜNYA KADIN KONFERANSI

4-15 Eylül 1995 tarihlerinde Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey’in kararıyla Pekin’de bir ‘taahhütler konferansı’ olarak planlanan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. 189 ülke temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen Konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu isimli iki belge kabul edilmiştir. Türkiye, her iki belgeyi de hiçbir çekince koymadan kabul etmiştir. Pekin Deklarasyonu, hükümetleri kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Eylem Platformu ise, kadının güçlendirilmesinin gündemi olarak tanımlanmaktadır. Eylem Platformu kadının özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini ifade etmektedir. Eylem Platformunun uygulanması ve izlenmesinde temel görev hükümetlere verilmiştir ve Platform uyarınca bu görev Birleşmiş Milletler kuruluşları, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar ile sivil toplumun tüm katılımcılarının işbirliği ile yerine getirilecektir. Dördüncü Dünya Kadın Konferansında, Türkiye’nin 2000 yılına kadar çözüm bulmayı taahhüt ettiği dört temel sorun alanı;

-CEDAW Sözleşmesine konulan temel çekincelerin kaldırılması

- Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması
- 2000 yılına kadar kadın okumaz yazmazlığının ortadan kaldırılması
- Anne ve çocuk ölüm oranının %50 oranında azaltılması

PEKİN+5 BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURUL ÖZEL OTURUMU

Dördüncü Dünya Kadın Konferansından bu yana meydana gelen gelişmeleri değerlendirmek ve yeni eylem ve girişimleri belirlemek amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından bir Özel Oturum yapılması kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, 5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında NewYork'ta "Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Özel Oturuma; Kadın, Aile ve Sosyal Hizmetlerden Sorumlu Devlet Bakanı Hasan GEMİCİ'nin başkanlığında, Parlamento'da grubu bulunan siyasi partilerden 5 kadın parlamenter, Parlamentolararası Birlik (PAB) toplantılarına katılmak üzere New York'ta bulunan 5 parlamenter, bürokratlar, akademisyenler, gönüllü kadın kuruluşlarının kendi aralarından seçtikleri 4 temsilci, Birleşmiş Milletler Nezdinde Türkiye Daimi Temsilcisi ve Daimi Temsilcilik yetkililerinden oluşan 23 kişilik bir Resmi Heyetle katılmıştır. (EKI) Resmi Heyetin yanı sıra, Özel Oturum kapsamında gerçekleştirilen sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına gönüllü kadın kuruluşlarından 16 temsilci katılmıştır. 6 Haziran 2000 tarihli oturumda Devlet Bakanı Hasan GEMİCİ heyet başkanı olarak Türkiye adına bir konuşma yapmıştır.

İlk verilere göre, Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu'na 188 ülke ve bu ülkelerden toplam 1500 sivil toplum kuruluşundan 3000 temsilcinin katıldığı bildirilmiştir. Özel Oturuma resmi delegasyonlar ve sivil toplum örgütlerinden toplam 10000 kişi katılmıştır. Birleşmiş Milletler Özel Oturumu süresince, BM kuruluşları ve bazı sivil toplum örgütleri BM binasında 70 adet panel, seminer, sempozyum ve benzeri ve BM binası dışında ise çok sayıda etkinlik düzenlemişlerdir. Özel Oturum sonucunda Siyasi Deklarasyon (Political Declaration) ve Sonuç Belgesi (Outcome Document) kabul edilmiştir.

SİYASİ DEKLARASYON

Hükümetler, 10 maddeden oluşan Siyasi Deklarasyonla, 1976-1985 yıllarının bir özeti niteliğinde olan Nairobi İleriye Dönük Stratejiler ile 1995 Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Planına konulan hedefler ve bu hedeflere bağlılıklarını, ayrıca Pekin Eylem Platformunda yer alan 12 kritik alanda verdikleri taahhütleri teyit etmişlerdir.

Siyasi Deklarasyonla,

Gelişmiş ülkelerin gayri safi milli hasıllarının % 0.7'sini resmi kalkınma yardımlarına (ODA) ayırmaları konusunda daha önce uluslararası platformlarda kabul edilmiş karar yineleni,

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasında Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) tartışılmaz önemi,

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasında sivil toplum kuruluşlarının vazgeçilemez rolü,

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasında erkeğin rolü ve katkısının gerekliliği,

Toplumsal cinsiyet bakış açısının temel politika plan ve programlarına yerleştirilmesinin önemi, vurgulandı;

Kadının insan haklarının tanınması, korunması, geliştirilmesi için uygun ulusal ve uluslararası planda ortamın oluşturulması,

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin ana plan, politikalara yerleştirilmesi ile mümkün kılınacağı, hususlarının altı çizildi;

2005 yılında yeniden bir değerlendirilmenin yapılması,

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kalkınma ve barış temel hedefinin önümüzde durduğu, ifade edildi.

Sonuç Belgesinde ise Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının tam olarak ve hızlı bir biçimde hayata geçirilmesini sağlayacak eylem ve girişimler yer almaktadır. NewYork'ta kabul edilen bu belgeler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının yerini alacak yeni belgeler olmayıp, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının hızla hayata geçirilmesini sağlayacak rehber belgeler niteliğindedir.

SONUÇ BELGESİ

Sonuç Belgesi dört bölümden oluşmaktadır;

- Birinci bölümde temel kavramlar,
- İkinci bölümde 1995 den bu yana 12 kritik sorun alanında elde edilen kazanım ve karşılaşılan engeller,

- Üçüncü bölümde 1995 yılından bu yana dünyada meydana gelen değişimlerin kadının yaşamına etkileri,
- Dördüncü bölümde geleceğe yönelik eylem ve girişimler yer almaktadır.

Ana hatları ile belge, özel alan, kamusal alan ile ulusal ve uluslararası düzeyde kadının hayatını etkileyen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmelerin değerlendirilip, karşılaşılan sorunları ortadan kaldıracak eylem ve girişimlerin tespiti ve çözüm önerilerini kapsamaktadır.

SONUÇ BELGESİNİN İKİNCİ BÖLÜMÜ (12 KRİTİK SORUN ALANI)

Sonuç Belgesinde 12 kritik alana ilişkin değerlendirmeler, kazanımlar ve karşılaşılan engeller bazında özetle şöyledir;

KADIN VE YOKSULLUK

Bu sorun alanında, yoksulluğun toplumsal cinsiyet boyutu olduğu gerçeğinin yetkili makamlarca giderek artan bir şekilde kabulü, yoksulluğun ortadan kaldırılmasının temel şartlarından birinin kadın erkek eşitliğinin sağlanması olduğuna ilişkin görüşün giderek daha çok taraftar toplaması, küçük girişimcilik projelerinin yaygınlaştırılması, politika tasarımlarında reisi kadın olan hanelerin özel ihtiyaçlarının göz önüne alınmaya başlanması gibi kazanımlar sağlanmıştır. Dahası, yoksulluğun ortadan kaldırılmasında, ikili bir yaklaşım giderek artan bir şekilde benimsenmiştir. Bu yaklaşım istihdam artırıcı ve gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi yanında kadına eğitim ve sağlık gibi temel sosyal hizmetlere erişim olanağının daha fazla tanınmasına ilişkin önlemleri öngörmektedir. Buna rağmen yoksulluk, ülkeler arasında ve ülkeler içinde gelir uçurumlarının artması, gelişmekte olan ülkelerin yüksek dış borçları ve yüksek askeri harcamaları, gelişmiş ülkelerin gayri-safi milli hasıllarından ayırmayı taahhüt ettikleri (yüzde 0.7) bölümleri resmi kalkınma yardımlarına tahsis etme konusundaki isteksizlikleri, ekonomik kararların alınmasında kadın ve erkekler arasındaki yetki paylaşımında eşitsizlik, ücretlendirilmeyen çalışma biçimlerinin cinsler arasında eşitsiz dağılımı, kadın girişimcilere yeterli teknolojik ve mali destekler verilememesi, toprak, kredi ve istihdam başta olmak üzere sermayeye ulaşımı ve onun üzerindeki kontrol konusunda kadınlar ile erkekler arasında eşitsizliğin sürüyor oluşu, bazı zararlı gelenek ve görenekler yüzünden kadının ekonomik kapasitesini gerçekleştirememesi gibi sorunlar yoksulluğun ortadan kaldırılamamasına ve hatta derinleşmesine neden olmaya devam etmektedir.

KADIN VE EĞİTİM

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması için kadının eğitilmesi gerekliliği konusundaki artan bilinçlenme ve buna bağlı kazanımlar, özel olarak korunmaya muhtaç kadın gruplarına yönelik alternatif eğitim ve formasyon (training) programlarındaki artışa rağmen, eğitim ve formasyon alanında güçlü bir siyasi iradenin var olmaması ve/veya eksikliği, kaynak yetersizliği, altyapı sorunları gibi nedenlerle hedeflere ulaşılması henüz başarılammıştır. Diğer taraftan ders kitaplarındaki ayrımcı kalıplar, olumsuz kadın klişeleri, çocuk bakımının erkekler ve devletle bölüşülememesi ve bazı geleneksel tutum ve davranışlar hala kadının eğitimi ve formasyon kazanımı önünde engel teşkil etmektedir. Bazı ülkelerde yapısal uyum politikalarının doğru formüle edilememesi ve/veya uygulamasındaki aksaklıklar eğitim sektörü üzerine olumsuz sonuçlar yaratmıştır. Ayrıca, kadının yüksek öğrenim kurumlarına devam edebilmesi ile istihdam piyasası dinamikleri arasındaki yakın ilişkinin yeterince iyi anlaşılabilmesi da konuya daha çok önem verilmesi önünde engel oluşturmaya devam etmektedir.

KADIN VE SAĞLIK

Bu sorun alanında, kadın sağlığına tüm boyutları ile ve kadının hayatının tüm safhaları kapsamak üzere özel önem verilmesi gerektiğine ilişkin görüş politika yapıcılar ve planlamacılar tarafından giderek daha çok kabul görmeye başlamıştır. Kadının yaşam süresi bir çok ülkede artmış, aile planlaması ve korunma araçlarının kullanımı konusunda erkeğin sorumluluğunun da bulunduğu kabul eden bakış açısı giderek daha çok taraftar toplamış, cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilinçlenme artmış olmasına rağmen, istenmeyen gebeliklerden kurtulma kürtajın sağlıklı ve ulaşılabilir olmasını yasaklayan yasal düzenlemelerin ayıklanması, kadının farklı ihtiyaçlarına cevap verecek bir sağlık sisteminin oluşturulması, bazı zararlı gelenek ve göreneklerin (kadın sünneti ve benzeri uygulamalar) ortadan kaldırılması temel sorun alanları olarak kalmıştır. Sağlığın kadının yaşamının tüm evrelerini kapsayacak şekilde geliştirilmesinin gerekliliği, cinsel sağlık ve üreme sağlığı dahil olmak üzere fiziksel ve zihinsel sağlığın, yetersiz kaynak, yasal olmayan kürtaj, kürtaj sonrası sağlık hizmetlerinin yokluğu, cinsel sağlık ve üreme sağlığının sadece kadının sorumluluğu olduğunun düşünülmesinin önüne geçilmesi gibi konularda gerekli önlemlerin alınması, koruyucu sağlık hizmetinin ihmal edilmemesi ve bu kapsamda üreme haklarının tam olarak gerçekleştirilmesi, sağlıklı şartlarda kürtaj için gerekli önlemlerin alınması metinde yer alan konulardır.

KADIN VE ŞİDDET

Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddet ister kamusal alanda ister özel alanda gerçekleşsin kadının insan hakları ihlali olarak kabul görmektedir. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddetin devlet tarafından veya herhangi bir resmi kurum ve kuruluşu tarafından uygulanması durumu da kadınların ve kız çocuklarının insan hakları ihlali olarak kabul görmektedir. Dolayısıyla, şiddet ister özel alanda ister kamusal alanda gerçekleşsin bunu ortadan kaldırmaya yönelik pek çok yasal ve idari önlem alınmaktadır. Bu sorunu çözmek üzere, bazı ülkeler koruyucu yasal düzenlemeler geliştirmişlerdir. Şiddeti ortadan kaldırmak üzere çok disiplinli, kapsamlı programlar da geliştirilmiş bulunmaktadır. Tüm bunlara rağmen, kadın ve kız çocukları şiddete kurbanı olmaya devam etmektedirler. Şiddet uygulayanlara yönelik rehabilite programlarının eksikliği ve şiddet konusunda veri eksikliği, sosyo-kültürel değerler nedeniyle aile içindeki her tür şiddetin görünmez halde kalmaya devam etmesi, kadının fiziksel, psikolojik, cinsel şiddete maruz bırakılmaktadır. Evlilik içi tecavüz, kız çocuklarının cinsel istismarı, başlık parasına bağlı ölümler, kız çocuklarının sünneti bu şiddet türü içinde sayılabilir. Ayrıca, küreselleşme ve yeni teknolojiler kadın ve kız çocuğu ticaretini artırmıştır.

KADIN VE SİLAHLI ÇATIŞMALAR

Son zamanlarda, silahlı çatışmaların kadın ve çocuklar üzerindeki yıkıcı etkisi konusunda uluslararası planda anlayış birliği sağlanmıştır. Silahlı çatışmalar ve diğer çatışmaların, işgallerin, terörizmin kadının ilerlemesi önündeki ana engellerden birisi olduğu kabul görmektedir. Silahlı çatışmalar reisi kadın olan hane halkı sayısını ve genelde yoksulluğu özeldede kadın yoksulluğunu artırmaktadır. Buna karşın, tecavüz, cinsel kölelik, zorla fahişelik yaptırma, zorla hamileliği sürdürme ve kısırlaştırma artık savaş suçu diğer bir deyişle insanlığa karşı suç sayılmaktadır. Dahası, silahlı çatışmaların çözümünde kadınların tam ve eşit olarak yer almasının önemi vurgulanmakta, ayrıca göçmen kadın sorunu yeni bir sorun alanı olarak kabul edilmekte ve insani yardımlarda kadının durumunun farklılığının göz önüne alınarak kadına özel insani yardımların öneminin altı çizilmektedir.

KADIN VE EKONOMİ

Son zamanlarda özellikle bazı ülkelerde kadın istihdamında önemli artışlar kaydedilmiş, kadınlara aile ve iş yaşamını uyumlaştırabilmeleri için çeşitli olanaklar sunulmuş, çocuk bakımı olanakları artırılmış olmasına rağmen, makro-ekonomik politikalarda toplumsal cinsiyet bakış açısı eksikliği giderilememiş, eşit değerdeki işe eşit ücret hedefine

ulaşılamamış, işe alma ve yükselmede kadının hamileliği vb. faktörler ayrımcı uygulamalara dayanak teşkil etmeye devam etmiş, kadınların işyerinde cinsel taciz nesnesi olarak görülmesi sıklıkla karşılaşılan bir durum olmaktan çıkarılamamıştır. Dahası, kadınların miras ve mülkiyet hakkı bir çok ülkede ulusal yasalarda yer almamaktadır. Kadınların makro-ekonomik politikaların belirlenmesinde söz sahibi olamamaları bir sorun alanı olarak kalmış, sosyal güvenlikten yoksun kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması ve aile sorumluluklarının devlet ve erkeklerle paylaşımında önemli bir gelişme kaydedilememiştir. Kadının sosyal rolleri sonucunda ürettiği ücretsiz emeğinin ücretlendirilmesi de henüz başarılamamış hedefler arasında yer almaktadır.

KARAR ALMA MEKANİZMALARINDA KADIN

Ulusal ve uluslararası düzeylerde kadının temsil oranının düşük olması, yasalarla uygulamaların farklılığı, geleneksel roller nedeniyle kadınların karar alma mekanizmalarında eşit bir şekilde yer alamaması sorun alanları olmaya devam etmekte buna karşın, bir çok ülkede kurulan ulusal mekanizmalar ve karar alıcı pozisyonlardaki kadınların arasında gelişen işbirlikleri sürdürülmektedir. Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi sonucunda bu alanda önemli aşamalar kaydedildiği belirtilmektedir. Karar alma mekanizmalarında yer alan kadınların sayısını artırmaya yönelik uluslararası, ulusal işbirlikleri ve sivil toplum örgütlerinin yadsınamaz katkıları ile kadınların karar alma mekanizmalarına tam ve eşit katılımı konusunda oldukça önemli bir mesafe kaydedilmiş olmasına rağmen, kadınların özellikle aile içindeki geleneksel rolleri, mali açıdan güçsüzlükleri karar alma mekanizmalarında yer almalarını engellemektedir.

ULUSAL MEKANİZMALAR

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamanın bir aracı olarak kurulan ulusal mekanizmalar son zamanlarda giderek artan bir şekilde devlet örgütlenmesi içinde meşruiyet kazanmaktadır. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin tüm plan ve politikalara yerleştirilmesi giderek daha çok kabul görmekte ve daha geniş uygulama alanı bulmaktadır. Bu mekanizmaların mali açıdan güçsüzlüklerine rağmen insan kaynaklarının geliştirilmesine ve cinsiyet ayrımlı veri toplanmasına katkıları yadsınamaz. Buna karşın, pek çok ülkede siyasi iradenin tam olarak tecelli edememesi ve insan gücü ve mali kaynakların yetersizliği ulusal mekanizmaların güçlenmesi önünde temel engelleri oluşturmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra, bir çok ülkede, ulusal öncelikler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilk sıraları

alamaması, devlet yapılanmasında eşitlik konusunun hala marjinal bir konu olarak algılanması, otorite zafiyeti, ve sivil toplum örgütleri ile güçlü bağların kurulamaması ulusal mekanizmaların güçlenmesini engelleyen faktörler olarak varlığını sürdürmektedir.

KADININ İNSAN HAKLARI

Son yıllarda evlilik, aile ilişkileri, her türlü şiddet, mülkiyet ve miras hakları, siyasi haklar ve çalışma haklarını düzenleyen yasalar başta olmak üzere medeni yasalarda, ceza yasalarında, ve diğer yasalarda ayrımcılık içeren maddelerin ayıklanması doğrultusunda pek çok ülkede yasal reformların yapılması, ayrımcılık içeren yasa çıkarma yasağı, kadının insan haklarının tam olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak uygun ortamın yaratılması amacıyla oluşturulan politikalar, yine kadının insan haklarının tam olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak uygulama ve izleme mekanizmalarının kurulması veya varolanların güçlendirilmesi, yasal okuryazarlık kampanyaları ve bilinç yükseltme çalışmaları, CEDAW Sözleşmesine taraf olan ülkelerin sayısının 165'e ulaşması, ve bu Sözleşmeye ek İhtiyari Protokol'ün ülkelerin imza ve onayına açılması (Mart 2000 tarihi itibariyle Protokolü 33 ülke imzalamış bulunmaktadır), Gönüllü kadın kuruluşlarının kadınların insan haklarının tanınması korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda gösterdikleri çabalar, Uluslararası Ceza Mahkemesine temel teşkil eden Roma Anlaşmasının toplumsal cinsiyet perspektifi ile hazırlanması ve Birleşmiş Milletler bünyesinde İnsan Hakları Komitesi ve İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin yaptığı çalışmalar kadın ve kız çocuklarının insan hakları konusunda elde edilen kazanımların başlıcalarını oluşturmaktadır. Buna karşın ırkçılık , ırk ayrımcılığı, ve benzeri faktörler başta olmak üzere her tür ayrımcılık kadının insan haklarını tam olarak kullanması önünde engel teşkil etmeye devam etmektedir. CEDAW Sözleşmesinin tüm ülkeler tarafından onaylanması hedefine ulaşamamıştır. CEDAW Sözleşmesine ek Protokol'ün tüm ülkeler tarafından kabulü ve onaylanmasının sağlanması gerekmektedir. Yasalar ve uygulamalar arasındaki farklılık hala eşitlik önündeki temel engellerden biridir. Yasal okur yazarlık oranı pek çok ülkede son derece düşüktür. Kadın ve kız çocuklarının üreme hakları hala tam olarak tanınmamaktadır. Çok sayıda kadın, ırk, dil, din, etnik köken, kültür, cinsel tercih, özürllülük, sosyo-ekonomik sınıf, göçmenlik, yerinden edilmiş ve sığınmacı statüleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaktadır.

KADIN VE MEDYA

Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kadın iletişim ağlarının kurulmuş olması, iletişim ve bilişim teknolojilerinin gelişiminin kadınların bilişim ve iletişim olanaklarını artırması,

kadınlar tarafından çok sayıda medya organı kurulmuş ve işletilmekte olması ve bu kuruluşların medyada pozitif kadın imajı yaratılmasına katkıda bulunmaları, bu çerçevede rehberlerin ve gönüllü moral kodlarının benimsenmesine rağmen, kadının medyada negatif ve onur kırıcı tanıtımı tam olarak engellenememektedir. Kadını aşağılayan ve şiddet unsurları içeren pornografik materyal hala sıkça kullanılmaktadır. Kadın klişeleri geçerliliğini sürdürmektedir. Yoksulluk, olanaksızlık, bilgisayar eğitiminden yoksunluk ve diğer nedenlerle kadınların internete ulaşmaları sınırlı kalmaktadır.

KADIN VE ÇEVRE

Bazı ulusal çevre politikaları ve programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilebilmiş olması, toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir kalkınma ve çevrenin korunması arasındaki yakın bağlantının resmi düzeyde kabul görmesi, ve çevre konusunda kadınların geleneksel olarak sahip oldukları bilgilerin bir çok çevre koruma ve geliştirme projesine entegre edilmesine rağmen, kadınların karşılaştıkları çevresel riskler, konusunda hala belli bir bilinç düzeyine ulaşılabilmiş değildir. Çevre konusundaki kararlara kadınlar hala tam ve eşit bir şekilde katılamamaktadır, çevre sorunlarının kadın ve erkek üzerindeki farklı etkilerini saptayacak sınırlı sayıda araştırma vardır ve çevre politikaları hala toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden uzak hazırlanmaktadır.

KIZ COCUKLARI

Toplumsal cinsiyet duyarlı okul ortamının yaratılmasında bir ölçüye kadar başarılı çalışmalar yapılmıştır. Altyapının güçlendirilmesi, okullaşma oranlarının artışı ve eğitim sisteminde kalma sürelerinin uzaması, ergen hamileliği ve ergen yaşta anne olanlara destek hizmetlerinin sağlanması, yaygın eğitim olanaklarının artırılması kız çocuklarının eğitimi alanındaki temel kazanımlardan bazılarıdır. Kız çocuklarının genel sağlığına ve cinsel ve üreme sağlığına daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Son yıllarda, kız çocuklarının cinsel hakları ve üreme hakları daha çok ülke tarafından tanınmaya başlamıştır. Kız çocuklarının sünneti ile kadın ve kız çocuk ticaretinin yasaklanmasına doğru bir yönelim vardır. Bu konudaki son gelişme, silahlı çatışmalar katılan çocuklar, çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi konularındaki Çocuk Hakları Sözleşmesine ek Protokollerin kabulüdür.

Yoksulluk ve kalıp değer yargıları nedeniyle kız çocuklarının daha özensiz beslenmesi, sağlık hizmetlerine ulaşamamaları, onlara ağır ev sorumlulukları verilmesi, okula göndermede tercihin erkek çocuklar lehine kullanılması gibi nedenler kız çocuklarının,

bağımsız kendine yeterli bireyler olarak yetişmelerini engellemektedir. Kız çocuklarının eğitimine, sağlığına yeterli kaynağın ayrılamaması da bir diğer sorun alanıdır. Yine, yoksulluk, aileden destek görememek, cinsel istismara ve şiddete maruz kalmak, kız çocuklarının çoğu kez istenmeyen hamileliği, HIV/AIDS'e gibi bulaşıcı hastalıklarla sonuçlanmaktadır. Kız çocuklarının cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusunda bilgilendirilmelerinde hala büyük eksiklikler vardır. Ayrıca, kız çocuklarının ticaretinin artmaya devam etmesi tespit edilen sorunlardandır.

SONUÇ BELGESİNİN ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜ

Bu bölümde son beş yılda dünyada meydana gelen değişikliklerin kadın yaşamı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Sözü edilen bölümde ana hatları ile,

Küreselleşmenin kadınlar için yeni iş ve bilgi kaynaklarına erişimde kolaylık gibi olanaklar sağlaması yanında yeni sorunlar yarattığı; serbest ticaret, mali fonların akışkanlığının artması ve özelleştirme politikalarının benimsenmesinin kamu harcamalarında kısıtlamalara neden olduğu, bunların da kadınların hayatını olumsuz yönde etkilediği ve gelir eşitsizliklerini artırdığı; küreselleşmenin bir sonucu olan kayıt dışı ekonominin kadınların az ücretle ve sosyal güvenceden yoksun işlerde yığılmalarına neden olduğu,

Uluslararası bağımlılığın artması ile dışsal faktörlerden, örneğin yaşanan mali krizlerden tüm ülkelerin ekonomik istikrarının ve kalkınma beklentilerinin etkilendiği, dolayısıyla kadınların yüklerinin son derece arttığı, bu durumun ayrıca sosyal güvenlik ve diğer sosyal refah harcamalarının devletlerden hane halklarına kaymasına neden olduğu, öte yandan anılan durumun mevcut kaynakların etkin ve verimli kullanılması yönünde yaratıcılığı da geliştirdiği,

Küreselleşme ve yapısal uyum politikalarının yoksulluğun kadınlaşması olgusunu beraberinde getirdiği,

Artan dış borç yükünün insan merkezli kalkınmanın başarılması ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaları sekteye uğrattığı,

Ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde kadın işsizliğinin arttığı,

Küreselleşmenin bilgi temelli toplumların yapılanmasını hızlandırdığı, bilgi toplumunda yer alabilen kadınlar için yeni olanaklar yarattığı, ancak bir çok kadının bilgiye ve yeni teknolojilere erişiminde sorunların olduğu,

Küreselleşme sonucunda işgücünün dolaşımının değiştiği ve bunun kadınların ve kız çocuklarının ekonomik istismara açık hale getirdiği, eğlence sektöründe kadın ve kız çocuklarının cinsel istismarını arttırdığı,

Sivil toplum örgütlerinin güçlendiği ve söz konusu örgütlerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında oynadıkları rolün öneminin kavrandığı,

Kadınların yaşam sürelerindeki artış nedeniyle dul kadınların sayısının arttığı ve onların ihtiyaçlarına cevap verecek mekanizmaların henüz kurulamadığı,

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde HIV/AIDS'in hızla yayılmasının kadınların hayatını mahvettiği,

Kadınlar arasında madde bağımlılığının arttığı, tütün kullanımında önemli artışlar gözlemlendiği,

Doğal felaketlerden kadınların ve çocukların daha da olumsuz etkilendiği ve bunları gidermek için duyarlı programların geliştirilmesi gerektiği,

Kadın emeğinin ekonomik açıdan görünür hale getirilmesi gerektiği tespitleri yapılmıştır.

SONUÇ BELGESİNİN DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜ

Sonuç Belgesinin son bölümünde, yukarıdaki bölümlerde yapılan saptamalar doğrultusunda ulusal, uluslararası ve ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılacak eylem ve girişimler sıralanmaktadır. Bu bölümde hemen hemen tüm konulara ve sorun alanlarına değinilmiştir.

Sonuç Belgesinin Dördüncü bölümünün ilk kısmı şemsiye paragraflardan (42-55) oluşmaktadır. Bu paragraflarda özetle;

Hükümetlerin geleceğe yönelik eylem ve girişimler konusundaki taahhütleri,

Pekin Eylem Platformunu tam ve hızlı bir şekilde hayata geçirmek için, tüm insan haklarının–kalkınma, medeni, kültürel, ekonomik, siyasi ve sosyal haklar dahil- tam olarak tanınması, korunması ve geliştirilmesinin gereği, bunun toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmada temel unsur olması, ve bu hakların evrensel bölünemez bir bütün olarak anlaşılması,

Pekin Eylem Platformunu tam olarak ve hızlı bir şekilde hayata geçirmek için hükümetler tarafından gösterilen çabalara, BM kuruluşları, ulusal, uluslararası kurum ve kuruluşlar –sivil toplum örgütleri dahil- tarafından destek verilmesi ve uygun durumlarda sözü edilen kuruluşlar tarafından tamamlayıcı programlar hazırlanması için çağrıda bulunulması,

Hükümetler ve hükümetler arası kuruluşlar tarafından, sivil toplum örgütlerinin Pekin Eylem Platformunun tam olarak ve hızlı bir şekilde hayata geçirilmesindeki katkıları ve tamamlayıcı rollerinin tanınması ve bunlar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi,

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin tüm tarafların ilişkilerini yeniden gözden geçirmesi ve kurgulamasına bağlı olduğu, bunun da ancak kadının eşitlik temelinde sosyal hayatın tüm alanlarında yer alması ile mümkün olabileceği,

Kadınların ve erkeklerin, kız çocuklarının ve erkek çocuklarının eşit haklar, sorumluluklar, fırsat ve olanaklarla donatılması gereği,

Ortak kalkınma gündeminin kurucu unsurunun toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi olmasının gerekliliği,

Kadınların ve kız çocuklarının eğitim hakkını ve mümkün olan en üst seviyede fiziksel ve zihinsel sağlık standartlarına ulaşabilmelerini garanti altına almak için eğitime, sağlık ve sosyal hizmetlere eşit erişimi sağlayacak çabaların artırılması gereği,

Çevrenin korunmasında temel gıdaların üreticisi ve doğal kaynakların kullanıcısı olarak kadının geleneksel bilgi birikiminin tanınması ve önceliklerine yer verilmesi,

Medeniyetler arasında ve içinde farklılıklara ve diyaloglara saygı temelini güçlendirecek önlemlerin alınması,

Tüm düzeylerde siyasi iradenin tecellisi ve kararlılığın, eylem yönelimli politikalara toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını yerleştirmek bakımından ön koşul olması,

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmanın önündeki en önemli engelin -dayak ve diğer ev içi şiddet türleri,cinsel istismar, cinsel kölelik, kadın ve çocuk ticareti, zorla fahişelik yaptırma, cinsel taciz; ırkçılık, ırk ayrımcılığı, etnik temizlik, silahlı çatışmalar, işgal,dini ve din karşıtı aşırılıklar ve terörizm gibi kültürel önyargılardan kaynaklanan şiddet türleri dahil olmak üzere-kadınlara karşı şiddet olduğu,

Kadının ailedeki rolünün önemi, farklı sistemlerde farklı aile yapılarının olabileceği, bu ailelerin üyelerinin hak, ödev ve sorumluluklarına saygı duyulması gereği,

Ulusal mekanizmaların kurulabilmesi ve var olanların güçlendirilebilmesi için siyasi iradenin, insan ve mali kaynakların var olması gereği,

Kadının kapasitesini tam olarak gerçekleştirmesini sağlayacak destek programların geleneksel eşitlik politikaları unsurları yanında, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini ana alanlara yerleştirmeye yönelik unsurları da barındıracak şekilde tasarımı,

Özürlü kadın ve kız çocuklarının ihtiyaçlarına cevap verecek çözümlerin aranması gereği,

Toplumsal cinsiyet ayrımlı verilerin toplanması, araştırmaların sayısının artırılması,

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşmak amacıyla eşitlik alanına yeterli beşeri ve mali kaynak ayrılması, bütçelerin tasarımı, uygulaması ve denetiminde bu konuya özel önem ve öncelik verilmesi,

Yoksulluğun kadın üzerinde artarak devam eden olumsuz etkilerini gidermek amacıyla bütünlüklü makro-ekonomik ve sosyal programların hazırlanması için var olan programların toplumsal cinsiyet bakış açısı ile gözden geçirilmesi, yeni programların tasarımına toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi, gibi hususlar yer almaktadır.

Geleceğe yönelik eylem ve girişimler yukarıda belirtilen kavram, tespit ve değerlendirmeler uyarınca tasarlanmıştır. Bunları tek, tek özetlemek mümkün olmayacağından aşağıda sadece Pekin Eylem Platformunun ilerisinde olan düzenlemelerden ve Türkiye tarafından teklif edilip kabul edilerek Sonuç Belgesinde yer alan önerilerden bahsedilecektir.

SONUÇ BELGESİNDE PEKİN EYLEM PLATFORMUNUN İLERİSİNDE BULUNAN DÜZENLEMELER

ŞİDDET

Erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetleri, başlık parasının ödeyememekten kaynaklanan şiddet ve evlilik içi tecavüzün kadınlara karşı şiddet kapsamında yer alması ve bunları ortadan kaldıracak kapsamlı önlemler paketinin belgede yer alması.(103 c, 103d,130a)

SİYASİ KATILIM VE GÜÇLENME

Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının tasarımı, geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesine yönelik irade beyanın belgede yer alması. (Paragraf 117 a bis)

SAĞLIK

Ana ölümlerinin sağlık sektörünü öncelikleri arasına konulması, erkeklerin güvenli cinsellik yaşayabilmelerine yönelik eğitim programlarının gerekliliği, sıtma ve benzeri hastalıkların toplumsal cinsiyet boyutunun tanınması, kadının sağlık hizmetine ulaşımı üzerindeki etkileri de ölçebilecek bir sağlık reformu gereği gibi hususların sonuç belgesinde yer alması. (Paragraf 107a, 107 a bis, 107g quarter, 115d)

KÜRESELLEŞME

Küreselleşmenin kadın üzerindeki olumsuz etkilerinin tanınması ve sosyal güvenlik sistemine kadının eşit girişinin sağlanmasına yönelik önlemlerin sonuç belgesinde yer alması

ve kadınların makro-ekonomik karar mekanizmalarında yer almasının öngörülmesi.(Paragraf 110a, 118k,125g)

EKONOMİ

Miras edinme hakkı, mülkiyet hakkı, sağlıklı ve güvenli konut sistemine tam ve eşit erişimi, toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme, istihdam alanında İLO Sözleşmelerini imzalanıp hayata geçirilmesine yönelik önlemlerin sonuç belgesinde yer alması (30,102k,109a,135d, 127b)

İNSAN HAKLARI

İhtiyari Protokol'ün imzalanıp onaylanmasına yönelik tavsiyelerin, sığınmacılara yönelik tutumlarda cinsiyet bazında ayrımcılık yapılmaması ve kadın ve çocuk sığınmacıların özel ihtiyaçlarına cevap verecek programların geliştirilmesi gereği, göçmen kadınlar ve erkekler arasında ayırım yapmama prensibi, yerli kadınların özel ihtiyaçları olabileceğinin tanınması gibi hususların sonuç belgesinde yer alması (paragraf 102g, 102l,103e ve g,128h,132b)

ÖZEL OTURUM HAZIRLIK ÇALIŞMALARI VE ÖZEL OTURUMA TÜRKİYE'NİN KATILIMI

Türkiye Özel Oturum hazırlık çalışmalarının tüm aşamalarında aktif bir biçimde yer almış, Özel Oturuma da geniş bir heyetle katılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış konularındaki görüşlerini ve tezlerini başarılı bir şekilde sunmuş ve savunmuştur.

Bilindiği üzere, Özel Oturum hazırlık çalışmaları 1998 yılına dek uzanmaktadır. 1998 yılı sonlarında, tüm ülkelerden Sonuç Belgesine temel teşkil edecek görüşlerini Birleşmiş Milletler Kadının İlerlemesi Bölümü tarafından hazırlanan soru formu formatına uygun olarak hazırlayıp göndermeleri istenmiş ve Mayıs 1999'a kadar ülkelere süre verilmiştir. Türkiye bu kapsamda soru formuna yanıtını Mayıs 1999'da BM Kadının İlerlemesi Bölümüne göndermiş, BM ilgilerinden alınan bilgiye göre gönderilen metin örnek metin olarak seçilmiştir.

Türkiye, yine Özel Oturum hazırlıkları kapsamında BM Kadının Statüsü Komisyonu 43. Dönem çalışmalarına Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdür Vekili Şenay Eser, Bakan Danışmanı Dr. Selma Acuner, Genel Müdür Yardımcısı Vekili Nevin Şenol, Prof. Dr. Ayşe Akın'dan oluşan bir heyetle katılmış, bu çalışmaların Özel Oturum hazırlıklarına ayrılan üçüncü haftasında da görüşmelere aktif bir şekilde yer almış, 1995 yılından sonra kurulan

NGO'ların (Sivil Toplum Örgütleri) Özel Oturuma katılablmesinin teminini ısrarla talep etmiştir. O tarihte kabul görmeyen bu önerimiz daha sonra kabul görmüş ve bilindiği üzere, örnek teşkil etmemek kaydıyla, Pekin Konferansı sonrasında kurulan tüm NGO'lara Özel oturuma katılablme olanağı verilmiştir.

19-21 Ocak tarihleri arasında Sonuç Belgesine bölgesel girdi sağlamayı amaçlayan BM Avrupa Ekonomik Komisyonu Bölgesel Hazırlık toplantısına Türkiye'den geniş bir heyet katılmıştır.

Şubat 2000 tarihinde BM Kadının Statüsü Komisyonu tüm üye ülkelere Sonuç Belgesinin ilk taslağını göndermiş ve görüş ve önerilerin talep etmiştir. Bu çerçevede hazırlanan öneriler BM ilgili birimine gönderilmiştir.

TÜRKİYE TARAFINDAN TEKLİF EDİLİP KABUL EDİLEREK SONUÇ BELGESİNDE YER ALAN ÖNERİLER

Türkiye, Özel Oturum hazırlıkları süresince ve Özel Oturum sırasında kendi tezlerini savunmuştur. Türkiye'nin belgeye ilişkin önerilerini ve katkıları hazırlar ve savunurken temel aldığı kriterler, belgenin Pekin Eylem Platformunun gerisinde bir metin olmamasını sağlamak ve mümkün olduğu ölçüde belgeyi Pekin Eylem Platformunun ilerisine taşımak olmuştur. Bu konuda başarılı olunduğunun göstergesi, NGO'lar tarafından hazırlanan Pekin'in ilerisindeki düzenlemelere ilişkin listede yer alan konulardan en az üçünün Türkiye'nin önerisi olmasıdır. Türkiye tüm çalışmalarda ulusal ve uluslararası düzlemde sivil toplum örgütlerinin katkı ve katılımlarına açık bir tutum sergilemiş ve son olarak da NGO'ların kendi aralarından seçtikleri dört temsilcinin Resmi Heyette yer almaları ve Türkiye adına görüşmelerde başarılı ve aktif bir tutum sergilemeleri ile devlet sivil toplum işbirliğinin güzel bir örneğini sergilemiştir.

TÜRKİYE'NİN SONUÇ BELGESİNDE YER ALAN ÖNERİLERİ (Temel konular itibariyle)

Toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmek üzere kısa ve uzun vadeli, zaman sınırlı hedeflerin konulması (Paragraf 54,100a,126b)

Siyasi iradenin tam olarak gerçekleştirilebilmesinin sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yeterli insan gücü ve mali kaynağın tahsisi (Paragraf 6, 7,19,23,49,101d, 102k,109b,107g,127h)

Ulusal mekanizmalardaki sorunların çözümüne ilişkin önlemlerin alınması, bu mekanizmalar yeterli ödenek ve insan kaynağı tahsisi, ulusal mekanizmaların toplumsal

cinsiyet eşitliğinin gerçekleştirilmesinde katalizör rolü, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kurumsal kapasitenin oluşturulması (Paragraf 52,55,112b,112c,120a),

Kadın erkek eşitliği bakış açısının tüm ana plan, program ve politikalar yerleştirilmesi (Paragraf 3, 102l,109aa,109a,112c, 121f),

Kadınların karar alma mekanizmalarında eşit bir şekilde yer alamamasının önündeki engellerin kaldırılması, devletin sorumlu olması (accountability) kadınların mikro ve makro-ekonomik kararlara tam ve eşit katılımı ve bu politikaların toplumsal cinsiyet bakış açısı ile tasarımı gözden geçirilmesi (Paragraf 17,49, 55 bis, 109, 109aa,121f,127h)

Kota uygulamaları ve diğer araçlarla olumlu ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi girişimleri (Paragraf 16,17,100a, 117a bis),

Kadınların tam ve eşit olarak kaynaklara erişimi ve kaynakları kontrol edebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması (Paragraf:5, 14,15,109b,110a bis)

Kadının sosyal rolleri sonucunda yarattığı ücretsiz emeğinin ücretlendirilmesi konusunda gerekli önlemlerin alınması (Paragraf 14,15,100e,118b bis),

Kayıt dışı ekonomide ve tarımda çalışan kadınların iş koşullarının düzeltilmesi ve sosyal güvenceye kavuşturulması, yoksulluğun önlenmesi yönünde gerekli önlemlerin alınması (Paragraf 4,46, 55 bis),

Kadın eğitimi ve yetişkin kadın eğitimi (yasal okur yazarlık dahil) (Paragraf 9,100e, 114a, 118c, 128i),

Erken ve zorla evlendirme ile namus cinayetlerinin kadına karşı şiddet kapsamında yer alması (Paragraf 10,11,130a),

Evlilik içi tecavüzün kadınlara yönelik şiddet türleri arasında yer alması, kadınlara karşı şiddetin önlenmesi konusuna yeterli kaynak ayrılmaması, kadınlara karşı şiddeti engellemek amacıyla eğitim programları dahil gerekli önlemlerin alınması, şiddet uygulayanların yasal kovuşturmayla uğramasına yönelik koruyucu önlemlerin geliştirilmesi, kadına yönelik şiddet konusunda eğitim (Paragraf 10, 11,51, 103a,103d,130e,130g)

Kapsamlı bir sağlık reformu, sağlık sisteminin tedavi bakımla sınırlandırılmaksızın koruyucu hizmetleri de kapsamı, sağlık çalışanlarının eğitimi istenmeyen gebeliklerin uygun şartlarda sağlıklı koşullarda sonlandırılması (kürtaj) ve sağlıklı kürtajın önlenmesine dair gerekli önlemlerin alınması, (Paragraf 46bis, 103h,107g, 107gbis,107 g ter, 107g quarter,107i, 115a,115d),

Sivil Toplum Örgütlerinin (gönüllü kadın kuruluşlarının) kadının insan haklarının tanınması korunması ve geliştirilmesi ve diğer alanlarındaki önemli rolleri ve bunların sayısal ve mali açıdan güçlendirilmeleri gereği (Paragraf 20,43 bis,120b),

Bazı zararlı gelenek ve göreneklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme doğrultusunda yapılan çalışmalarda olumsuz bir unsur olması nedeniyle etkinliğinin kırılması, (Paragraf:5,7, 103d,128e)

(<http://www.tuik.gov.tr/tkba/pekin>).

ANKET FORMU

Bu anket, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı tarafından “Aile İçi Şiddet” konusunu araştırmak üzere düzenlenmiştir. Başka bir amaçla kullanılmayacaktır.

- 1- Kaç yaşındasınız?
  - a) 15-19
  - b) 20-24
  - c) 25-29
  - d) 30-34
  - e) 35-39
  - f) 40-44
  - g) 45-49

- 2- Doğum yeriniz neresidir?
  - a) İl.....
  - b) İlçe.....
  - c) Köy.....

- 3- Öğrenim durumunuz nedir?
  - a) Okur yazar değil
  - b) Okur yazar
  - c) İlkokul mezunu
  - d) Ortaokul mezunu
  - e) Lise mezunu
  - f) Üniversite/ Yüksekokul mezunu

- 4- Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
  - a) Evet
  - b) Hayır

- 5- Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?
  - a) Ev kadını
  - b) Ev ekstenli çalışıyorum
  - c) Memur
  - d) Vasıflı işçi (usta, çırak)
  - e) Vasıfsız işçi
  - f) İşsiz
  - g) Esnaf
  - h) Öğrenci
  - ı) Emekli
  - i) Diğer.....

6- Medeni durumunuz nedir?

- a) Bekar
- b) İmam nikahı ile evli
- c) Resmi nikah ile evli
- d) Boşanmış
- e) Evli ama ayrı yaşıyor
- f) Eşi ölmüş
- g) Diğer.....

7- Evliyseniz kaç yaşında evlendiniz?

.....

8- Evliliğinizin gerçekleşme şekli nedir?

- a) Ailem düzenledi
- b) Eşimle anlaşarak
- c) Kaçarak evlendim
- d) Berdel
- e) Zorla kaçırılma
- f) Beşik kertmesi
- g) Kuma
- h) Kan davası
- i) Ölen kocasının kardeşiyle evlilik
- i)Diğer.....

9- Kaç çocuğunuz var?

- a) Yok
- b) 1-3
- c)4-6
- d) 7 ve üzeri

10) Eşinizle aranızda kaç yaş var?

- a) ..... yaş küçüğüm
- b) ..... yaş büyüğüm
- c) Yaşıt

11- Eşinizin öğrenim durumu nedir?

- a) Okur yazar değil
- b) Okur yazar
- c) İlkokul mezunu
- d) Ortaokul mezunu
- e) Lise mezunu
- f) Üniversite / Yüksekokul mezunu

12- Eşinizin mesleği nedir?

- a) Memur
- b) Vasıflı İşçi (usta, kalfa)
- c) Vasıfsız işçi (inşaat işçisi, tarım işçisi, geçici işler vs.)
- d) İşsiz
- e) Esnaf
- f) Öğrenci
- g) Emekli
- h) Diğer.....

13- Eşinizle akrabalığınız var mı?

- a) Var.....
b) yok

14- Aylık gelirin ne kadar?

- a) 0-150 YTL
b) 151-300 YTL
c) 301-500 YTL
d) 501-600 YTL
e) 601-800 YTL
f) 801-1000 YTL
g) 1001 YTL ve üstü

15- Ailenizde siz dahil toplam kaç kişi yaşıyor?

- a) 2
b) 3-4
c) 5-6
d) 7 ve daha fazla

16- Herhangi bir sağlık/ sosyal güvenceniz var mı?

- a) Yok
b) Yeşil kart
c) Emekli sandığı
d) SSK
e) Bağ-kur
f) Özel sigorta

17- Oturduğunuz konut size mi ait?

- a) Evet
b) Hayır, kira
c) Hayır ama kira ödemiyorum
d) Diğer.....

18- Kaç yıldır Diyarbakır'da yaşıyorsunuz?

- a) 1 yıldan az
b) 1-3 yıl
c) 4-6 yıl
d) 7-9 yıl
e) 10-12 yıl
f) 13 yıl ve üstü
g) Doğduğumdan beri

19- Diyarbakır'a göç sonucu mu yerleştiniz?

- a) Evet
b) Hayır

20- Evet ise göç nedeniniz nedir?

- a) Eğitim
b) Siyasi nedenler
c) Ekonomik nedenler
d) Sosyo-kültürel nedenler (kan davası, ağalık vb.)
e) Tayin
f) Evlilik
g) Diğer.....

21- Diyarbakır'a nereden göç ettiniz?

- a) Köy.....
- b) İlçe.....
- c) Bir başka il.....

22- Sizce şiddet nedir?

.....
 .....

23- Fiziksel şiddete maruz kalıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

24- Kim tarafından şiddete maruz bırakılıyorsunuz?

- a) Eşim
- b) Eşimin ailesi (kim?.....)
- c) Kendi ailem (kim?.....)
- d) Diğer.....

25- Eşinizle/ baba/vd aranızda duygu ve düşünceleri, üzüntü ve sevinçleri paylaşım düzeyiniz nasıldır?

- a) Uyumlu, tatmin edici paylaşım var
- b) Kısmen bir paylaşım var
- c) Paylaşım yok, sorunlu ben değilim
- d) Paylaşım yok, sorunlu benim
- e) Paylaşım yok, sorunlu ikimiziz

26- Eşinize/baba vd. karşı gelmeye veya farklı düşündüğünüzü söylemeye korkuyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

27- Eşiniz/baba vd sizi veya çocuklarınızı dövdü mü?

- a) Evet
- b) Hayır

28- Evde çocukların dövülme sıklığı nedir?

- a) Haftada birden fazla ve çok şiddetli
- b) Haftada birden fazla ve hafif şiddetli
- c) Ayda 1-10 arası ve çok şiddetli
- d) Ayda 1-10 arası ve hafif şiddetli
- e) Hiç dövülmez

29- Evde çocukları kimler döver?

- a) Sadece ben
- b) Sadece eşim
- c) En çok ben
- d) En çok eşim
- e) Herkes
- f) Diğer.....

30- Eşinizin/babanız vdnin yanında kendinizi tedirgin veya huzursuz hissediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

31- Eşiniz/babanız vd tarafından arkadaşlarınız, aileniz, çocuklarınızın önünde alay edilmeye maruz kalıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

32- Eşiniz/ babanız vd toplum içinde, çocukların önünde istemediğiniz hitaplarla karşılaşılıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

33- Eşinizle/babanızla vd ile aynı fikirde olmadığımızı söylerken kalbiniz çarpıyor, gözlerinizden yaş boşanır gibi oluyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır

34- Eşinizle/babanızla vd ile başkalarının yanında birlikteyken ne dediğinize, nasıl oturduğunuza, nasıl güldüğünüze sürekli dikkat etmek zorunda hissediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

35. soru evliler için;

35- Eşinizle cinsel yaşamınızdaki paylaşımınız nasıldır?

- a) Çoğunlukla iyidir
- b) Kısmen iyidir
- c) Kötüdür, sorumlusu ben değilim
- d) Kötüdür, sorumlusu benim
- e) Kötüdür, sorumlusu ikimiziz

36- Eşinizden/ babanızdan vd habersiz harcama yapabiliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

37- İsteddiğiniz koşulda bir işte çalışabilir misiniz?

- a) Evet
- b) Hayır

38- Kendinizi eşinize/baba vd. hizmet etmeye yükümlüymüşünüz gibi hissediyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

39- Eşiniz/babanız vd yokken aslında yanlış yapmadığınızı düşündüğünüz bazı durumları nasıl açıklayacağınızı düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b)Hayır

40- Eşiniz/ babanız/ vd alkollü içki kullanıyor mu?

- a) Sık sık
- b) Haftada bir
- c) Arada bir
- d) Hiç kullanmaz

41- Ne zamandan beri şiddete maruz kalıyorsunuz?

.....

42- Maruz kaldığınız şiddetten kurtulmak için herhangi bir girişimde buldunuz mu?

- a) Evet
- b) Hayır

43- Evet ise nasıl bir girişimde buldunuz?

- a) Hukuki yollara başvurdum
- b) Çevremden yardım aldım
- c) Karakola kurumuna başvurdum
- d) Diğer.....

44- En son ne zaman şiddete maruz kaldınız?

.....

45- Maruz kaldığınız şiddeti hakettiğinize inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

46- Sizce maruz kaldığınız şiddetin sorumlusu kim?

- a) Ben
- b) Eşim
- c) Eşimin ailesi
- d) Kendi ailem
- e) Diğer.....

47- Yaşadığınız evde sizin ve çocuklarınızın can güvenliğinizin olduğuna inanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

48- Maruz kaldığınız şiddete rağmen sizi evliliğinizi sürdürmeye / o evde yaşamaya iten etken nedir?

- a) Çaresizliğim
- b) Toplumsal baskı
- c) Eşimin / baba vd. tehditleri
- d) Diğer.....

49- Maruz kaldığınız şiddet sonucunda hiç intihar etmeyi düşündünüz mü?

- a) Evet
- b) Hayır

50- Evetse intihar girişiminde bulundunuz mu?

- a) Evet
- b) Hayır

51- Evetse nasıl bir girişimde bulundunuz?

.....

52- Maruz kaldığınız şiddet hakkında konuşuyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

53- Hayırsa neden?

- a) Utanıyorum
- b) Hakettiğime inanıyorum
- c) Eşimdir, sever de; döver de
- d) Diğer.....

54- Televizyonda en fazla izlediğiniz program türü hangisidir?

- a) Realiti şovlar (kadın programları, sırlar dünyası gibi)
- b) Haber ve haber programları
- c) Belgeseller
- d) Şans oyunları, yarışma programları
- e) Macera , polisiye türünde filmler/ diziler
- f) Duygusal filmler, aşk filmleri/dizileri
- g) Bilim kurgu filmleri
- h) Komedi filmleri
- i) Dini sohbet programları
- j) Müzik- eğlence programları
- k) Televizyon izlemem

55- Aile üyelerinden biri zor durumda kaldığında diğer aile bireyleri nasıl bir tutum sergiler?

- a) Ellerinden geleni yaparlar
- b) Sorunu kendisinin çözmesini beklerler
- c) Kimse birbiriyle ilgilenmez

56- Geleceğiniz konusunda ne düşünüyorsunuz?

- a) Şimdikinden daha iyi olacak
- b) Şimdikinden farklı olmaz
- c) Şimdikinden daha kötü olur

